

Popis djela za državnu maturu

- Biblijas
- Homer, Ilijada, Odiseja;
- Eshil, Okovani Prometej;
- Sofoklo, Antigona, Kralj Edip
- Plaut, Škrtac; Vergilije, Eneida
- Bašćanska ploča
- Dante Alighieri, Božanstvena komedija, Pakao
- Giovanni Boccaccio, Dekameron
- Francesco Petrarca, Kanconijer
- William Shakespeare, Hamlet
- Miguel de Cervantes, Don Quijote
- Marko Marulić, Judita;
- hrvatska petrarkistička lirika (Šimko Menčetić, Džore Držić, Hanibal Lucić)
- Petar Hektorović, Ribanje i ribarsko prigovaranje;
- Marin Držić, Dundo Maroje, Novela od Stanca;
- Petar Zoranić, Planine
- Ivan Gundulić, Suze sina razmetnoga, Dubravka;
- Ivan Bunić Vučić, Plandovanja
- Molière, Škrtac;
- Voltaire, Candide;
- Carlo Goldoni, Gostioničarka Mirandolina
- Johann Wolfgang Goethe, Patnje mladoga Werthera
- Mihail Jurjevič Ljermontov, Junak našeg doba
- Edgar Allan Poe, Crni mačak
- Petar Preradović, pjesme
- Ivan Mažuranić, Smrt Smail-age Čengića
- August Šenoa, Zlatarovo zlato, Prijan Lovro
- Honoré de Balzac, Otac Goriot;
- Fjodor Mihajlovič Dostojevski, Zločin i kazna;
- Nikolaj Vasiljevič Gogolj, Kabanica
- Ante Kovačić, U registraturi;
- Vjenceslav Novak, Posljednji Stipančići
- Josip Kozarac, Tena
- Silvije Strahimir Kranjčević, pjesme
- Charles Baudelaire, Cvjetovi zla
- Henrik Ibsen, Nora
- Janko Leskovar, Misao na vječnost;
- Antun Gustav Matoš, pjesme, Cvijet sa raskršća, Camao
- Vladimir Vidrić, pjesme
- Dinko Šimunović, Muljika
- Milan Begović, Bez trećega;
- Milutin Cihlar Nehajev, Bijeg;
- Ivan Kozarac, Đuka Begović
- Marcel Proust, Combray;
- Franz Kafka, Preobrazba
- Antun Branko Šimić, pjesme
- Miroslav Krleža, Baraka Pet Be, Gospoda Glembajevi, Povratak Filipa Latinovicza, pjesme
- Ivo Andrić, Prokleta avlja
- Bertolt Brecht, Majka Hrabrost i njezina djeca
- Tin Ujević, pjesme;
- Dobriša Cesarić, pjesme;

- Dragutin Tadijanović, pjesme
- Albert Camus, Stranac;
- J. D. Salinger, Lovac u žitu
- Jure Kaštelan, pjesme;
- Vesna Parun, pjesme;
- Josip Pupačić, pjesme
- Ranko Marinković, Ruke (zbirka), Kiklop
- Ivan Slamnig, pjesme;
- Slavko Mihalić, pjesme
- Antun Šoljan, Kratki izlet
- Ivo Brešan, Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja
- Pavao Pavličić, Koraljna vrata

BIBLIJA

- grč. *biblia* – knjižice
 - *Biblija ili Sveti pismo* – temelj svjetske književnosti
 - najčitanija knjiga i najprevodenija knjiga (preko 2000 jezika)
 - sveta knjiga Židova i kršćana
 - knjižice su nastale između 1300. g. pr. Krista i 100. g. poslije Krista
 - podijeljena je na Stari i Novi zavjet
 - najznačajniji prijevodi Biblije su:
 - 1.) SEPTUAGINTA ili Prijevod Sedamdesetorice (prijevod s hebrejskog na grčki)
 - 2.) VULGATA – prijevod na latinski
- Matija Petar Katančić - objavio 1. cijeloviti prijevod Biblije na hrvatski jezik 1831.g.
STARI ZAVJET
(46 knjiga)
- zajednička baština Židova i kršćana | - pr | NOVI ZAVJET
(27 knjiga)
- prihvaćaju ga samo kršćani |
|--|------|--|

<ul style="list-style-type: none">• <i>Petoknjije – 1. i temeljni do Biblije</i><ul style="list-style-type: none">- sastoji se od 5 knjiga:<ol style="list-style-type: none">1. Knjiga Postanka2. Knjiga Izlaska3. Levitski zakonik4. Knjiga Brojeva5. Ponovljeni zakon• <i>Povjesne knjige</i>• <i>Psalmi (zbirka religiozne lirike)</i>• <i>Mudrosne knjige</i>• <i>Proročke knjige</i>• jezik: uglavnom <i>hebrejski</i>• vrijeme: od 13. stoljeća do rođenja Isusa Krista	<ul style="list-style-type: none">• <i>Evangelija (blagovijesti)</i><ul style="list-style-type: none">- Matejevo, Markovo i Lukino evanđelje sinoptička Evangelija (slična prestonica) i Ivanovo (zasebno)• <i>Djela apostolska</i>• <i>Poslanice apostola Pavla</i>• <i>Katoličke poslanice</i>• <i>Otkrivenje (Apokalipsa)</i>
---	--

“Pjesma nad pjesmama”

Zaručnik

Kako si lijepa prijateljice moja,
Kako si lijepa!
Imaš oči kao golubica
(kad gledaš) ispod koprene.
Kosa ti je kao stado koza
što izađoše na brdo Gilead.
Zubi se ti kao stado ovaca ostriženih
kad s kupanja dolaze
idu dvije i dvije kao blizanke
i nijedna nije osamljena.
Usne su tvoje kao trake od grimiza
i riječi su tvoje dražesne,
kao kriške mogranja tvoji su obraz
pod koprenom tvojom.
Vrat ti je kao kula Davidova
za obranu sagrađena:
tisuće štitova visi na njoj,
sve oklopi junački.
Tvoje su dvije dojke
kao dva laneta, blizanca košutina,
što pasu među ljiljanima.

Zaručnica

Dragi je moj bijel i rumen,
ističe se među tisućama.
Glava je njegova kao zlato,
zlato čisto,
uvojci poput palmove mladice,
crne poput gavrana.
Oči su njegove kao golubi
nad vodom potočnom;
zubi su mu kao mlijekom umiveni,
u okvir poredani.
Obrazi su njegovi kao lijehe
mirisnog bilja, kao cvijeće ugodno,
usne su mu ljiljani
iz kojih smirna teče.
Ruke su mu zlatno prstenje
puno dragulja,
prsa su njegova kao čista bjelokost
pokrita safirima.
Noge su mu stupovi od maramora
na zlatnom podnožju.
Stas mu je kao Liban
Vitak poput cedra.

- sam naslov pjesme ukazuje na njezini veliku vrijednost
- ne zna se tko je autor pjesme, pretpostavlja se da je pjesmu napisao Salomon u 10.st. pr. Krista
- zbirka ljubavnih pjesama u kojoj se opisuje ljubav između zaručnika i zaručnice
- zbirku možemo podijeliti na 5 dijelova: 1. Prvi susret

2. Uzajamna ljubav raste
3. Zaručnicu dovode zaručniku
4. Zaručničina ljubav na kušnji
5. Pristalost i radost zaručnika

- tema: bezgranična ljubav
- sadržaj: Seoska djevojka Sulamka čuvala je vinograd. Dolaze Salomonovi ljudi i odvode je u harem. Sulamka odbija Salomona i cijelo vrijeme haremškim ženama priča o svom zaručniku. Kada je Salomon video da je njezina ljubav tako jaka, pušta ju kući zaručniku.
- pjesma obiluje metaforama i poredbama
- najčešće su to poredbe iz prirode – sjedinjenje čovjeka i prirode

izgled zaručnice:

oči – kao golubica
kosa – stado koza
zubi – stado ovaca
usne - kao grimiz (tamnocrvene)
obraz – kao kriške nara
vrat – kao kula Davidova
dokke – dva laneta

izgled zaručnika

glava – kao zlato
uvojci – palmove mladice
oči - kao golubi
zubi – kao mlijeko
obraz – kao lijehe mirisne
usne – kao ljiljani
ruke – zlatno prstenje
noge – stupovi mramora

Biblija

“Počeci svijeta i čovječanstva” (iz Knjige Postanka)

- tema: stvaranje svijeta i čovječanstva
- prije stvaranja svijeta: Zemlja je bila pusta, prazna, vladala je tama
- Bog je u 7 dana stvorio svijet:
 1. dan – nebo/zemlja; dan/noć
 2. dan – kopno/more
 3. dan – plodovi na zemlji
 4. dan – sunce/zvijezde
 5. dan – životinje
 6. dan – čovjeka (na svoju sliku stvorio je čovjeka kako bi bio gospodar svega na Zemlji)
 7. dan – dan odmora

- broj 7 = savršeni broj - objedinjuje 4 -zemaljski broj (strane svijeta) i 3 - sveti broj (Sv. Trojstvo)

Hvalospjev ljubavi (Novi zavjet – Prva poslanica Korinćanima)

- tema: ljubav kao najveći Božji dar
- život bez ljubavi je isprazan
- ni svi Božji darovi: poznavanje jezika, poznavanje tajni, znanje, vjera u sebe, snaga, požrtvovnost - nisu ništa bez ljubavi
- poruka: vjera, nada i ljubav su najveće vrijednost u čovjekovu životu

Klasična književnost

HOMER “ILIJADA”

- grčki pjesnik; živio u 8. st. pr. Krista
 - najznačajnija djela: **”Ilijada” i ”Odiseja”**
 - u vezi s epovima često se postavlja tzv. “homersko pitanje” – je li Homer jedini autor tih dvaju epova (unitaristi i pluralisti)
 - vrsta pjesme: **epopeja** – opširnije djelo u stihovima koje opisuje događaje važne za jedan narod
 - naziv: po gradu **Iliju** (drugo ime za Troju)
 - podijeljena u 24 pjevanja
 - Homer opisuje posljednju godinu ratovanja
 - radnja Ilijade traje 51 dan
-
- stih: **heksametar** (stih od 6 stopa)
 - **tema:** grčko-trojanski rat
 - **povod ratu:** trojanski kraljević Paris oteo je lijepu Helenu, ženu grč. kralja Menelaja koji kreće u opsadu Troje (trajala punih 10 godina)

- likovi:

	Ijudi	bogovi
<i>Ahilej</i>	Ahilej - najveći grč. junak, Zeusov miljenik - Pelejev i Tetidin sin - sin božice i smrtnika - povlači se iz rata (Agamemnon mu otima ropkinju Briseidu) - bez njegove se pomoći Troja ne može osvojiti	Apolon Apolon – sin Zeusa i Lete - bog svjetlosti i ljepote - na strani Trojnaca
<i>Agame</i>	Agamemnon - Atrejev sin, Menelajev brat - zapovjednik grč. vojske pod Trojom	Atena Atena - Zeusova kćи - Ahilejeva zaštitnica
<i>Paris i</i>	Paris i Hektor – Trojanci, Prijamovi sinovi	Hera - Zeusova žena i sestra - zaštitnica braka i obitelji
	Patroklo - Ahilejev rođak i najbolji prijatelj - ubija ga Hektor	Zeus - vrhovni gospodar neba i zemlje Hefest - Zeusov sin - bog vatre i kovačkog zanata

- Ahilejeva ljutnja pokretač je cijele epopeje:

- 1.) na Agamemnona – odustaje od borbe
- 2.) na Hektora – zbog osvete vraća se u borbu

➤ **Epska tehnika:**

- je način oblikovanja zbivanja u epopeji
- čine je:
 1. **invokacija** – pjesnik zaziva bogove ili muze tražeći nadahnuće za pisanje djela
 2. **in medias res** (u središte zbivanja) – bez uvoda u radnju
 3. **retardacija** – usporavanje glavne radnje umetanjem niza sporednih radnji (ponavljanja riječi, izraza ili situacija, digresije, epizode)

Homer “Odiseja”

- mlađi ep od Ilijade
- Ilijada govoro o ratovanju, a Odiseja govori o obitelji
- započinje INVOKACIJOM – pjesnikovo zazivanje Muze da mu omogući napisati djelo
- sastoji se od 24 pjevanja koja možemo podijeliti u dva dijela:
 - 1.) prvih 12 opisuju Odisejeve doživljaje do povratka na Itaku
 - 2.) drugih 12 opisuju Odisejevu osvetu nad Penelopinim proscima i njegovo ponovno zbližavanje sa ženom i sinom
- tema: Odisejev povratak na Itaku (otok u Jonskom moru)
- likovi:
 - Odisej** – grčki junak, hrabar, lukav, snalažljiv (smislio trojanskog konja), radoznao
 - vraća se kući nakon Trojanskog rata, no zbog bijesa boga Posejdona povratak traje 10 godina (oslijepio mu je sina Kiklopa Polifema)
 - 7 godina je boravio na otoku Oigiji kod nimfe Kalipse (ne pušta ga jer želi da joj on bude muž, no prema odluci bogova moralu ga je pustiti)
 - na putu kući zadržava se na otoku Feačana (priča svoje dogodovštine)
 - povratak na Itaku
 - božica Atena probražava ga u prosjaka kako ga nitko ne bi prepoznao
 - Odisej se odaje sinu Telemahu
 - prepoznaje ga stara sluškinja Euriklija po ožiljku na nozi
 - Odisej se osvećuje proscima (ubija ih)

Penelopa – vjerna Odisejeva žena, odolijeva proscima vjerujući u mužev povratak

Telemah – Odisejev sin, pametan i razborit mladić, pokušava bezuspješno otjerati prosce, kreće u potragu za ocem

- pokrećač radnje: gnjev boga Posejdona – to je bio glavni razlog što je Odisej tako dugo putovao do rodne Itake
- na putu prema Itaci Odisej nailazi na razne opasnosti
- znatan dio opasnosti predstavljaju božice i obične smrtnice koje ga žele zadržati za sebe: sirene, Kalipsa, Kirka (čarobnica), Nausikaja – one mu nude život u obilju, vječnu mladost besmrtnost, no želja za domovinom i Penelopom veća je od svega
- Odiseju pomažu bogovi: Atena – božica mudrosti, rata; Harmo – Zeusov sin, zaštitnik putnika; Leukoteja – zaštitnica pomoraca

Eshil “Okovani Prometej”

- tvorac klasične grč. tragedije (uveo je drugog glumca i time smanjio ulogu kora)

- tragedija

- podloga tragedije: mit o bogu Prometeju i njegovu stradanju

- gl. lik = Prometej koji je s Olimpa ukrao vatru i darovao je ljudima, te zbog toga biva kažnjen

- tema: borba između tiranije i pravde

- likovi: **Prometej** (“onaj koji se brine”) – Titan (div), sin Titana Japeta i božice Temide

- hrabar, odlučan, nepokolebljiv

- simbol čovjekove pobune i otpora protiv tiranije

- odlučio se suprotstaviti Zeusu – pomogao je ljudima

- biva kažnjen: prikovan je za stijenu

Hefest – bog vatre i kovačkog umijeća

Sila i Vlast – sluge Hefestove

Hermo – Zeusov sin, glasnik

Okean – Titan, gospodar svih voda ; Okeanide – Okeanove kćeri

Zeus - tiranin, nezahvalan, osvetoljubiv, srušio oca Krons s prijestolja

- želi uništiti ljudski rod kako bi ih zamijenio novim pokoljenjem

- na kraju postaje pravedan

- kada je Zeus odlučio uništiti ljudski rod, Prometej mu se suprotstavio: ukrao vatru s Olimpa i darovao je ljudima kako bi im omogućio napredak

- omogućio je čovjeku ljepši i bolji život: naučio ih je graditi kuće, ploviti, orati zemlju, pisati i računati, oduzeo im je mogućnost da naslute kada će umrijeti, u dušu im je ulio nadu...

- zbog neposluha biva kažnjen – Sila, Vlast i Hefest prikivaju ga za stijenu Kavkaz

- mirno podnosi svoju kaznu jer je znao da Zeusova vlast neće vječno trajati (majka mu je odala tajnu: Zeusa će svrgnuti vlastiti sin)

- Prometej ne želi odati tajnu – dosuđena mu je nova kazna: orao mu svaki dan dolazi kljucati jetru koja bi noću opet izrasla

- dosljedan je u svojoj borbi protiv Zeusa, ne odaje tajnu te ga Zeus zajedno sa stijenom baca u Tartar (dubok i taman prostor ispod zemlje)

⊕ u tragediji “Okovani Prometej” uočavamo opće značajke tragedije:

- 1.) tragični junak – Prometej
- 2.) tragični sukob – sukob Prometeja i Zeusa
- 3.) tragična krivnja – darovao vatru ljudima, suprotstavio se Zeusu
- 4.) tragični završetak – bačen u Tartar zajedno sa stijenom na koju je bio prikovan

SOFOKLO “ANTIGONA”

- najveći grčki tragičar
- tragedija u 7 činova
- **TRAGEDIJA** – dramska vrsta u kojoj glavni lik smrtno stradava
- vrijeme radnje: 444. pr. Krista;
- mjesto radnje: Teba
- tema: sukob pojedinca (Antigone) i vlasti (Kreonta)
- likovi:
 - **ANTIGONA** - Edipova kći (Edip - bivši kralj Tebe koji se nakon osobne tragedije oslijepio i otišao iz Tebe) odvažna, hrabra, suprotstavila se vlasti
 - prati ju očevo prokletstvo (Edip je u neznanju ubio vlastitog oca Laja i oženio se vlastitom majkom Jokastom)
 - pokopala je brata Polinika iako je Kreont zabranio njegov pokop
 - sestrinska ljubav i religiozna obveza (pokojnika se mora prekriti zemljom kako bi mu duša našla mir u podzemnom svijetu - Hadu) ne dopuštaju joj da bratovo tijelo ostavi divljim psima – božanski zakon važniji joj je od zemaljskog
 - njen propast je neizbjegna: ako ne sahrani brata, krši božanski zakon, a ako ga sahrani, krši ljudski
 - kazna koja slijedi: živu su je zatvorili u kraljevsku grobnicu
 - na kraju si oduzima život kako bi si prikratila muke
 - **KREONT** - tebanski kralj, Antigonin ujak, tiranin
 - izdaje naredbu da će onaj tko sahrani Polinika biti osuđen na smrt (Polnik se borio protiv Tebe) – tom naredbom izaziva gnjev bogova
 - **IZMENA** - Antigonina sestra, plaha, mirna, pokorava se Kreontovoj naredbi
 - **HEMON** - Kreontov sin, Antigonin zaručnik
 - pokušava spasiti Antigonusu, no pronalazi je mrtvu
 - u očajanju oduzima si život
 - **EURIDIKA** - Kreontova žena, ubija se saznavši za tragičnu sinovu smrt
 - **ETEOKLO I POLINIK** - Antigonina i Izmenina braća, pogibaju u borbi za prijestolje
 - **TIRESIJE** – tebanski prorok, proriče Kreontu tragediju
 - tragediju pokreće sukob između Antigone i Kreonta - imaju različit sustav vrijednosti:

<u>ANTIGONA</u>	<u>KREONT</u>
1. važniji joj je božanski zakon
(time krši zemaljski zakon)	1. važniji mu je zemaljski zakon
(time krši božanski zakon)
2. na prvom mjestu joj je obitelj
(ljubav prema bratu)	2. na prvom mjestu mu je domovina
(mržnja prema neprijatelju)
3. vodi je ljubav	3. vodi ga mržnja

SOFOKLO „Kralj Edip“

- uvodi trećeg glumca • pojačava dramsku radnju • smanjuje ulogu kora
- junaci nisu više pod upravom bogova, nego donose vlastite odluke
- harmonična kompozicija, jasni karakteri, visoki etički principi
- najpoznatija i najslavnija grčka tragedija
- tragedija u 6 činova
- teme: - neizbjegnost sudbine (ne može se pobjeći proročanstvu)
 - traganje za istinom bez obzira na posljedice
 - spoznaja samoga sebe
- obraduje mit o tebanskem kralju Edipu kojem su bogovi predodredili sudbinu još prije rođenja prorečeno je da će ubiti oca i oženiti se vlastitom majkom (pokušava izbjegći svoju sudbinu)

- kad sazna je da je bez svoje krivnje ipak kriv, javno je obznanio istinu, oslijepio se i otišao u progonstvo
 - njegove karakterne osobine: mudrost i visoka moralna načela
 - cijela je tragedija građena na kontrastu:

<u>EDIP</u> <ul style="list-style-type: none"> - vidi (fizički) 	<u>TIRESIJA</u> <ul style="list-style-type: none"> - slijep (fizički)
	
- slijep za svoju istinu	- vidi Edipovu istinu
-

EDIP

- na početku: na vrhuncu slave i moći
- na kraju: posramljen, slijep, očajan

KREONT

- na početku oklevetan i ponižen
- na kraju: postaje vladar Tebe

- ostali likovi: Laj – Edipov otac
Jokasta – Edipova majka i žena
Kreont – Jokastin brat
Tiresija – tebanski враћ
- veličina Edipa leži u tome što i kad sazna za grozotu koju je napravio, ima toliko moralne snage da i dalje traga za istinom bez obzira na posljedice

Tit Makcije Plaut “Škrtac”

- tvorac posebne vrste komedije, tzv „plautovske komedije“
- obilježja: - naglašena komika situacije
 - komika je povezana s jezičnim šalama, dosjetkama
 - tipični likovi - škrci, hvalisavci
- komedija karaktera
- izvorni naslov: AULULARIA – komedija o lončiću
- tema: škrtost starog Eukliona
- likovi: Euklion – škrtac, opsjednut novcem, sebičan
 - novac mu je važniji od vlastite kćeri
 - živi u stalnom strahu da će ga netko pokrasti
 - gubitak novaca za njega je jednak smrti
- Fedra – njegova kći, zaljubljena u Likonida
- Megador – stari susjed, bogataš
- Likonid – Megadorov nećak, zaljubljen u Fedru
- Stafila – stara sluškinja u Euklionovoј kući
- Strobil – Megadorov sluga
- cijela komedija vezana je uz Eukliona i njegovu “lončiću” sa zlatom
- iako bogat, živi kao najveći siromah i u vječitom strahu da će ga netko pokrasti
- svoju kćerku Fedru odlučio je udati za bogatog Megadora jer on ne traži miraz
- ne mari za njezine osjećaje prema Likonidu

- Megador prepušta Fedru svom nećaku jer djevojka s njim očekuje dijete
- nesporazum između Eukliona i Likonida – mladić, ne znajući da je u međuvremenu nestao lončić sa zlatom, moli za oprost, što Eukliona navodi na to da je on ukrao njegovo zlato
- zlato je ukrao Megadorov sluga Stobil

- ova Plautova komedija nadahnula je mnoge pisce:
- Marina Držića za njegovu komediju “Skup”
- Molierea [Molijer] za njegovu komediju “Škrtac”

Publije VERGILIJE Maron (70. – 19. g. pr. Krista) „ENEIDA“

- najznačajniji rimski pjesnik
- ljubitelj starogrčkih pjesnika i filozofa
- junački ep u 12 pjevanja
- utemeljen je na mitu o trojanskom junaku Eneji, začetniku rimskoga roda
- tema: Enejina lutanja nakon pada Troje i ratovanja po dolasku u Lacij
- glavni motiv: osnivanje nove države
- pjesnički uzor: Homer
- kompozicija: u prvih šest pjevanja opisuje Enejino lutanje (Odiseja), a u drugih šest - Enejino ratovanje i osnivanje Rima (Ilijada)
- glavni lik: ENEJA – sin princa Anhiza i božice Afrodite
 - trojanski junak, hrabar, dobar, pravedan
 - nakon pada Troje zajedno s ostalim preživjelim Trojancima sedam je godina lutao po moru tražeći novu domovinu (zbog ljutnje boginje Junone)
 - došavši u Kartagu zaljubio se u kraljicu Didonu
 - priča joj o padu Troje
 - napušta je jer su mu bogovi naredili da mora ispuniti dužnost koju mu je namijenila sudska
 - dolazi do Sicilije, odlazi u podzemni svijet (susreće oca i Didonu)
 - na Sicilji ostavlja sve one koji nisu sposobni za ratovanje
 - iskrcavši se na italsko tlo, Eneja i Trojanci ratuju s italskim narodom, a najveći mu je neprijatelj kralj Turn jer mu je Eneja oteo zaručnicu Laviniju

- likovi bogova:

Jupiter (Zeus) - vrhovni bog

Junona (Hera) - žena i sestra Jupiterova, želi propast Eneji i Troje

Venera (Afrodita) - božica ljepote, Enejina majka

Minerva (Palada/ Atena) - Jupiterova kći, božica mudrosti

Neptun (Posejdon) - bog mora, staje na stranu Eneje nakon što Junona uzburka more jer ne dopušta da itko remeti vode, to su njegovi poslovi

Merkur (Hermes) - glasnik bogova

- utjecaj Homera: najava teme, invokacija, stih heksametar

KLASIČNA KNJIŽEVNOST (zaključak)

- lat. *classicus* – uzoran
- razdoblje od 8.st.pr. Krista do 5 st. poslije Krista
- naziva se i antička (antička = stara)
- dijeli se na: 1) grčku književnost
 2.) rimsку književnost

1.) grčka književnost

- razdoblje klas. književnosti započinje Homerovim epopejama - *Ilijadom* i *Odisejom*
- u 5.st.pr. Krista razvila se tragedija (i obreda posvećenih bogu Dionizu)
- najveći grč. tragičari: Eshil (Okovani Prometej)
 Sofoklo (Antigona, Kralj Edip)
 Euripid (Elektra)
- najznačajniji pjesnici: Alkej, Sapfa, Pindar
 - ❖ značaj grč. književnosti: razvila su se sva 3 roda: lirski, epski i dramski

2.) rimska književnost

- nastavak na grč. književnost - do savršenstva dovedena komedija
- Plaut – najznačajniji rim. komediograf (komedija *Škrtac* – uzor mnogim piscima, npr. Molierenu, Držiću)
- posebno je zastupljeno pjesništvo
- najznačajniji pjesnici: Vergilije , Katul, Horacije, Ovidije
 - ❖ značaj rim. književnosti: do savršenstva su dovedene postojeće knjiž. vrste

Hrvatska srednjovjekovna književnost

Baščanska ploča

- „dragi kamen hrv. pismenosti“
- kamena ploča ispisana glagoljicom (prijelaz iz oble u uglatu
- nastala je oko 1100. g.
- pisana je na hrvatskom jeziku s elementima crkvenoslavenskog jezika
- izrađena je od bijelog vapnenca (2x1m)
- ime je dobila po mjestu gdje je pronađena ([1851.](#)) – Baška na otoku Krku (bila je sastavni dio poda crkve
 - sv. Lucije u Jurandvoru kraj Baške)
- prvotna namjena – služila je kao pregrada između svećenstva i prostora za puk
- sadrži zapis o darovanju zemljišta i gradnji crkve (darovnica)
- zapis je raspoređen u 13 redaka; započinje invokacijom
 - možemo ga podijeliti na tri dijela:
 - 1.) dio - opat Držiba utvrđuje da je kralj Zvonimir za vrijeme svoje vladavine darovao „ledinu“ za izgradnju crkve sv. Lucije
 - navodi svjedoče: Desimir, Martin, Pribineg, Jakov
 - 2.) dio - opat Dobrovit izjavljuje da je sa svojih devetoro „braće“ (svećenika) sagradio crkvu sv. Lucije u vrijeme kneza Kosmata
 - 3.) dio - govori da je samostan sv. Nikole u Otočcu bio u zajednici s crkvom sv. Lucije

- višestruko značenje Baščanske ploče:

- 1.) jezično** – prvi cjelovito sačuvani spomenik na narodnom jeziku
- 2.) književno** – prvi književno organizirani tekst kojim počinje hrv. književnost

- 3.) **povijesno** – prvi puta je na hrv. jeziku zabilježeno vladarevo ime
 4.) **pravno** – ploča predstavlja darovnicu – kralj Zvonimir je samostanu darovao zemljište

- od 1934. nalazi se u predvorju Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu

Hrvatska srednjovjekovna književnost (zaključak)

- obuhvaća razdoblje od 7. st. (dolazak Hrvata na današnje područje) do 15.st.
- u tom su razdoblju Hrvati uspjeli stvoriti svoju samostalnu državu
- do 9.st. Hrvati se služe latinskim jezikom i **latinskim** pismom (1. hrv. pismo)
- u 9. st. začela se hrvatska pismenost i to zahvaljujući misionarskom radu Ćirila i Metoda (Ćiril sastavlja 1. slavensko pismo – **glagoljicu** kako bi preveo crkvene knjige na staroslavenski jezik)
- zahvaljujući njihovim učenicima glagoljica dospijeva i u Hrvatsku
- već u 12. st. u Hrvatskoj se pojavljuje **ćirilica** (bosančica)
- sredinom 14.st. Hrvati sve češće rabe latinicu i ona postaje **jedinim hrvatskim pismom**
- hrv. književnost srednjega vijeka bila je namijenjena potrebama crkve i svećenstva, a njezini pisci (prepisivači) bili su uglavnom svećenici
- **zaključak:** **Hrvati su se u tom razdoblju služili trima pismima:glagoljicom, ćirilicom i latinicom, te trima jezicima: latinskim, staroslavenskim i narodnim**

- Književne vrste srednjega vijeka -

1. **povijesni i pravni tekstovi**

- a) **Bašćanska ploča** – “dragi kamen” hrv. književnosti, iz 1100.g.
- b) **Ljetopis popa Dukljanina** – nastao u 12.st. na lat. jeziku; u 14.st. preveden na hrvatski
- c) **Vinodolski zakon** - najstariji pravni dokument, iz 1288.g.
- d) **Zapis popa Martinca** – iz 1493., umetnut dio o Krbavskoj bitki

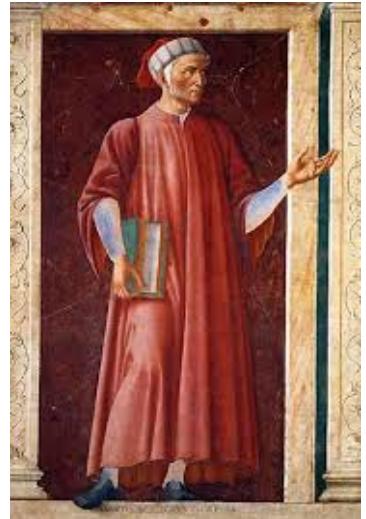
2. **biblijski i liturgijski tekstovi**

- **Misal kneza Novaka iz 1368.g.** – jedan od najljepših rukopisnih misala
- **Hrvojev misal iz 1404.g.**
- najstarije hrv. tiskane knjige (inkunabule -) jesu:
 - a) **Misal po zakonu rimskoga dvora iz 1483.g.** (misal – knjiga molitava i pjesama)
 - najstarija hrvatska tiskana knjiga
 - b) **Brevijar po zakonu rimskoga dvora iz 1492.g.**

3. **književni tekstovi**

- a) lirika – **Šibenska molitva** – pohvalna pjesma u čast Djevice Marije iz 14. st.
 - **Svit se konča** - satirična pjesma koja kritizira nemoralan život svećenika

- b) epika – *Rumanac trojski* (Roman o Troji), hrv. prijepis iz 15.st.
Aleksandrida (Roman o Aleksandru Velikom), , hrv. prijepis iz 14.st.
 - *Lucidar* – enciklopedija srednjovj. znanja (na hrv. jezik preveden u 15.st)
- c) drama – *Muka svete Margarite* iz 15. st.

Predrenesansa i humanizam

Dante Alighieri [Aligijeri] (1264. – 1321.)
“Božanstvena komedija”
“Pakao” (V. pjevanje)

- talijanski pjesnik (rođen u Firenci u plemićkoj obitelji)
- pjesnik novoga doba, kritičar svoga vremena
- utjecaj: antički pisci; pisci *slatkog novog stila* (tal. pjesnička škola, glavna tema je ljubav koju uzdižu do savršenstva)
- najznačajnije djelo: **“Božanstvena komedija”** (1307. – 1321.)
- alegorijski ep (spjev)
- inspiracija: nesretna ljubav prema Beatrice
- naziv: komedija je označavala djelo u stihovima koje započinje tužno, a završava sretno; atribut “božanstvena” dobiva u 16.st. – ukazuje na vrijednost djela
- spjev je podijeljen na tri dijela: 1. **Pakao** (33 pjevanja + uvod)
 2. **Čistilište** (33)
 3. **Raj** (33)

- **Pakao** – Dante opisuje zamišljeni trodnevni put (uvodi nas u zagrobni svijet)
- izgubivši se u mračnoj šumi (simbol grješnog života) susreće Vergilija (omiljenog pjesnika) te zajedno s njim kreće kroz pakao kako bi se očistio od grijeha i tako očišćen došao u raj gdje ga čeka Beatrice
- na ulasku u pakao Dantea zaustavljaju 3 zvijeri:
 1. pantera – simbolizira poroke mladosti
 2. lav – oholost
 3. vučica – pokvarenost
- simbolika likova: **Dante** – griješan život
Vergilije – razum (vodi ga kroz pakao i čistilište)
Beatrice – simbol milosti i dobrote (vodi ga kroz raj)
- **pakao** = oblik lijevka podijeljen u 9 krugova (krugovi su podijeljeni prema težini grijeha)
- u krugove smješta povijesne ličnosti, ali i svoje suvremenike razotkrivajući njihove strasti i poroke
- stih: rimovani jedanaesterac
- jezik: narodni (firentinsko narječe)

❖ Dante u ovom svom djelu ne prikazuje samo kritiku ljudskih poroka i mana, nego i uzdizanje čovjeka iznad svojih grijeha do idealna (kako bi bio bliže Bogu)

Pakao – V. pjevanje

- na ulasku u pakao stoji Minos (pravedan i strog kralj na Kreti) prikazan kao čudovište koji određuje tko će u koji krug
- 2. krug pakla: grješni ljubavnici
- kazna: vitla strašna oluja
- Dante uz Vergilijevu pratnju susreće:
 SEMIRAMIDU – babilonsku kraljicu koja je ubila muža i živjela u nedopuštenoj vezi sa sinom
 DIDONU – kraljicu Kartage koja se ubila zbog ljubavi prema rim. junaku Eneji, osnivaču rimske države
 KLEOPATRU – egipatsku kraljicu, Cezarovu i Antonijevu ljubavnicu

AHILEJA – grčkog junaka koji je bio zaljubljen u Parisovu sestru, pogiba u zasjedi na dan vjenčanja
HELENU – ženu grč. kralja Menelaja zbog koje je izbio grčko-trojanski rat
PARISA – trojanskog kraljevića koji je oteo lijepu Helenu
TRISTANA – viteza koji je ubijen zbog ljubavi prema Izoldi, odabranici njegova strica
FRANČESKU I PAOLA – Frančeskina ljubav prema djeveru odvela ih je u smrt – pогинули su od ruke Frančeskina muž
- Dante je ganut njihovom ljubavi

Francesko Petrarca [Frančesko Petrarka] (1304.- 1374.) “Kanconijer”

- kanconijer – pjesmarica; Kanconijer – zbirka ljubavnih pjesama
- talijanski pjesnik
- inspiracija: nesretna ljubav prema Lauri
- na Kanconijeru je Petrarca radio gotovo cijeli život (od 1327. kada je sreo Lauru)
- Kanconijer je podijeljen u 2 dijela: 1. Za života gospođe Laure
 - 2. Poslijе smrti gospođe Laure
- u pjesmama govori o:
 - neuzvraćenoj ljubavi
 - ljepoti voljene žene
 - prvom susretu
 - nedostižnosti voljene žene
 - svojoj boli i tuzi
- Petrarca je utemeljio pjesničku vrstu – sonet (Petrarkin ili talijanski sonet – 2 katrene + 2 tercine s rimom – abba abba cdc cdc)
- utemeljio je ideal ženske ljepote:
 - a) duga plava kosa
 - b) tanke crne obrve
 - c) crne, vedre oči
 - d) bijedo lice
 - e) zubi poput bisera
 - f) dugi, bijeli vrat
 - g) bujne grudi
 - h) graciozan hod
- po uzoru na Petrarku pišu mnogi europski pjesnici pa tako i hrvatski (Hanibal Lucić, Šiško Menčetić, Džore Držić)
- Petrarkini oponašatelji nazivaju se **petrarkisti**, a njegovo pjesništvo – **petrarkizam**

Giovanni Boccaccio [Đovani Bokačo](1313. – 1375.) “Decameron”

- talijanski književnik; začetnik moderne novele
- “decameron” (grč. deka hemeron) – knjiga deset dana
- zbirka od 100 novela
- u uvodu Boccaccio nam otkriva razloge nastanka zbirke: za vrijeme kuge u Firenci 1348.g. sedam djevojaka i tri mladića pobegli su na imanje nedaleko od Firence
- tu su svaki dan, osim petka i subote, pričali po jednu priču
- na tom seoskom imanju proveli su dva tjedna u plesu, pjevanju i pričanju
- Boccaccio je te njihove priče prenio u zbirku Decameron
- teme: 1. dan – nema određene teme
 - 2. dan – govori se o hirovima Fortune (promjenjivosti sreće)
 - 3. dan – o ostvarenim ljubavnim željema

4. dan – o tragičnim ljubavima
5. dan – o ljubavima koje nakon mnoštvo prepreka završavaju sretno
6. dan – o duhovitim odgovorima
7. dan – o podvalama žena na račun glupih muževa
8. dan – o podvalama u kojima stradaju glupaci
9. dan – nema određene teme
10. dan – o velikim i plemenitim djelima

Predrenesansa i humanizam (zaključak)

- trajanje: 13. i 14.st. – prijelaz iz srednjega vijeka u novo doba
- dugo razdoblje srednjovjekovne književnosti završava pojavom pjesničkih škola u Italiji
- utemeljitelji novovjekovne književnosti: **Dante, Boccaccio, Petrarca**
- pokret predrenesanse uvjetovan je naglim razvojem filozofske misli i znanstvenih otkrića
- građansko društvo oslobođa se srednjovjekovnog nazora i izgrađuje svoj pogled na svijet
- novi pogled na svijet (svjetonazor) izgrađuje se na optimizmu i želji za uživanjem ovozemaljskom životu
- predrenesansni pisci proučavaju antičke pisce i filozofe
- HUMANIZAM (lat. *humanus* – čovječan) - u središtu njihova zanimanja je čovjek
 - nastoji oživjeti duh antičke epohe
- u književnosti prestaju religiozni sadržaji i motivi
- pisci u svojim djelima opisuju stvarnost koja ih okružuje:
 - Dante** – u svojoj “*Božanstvenoj komediji*” kritizira svoje suvremenike
 - Petrarca** – u svojoj zbirci “*Kanconijer*” izražava svoje intimne osjećaje
 - Boccaccio** – je u svom “*Decameronu*” prikazao ljude iz različitih društvenih sredina:
 - plemiće, samostanske ljude i građane
- pisci svoja djela pišu na narodnim jezicima (i latinskim)

Renesansa u europskim književnostima

William Shakespeare (1564. – 1616.)

“Hamlet”

- engleski pjesnik i dramatičar.
- najveći tragičar svih vremena
- tragedija u 5 činova
- mjesto radnje: Danska
- vrijeme radnje: početak 17. st.
- tema: Hamletovo traganje za istinom
- osnovni motiv: osveta
- likovi:

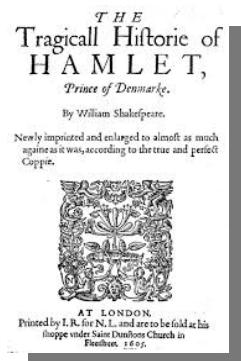
Hamlet - danski kraljević, pokušava otkriti tko mu je ubio oca (glumi ludilo)

- razapet između unutrašnje senzibilnosti i grubosti vanjskog svijeta
- duboko je razočaran u svijet, ljude i u sve vrijednosti u koje je do tada vjerovao – postaje pesimističan
- osveta postaje jedini smisao njegova života
- tip renesansnog čovjeka: istraživački duh, vjeruje samo činjenicama, kritičan

Klaudije - danski kralj, Hamletov stric i očuh, pohlepan, ubio Hamletova oca

- naručuje Hamletovo ubojstvo

Gertruda - danska kraljica, Hamletova majka

Polonije - kralj komornik (savjetnik) i glavni državni tajnik, kraljev doušnik

Ofelija - Polonijeva kći i Hamletova ljubav

Laert - Polonijev sin

Horacije – Hamletov prijatelj

- Shakespeareova tragedija raspravlja o pravdi i krivnji, o životu i smrti, o ljubavi i mržnji, o vjernosti i izdaji

- Hamletovo razmišljanje o životu i smrti – trpjeti ili ne trpjeti

- “*Bit ili ne biti – to je pitanje!*
Je l' dičnije za ljudski um sve präcke
I strjelice silovite sudsbine
Podnosit il zgrabit oružje,
Oduprijet se i moru jada kraj
Ućinit? Umrijet- usnut, ništa više!
I usnuvši dokončat srca bol
I prirodnih još tisuć potresa...”

- Hamlet se dvoumi između života i smrti: je li hrabrije podnosići životne nedaće ili umrijeti i riješiti se patnje
- nije siguran što ga čeka nakon smrti te odlučuje živjeti

Miguel de Cervantes Saavedra [Miguel de Servantes Savedra] “Don Quijote” [Don Kihot]

- najveći španjolski pjesnik
- romanom “*Don Quijote*” stekao je veliku slavu
- roman je zamišljen kao parodija na račun tada rado čitanih viteških romana (parodija – smiješno oponašanje ozbiljnog djela)
- radnja se odvija u Španjolskoj u 16.st.
- tema: pokušaj don Quijota da spasi svijet od nepravde (sukob idealizma i stvarnosti)
- glavni lik:

Alfonso Quijano – osiromašeni plemić

- vrijeme provodi u čitanju viteških romana (od toga mu se “pomuti pamet”)
- smatra da se viteštvu mora obnoviti
- našavši stari oklop, hrđavi mač i šljem, te osedlavši konja kreće u pustolovinu kao vitez don Quijote od Manche boreći se u čast djeve Dulcineje
- u pustolovine ga vode plemeniti razlozi: oslobođiti svijet zla i nepravde

Sancho Panza [Sancho Pansa] – seljak, don Quijotov perjanik

- kreće s njim na put iz koristi (don Quijote mu je obećao otok na kojem će on biti guverner)

DON QUIJOTE

- sanjar
- lucidan (oštouman)
- idealist
- plemenit
- altruist (nesebičan)

SANCHO PANZA

- realan
- dobrodušan, pošten
- materijalist
- koristoljubiv
- egoist

- **don Ouijote** – simbolizira čovjekovu borbu za pravdu, istinu i nedostizne ideale

- **Sancho Panza** – simbolizira stvarnost, razbor, oprez

- u romanu se sukobljavaju dva svijeta: **svijet mašte i realni svijet** i dva vremena:

viteško (srednji vijek) i **vrijeme probuđenog građanstva** (renesansa)

- **donkihotizam** – smiješan, besmislen pothvat koji izaziva podsmijeh

Renesansa u europskim književnostima (zaključak)

- franc. renaissance – ponovno rođenje, preporod, novi pogled na svijet
- razdoblje u europ. kulturi od kraja 14. do početka 17.st.
- nastala je na tlu Italije, a zatim se proširila na Španjolsku, Francusku, Hrvatsku Englesku, Njemačku
- razdoblje velike želje za znanjem i umjetničkim izražavanjem
- svoj pravi procvat doživljava u 16.st.
- umjetnost se potpuno okreće čovjeku i svjetovnim motivima (a ne religioznim kao u srednjovjek. književnosti)
- književnost je stvarana na narodnim jezicima
- ponovno se pojavljuju davno zaboravljeni oblici: ep, lirska pjesma, komedija, drama
- tematika književnih djela tiče se samog čovjeka, ističe se tjelesna i duhovna snaga
- predstavnici: Ludovico Ariosto, Francois Rabelais [Fransoa Rable], Miguel de Cervantes [Migel de Servantes], William Shakespeare [Viljem Šekspir]
- Ariosto, najveći tal. renesansni pisac, svojim je likovima u epu "Bijesni Orlando" dao osobine renesansnog čovjeka
- Shakespeare je u svoje djela nastojao unijeti stvarni život ("Hamlet"; "Romeo i Julija")
- Rabelais u svom romanu "Gargantua i Pantagruel" zagovara novovjekovni način života
- Cervantes u svom romanu "Don Quijote" (don Kihot) govori i mašti i zbilji

Hrvatska renesansa

Marko Marulić "Judita"

- "otac hrvatske književnosti"
- religiozni ep podijeljen u 6 pjevanja
- važnost djela: "Judita" je prvo djelo pisano na hrvatskom jeziku (čakavsko narječje) – napisano **1501.** objavljeno – **1521.g.**
- biblijski motiv: o udovici Juditi koja je spasila svoj žid. narod od asirske vojske
- Marulić tim djelom upozorava Sličane na opasnost koja im prijeti od Turaka
- Juditu krase hrabrost, lukavost i pobožnost, te na njezinu primjeru Marulić poručuju da su za pobjedu nad Turcima potrebni vjera i hrabrost
- teme: a) Juditino oslobođanje grada Betulije
b) Juditina hrabrost, pobožnost i rodoljublje
c) sukob dobra i zla
- ep započinje invokacijom
- 1. pjevanje – asirski kralj Nabukodonosor povjerava vojsku svome vojskovođi Holofernu jer želi osvojiti susjedne zemlje
- 2. pjevanje - Holoferno kreće u vojni pohod koji je uspješan sve do dolaska pred židovski grad Betuliju
- 3. pjevanje - Holoferno opsjeda grad, uskraćuje im opskrbu hranom i vodom
- 4. pjevanje - kada je gradu ponestalo hrane i vode, Judita odluči poći u asirski logor i ubiti Holoferna; nakon uljepšavanja zajedno sa sluškinjom Abrom odlazi Holofernu s namjerom da ga zavede
- 5. pjevanje - Holoferno priređuje veliku gozbu u Juditinu čast nadajući se da je ona došla izdati svoj grad; nakon svečanosti povlače se u Holofernove šator gdje mu Judita odsjeca glavu
- 6. pjevanje – u rano jutro Betuljani ističu Holofernovo glavu na tvrđavu; asirska vojska se razbježala, a Betuljani pjesmom proslavljaju pobjedu

Hrvatski petrarkisti

Šiško Menčetić „Prvi pogled“

- rodio se u Dubrovniku 1457.g., a umro 1527. (od kuge)
 - piše po uzoru na Petrarku
 - tema: slavljenje ženske ljepote
 - motivi: prvi pogled, ljepota žene, kratkotrajnost prekrasnog trenutka
 - u prva 2 stiha pojavljuju se motivi iz prirode: travica, lišće, cvijeće (buđenje prirode)
 - druga 2 stiha: buđenje ljubavi u pjesniku („ljubav na prvi pogled“)
 - pjesnik je zadivljen izgledom svoje „gospoje“ (draga, voljena): „*lipša ner vila*“
 - posebno je zadivljen ljepotom njezine kose
 - „gospoja“ započinje s „obredom“ pravljenja frizure: kosu boje zlata splela je u tanke pletenice od kojih je napravila vjenčić oko glave
 - udaljavanje gospoje s prozora u pjesniku izaziva gorčinu i tugu
 - petrarkistička stilska sredstva:
 - umanjenice (*travica, rušce, kosica, vjenčić*)
 - usporedbe (*lipša ner vila, gorči ner pelin*)
 - tipični petrarkistički leksik (*gospoja, slava, vila*)
 - stih: dvostruko rimovani dvanaesterac
-
- uz Hanibala Lucića i Šiška Menčetića petrarkističku poeziju piše i Džore Držić
 - veći dio tih pjesama objavljen je u **Ranjininom zborniku** - zbirka ljubavnih pjesama; prikupio ih je pjesnik Nikša Ranjina
 - hrv. petrarkisti pišu pjesme:

1.) o neuzvraćenoj ljubavi	4.) o prvom susretu
2.) o ljepoti voljene žene	5.) o rastancima
3.) o nedostignosti voljene žene	6.) o tuzi i boli pjesnika

Hanibal Lucić “Jur nijedna na svit vila”

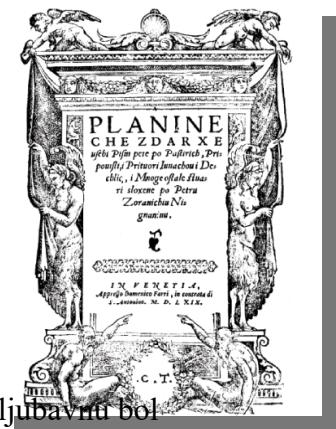
- „*jur nijedna na svit vila*” – još nema na svjetu ni jedne vile poput nje
- pjesnik i dramatičar, piše po uzoru na tal. renesansnog pjesnika Petrarku
- autor 1. hrv. svjetovne drame – „Robinja“
- vila – simbol ženske ljepote
- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljepota voljene žene
- svaka strofa opisuje jedan detalj gospojine ljepote: čelo, kosa, obrve, oči, lice, usne...
- prva i zadnja strofa govore o izuzetnosti te ljepote, a ostalih osam o detaljima fizičke ljepote:
 - vedro čelo
 - tanke crne obrve i crne oči
 - lice poput ruže
 - usta poput koralja
 - zubi poput bisera
 - vrat- blijed i gladak
 - prsa – bijelja od snijega i mljeka
 - prsti- tanki, bijeli, obli, kao da su od slonove kosti
 - hod- kao ples
- njena ljepota je poput božanskog dara, ona mu je nadahnuće za daljnje pjesničko stvaranje
- molitva Bogu da sačuva ljepotu od prolaznosti, od starenja

- očuvanje te ljepote – u pjesmi (neprolazna, vječna)
- kompozicija: 10 oktava (strofa od 8 stihova)
- stih: osmerac
- stilска sredstva - metafora: kosa – zlato
lice – ruža
usne – koralji
zubi - biseri

DŽORE DRŽIĆ,,Grem si grem“

- „Grem si grem“ – „idem si, idem“
- rodio se u Dubrovniku 1461.g., a umro 1501.
- u Italiji je studirao pravo i tamo se upoznao s petrarkističkom lirikom
- stric je Marinu Držiću
- pjesme mu se nalaze u Ranjininu zborniku
- lirska ljubavna pjesma tužnog tona
- petrarkistička pjesma – neuzvraćena ljubav, tuga
- tema: neuzvraćena ljubav
- specifična kompozicija - ponavljanjem prvih stihova izražava svoju želju za odlaskom na mjesto gdje će pronaći duševni mir radi nesretne ljubavi, no ne nalazi ga pa želi umrijeti
- u pjesmi je prisutan akrostih (pjesma u kojoj početak slova daju neko ime) u kojem pjesnik GIORETA ispisuje svoje ime

Petar Zoranić „Planine“

- **1. hrv. roman;** napisan 1536.g.
- **pastoralni roman** (javljaju se pastiri i pastirice)
- Zoranićeva namjera je bila:
 - 1.) proslaviti zavičaj i domovinu
 - 2.) ukazati na turšku opasnost
 - 3.) ukoriti pisce zbog nebrige za materinski jezik
- tema: opis zamišljenog putovanja pastira Zorana okolicom Zadra i Nina
- glavni lik: pastir Zoran (pisac)- kreće u planine kako bi izlijeo svoju ljubavni bol
- u romanu proslavlja gradove, rijeke i planine svoga zavičaja
- u planinama je usnuo san o parku prepunom cvijeća, zelenila, drveća – Perivoj od Slave
- tu susreće vile : **Grkinju, Latinku, Kaldejku** (Kaldeja-naziv za najjužniji dio Mezopotamije) i **Hrvaticu**
- one sjede ispod stabla jabuke (biblijski motiv – Drvo spoznaje) i u krilu drže jabuke:
 - ◆ kod Latinke - krupne i sočne;
 - ◆ kod Grkinje - lijepi i mirisne;
 - ◆ kod Kaldejke - lijepi i mirisne ali davno ubrane
 - ◆ kod Hrvatice - male, nedozrele, a na jednoj od njih piše: „Ljubveni lov”, „Vilenica” i „Planine” (Zoranićeva djelim)
- vile simboliziraju kulturu i običaje tih naroda, a jabuke - zastupljenost pojedinih jezika
 - vila Hrvatica se ljuti na hrv. pisce koji svoja djela pišu na latinskom jeziku jer se srame hrv. jezika
 - pastir Zoran odlazi kući kako bi napisao roman naznačen na plodu jabuke - PLANINE

Renesansa u hrvatskoj književnosti (zaključak)

- javlja se u 16. st.
- Hrvatska u to vrijeme doživljava gospodarski i duhovni procvat
- posebice zahvaća gradove južne Dalmacije: Šibenik, Zadar, Trogir Split, Dubrovnik i Hvar (zbog gospodarske razvijenosti i blizine Italije)
- unutrašnjost Hrvatske nije zahvatila renesanasa – turska osvajanja
- javljaju se sva tri knjiž. roda: lirika, epika i drama
- **lirika** – javlja se ljubavna lirika
 - pisci pišu po uzoru na Petrarku (o neuzvraćenoj ljubavi, o ljepoti žene)
 - hrvatski petrarkisti su: **Džore Držić, Hanibal Lucić, Šiško Menčetić**
 - **Ranjinin zbornik** – mladi pjesnik Nikša Ranjina sakupio je u njemu mnoge pjesme tadašnjih pjesnika (Džore Držića i Šiška Menčetića)
 - javljaju se maskerate (pokladne pjesme) – Mikša Pelegrinović „Jeđupka”
 - **Mavro Vetranović** pisao je misaonu i religioznu liriku „Moja plavca”
- epika – **Marko Marulić** objavljuje 1. ep na hrv. jeziku „Juditu”
 - **Petar Hektorović** objavljuje putopis „Ribanje i ribarsko prigovaranje” („Ribarenje i ribarsko razgovaranje”) - opisuje svoje trodnevno putovanje s dvojicom ribara od Hvara do Brača i Šolte
 - **Petar Zoranić** je autor 1. hrv. romana „Planine” (kritizira hrv. pisce jer ne pišu na hrv. jeziku)
 - **Brne Karnarutić** je autor 1. povijesnog epa koji govori o padu Sigeta
- drama – **Marin Držić** – najpoznatiji dramatičar tog vremena
 - pisao je komedije i pastorale (djelo u kojem se pojavljuju pastiri i pastirice) „Novela od Stanca”, „Dundo Maroje”, „Skup”
 - **Hanibal Lucić** – autor 1. hrv. svjetovne drame „Robinja”
- značajke: - razvoj književnosti na narodnom jeziku
 - pojava novih književnih vrsta: putopisa, pastorale, pjesničke poslanice (pjesnici govore o svojim intimnim problemima, o aktualnim društvenim problemima)
 - hrv. renesansna književnost razvija 3 teme: ljubav, domoljublje i aktualnu društvenu stvarnost

Barok u hrv. književnosti

Ivan Gundulić “Suze sina razmetnoga”

- religiozna poema

- tema uzeta iz Biblije (Evangelje po Luki)
- podijeljena u 3 pjevanja (plača – pokajnik se plačući kaje):
 - Sagrješenje** – pokajnikovo sjećanje na grijeha
 - Spoznanje** – spoznanje grijeha, života i smrti
 - Skrušenje** – pokajanje, preobraćenje i povratak Bogu
- tema: izgubljeni i opet pronađeni sin
- poema govori o grješnom, razmetnom sinu koji se odmetnuo od oca, ali je spoznao svoje grijeha, pokajao se i dobio očev oprost
- grješni sin razmišlja o važnim ljudskim pitanjima: životu, ljubavi, ljepoti, ženi, grijehu, smrti, a najviše o Bogu
- stil: kićen (končeto –stilska figura pod kojom podrazumijevamo jaku metaforu, hiperbolu, antitezu s ciljem da izazove čuđenje)
- strofa: sestina; stih: osmerac; rima: ababcc

II. pjevanje

- prolaznost svih zemaljskih vrijednosti
- usporedbe: život – more; čovjek – lađa koju udaraju burni vali (životne nedaće)
- nemogućnost bijega od smrti: pred smrću svi smo jednaki (i siromasi i kraljevi, i stari i mladi)
- utjecaj vremena na: - arhitekturu (urušene zgrade)
 - žensku ljepotu (nestaje)
 - mladost (prolazi)
 - moćne države (davno nestale)
- ljudski život je kratak
- nada, pokajanje, molitva oprost trebaju biti glavna uporišta u čovjekovom životu

IVAN GUNDULIĆ “DUBRAVKA”

vrsta:	pastoralna (drama u kojoj nastupaju pastiri i pastirice)
---------------	--

mjesto radnje	Dubrava (simbolizira Dubrovačku Republiku)
vrijeme radnje:	17. st.
motivi:	sloboda – nesloboda, pravda – nepravda, plemstvo – puk, mladost – starost
tema:	proslava dana slobode i vjenčanje Dubravke i Miljenka
likovi:	Dubravka – vila; simbolizira vlast, slobodu Miljenko – pastir; simbolizira plemstvo Grdan – stari, ružni pastir; simbolizira bogatu građansku klasu - osim vila i pastira u drami se pojavljuju i satiri (niža božanstva iz grč. mitologije: Gorštak, Divjak, Jeljenka i Vuk
kompozicija	3 čina
stih	11-erci i dvostruko rimovani 12-erci

Sadržaj:

- na dan sv. Vlaha trebaju se vjenčati najljepši pastir i najljepša vila: Miljenko i Dubravka
- Grdan potkupljuje suce i oni Dubravku dosuđuju njemu
- na nepravdu je ukazao bog Lero (na licu mu se pojatile suze, zidovi crkve počeli se tresti, a svijeće se ugasile)
- narod je uvidio nepravdu te pozvao Miljenka da pristupi Dubravki.
- pastoralna završava **himnom slobodi**:

*“O lijepa, o draga, o slatka slobodo,
dar u kom sva blaga višnji nam Bog je do.
uzroče istini od naše sve slave, uresu jedini od ove Dubrave.
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi
ne mogu biti plata tvoj čistoj ljepoti.”*

- na kraju, likovi daruju božicu slobodu darovima:

Miljenko – masline
Dubravka – ruže
Divjak – vilinsku odjeću
Jeljenka – med
Gorštak – sviralu
Vuk – čašu vina, smijeh
pastir Zagorko – plač, jauk i uzdahe

Ivan Bunjić Vučić “Nemoj , nemoj, ma Ljubice”

Nemoj, nemoj ma Ljubice,
bistrom viru vjerovati
u kom rajsко tvoje lice
općiš često ogledati.

općiš - običavaš

Ere neće, vjeruj meni,
dugo vrijeme kazat tebi
medne ustī, pram zlaćani
i dvije zore zgaras nebi.

ere - jer

Skoro, skoro promijeniće
sav tvoj ures i svu diku,
tebe istu, tebi skriće
da neć poznat tvu priliku.

dvije zore - dva oka; zgara - nestaje

Bjež mladosti, dni othode
vele brže, vele plaše
negli istog vira vode
i sjena u njih kad se kaže.

*dni othode - dani prolaze
plaše - naglije*

kaže - vidi

Tijekom, tijekom lete ljeta,
sve pod suncem satire se,
i za sve dan dode opeta
naša doba ne vrate se.

satire se - nestaje

Odori će bit i plijeni
od gusara ki sve stira,
tvoj dragi pogled, pram zlaćani,
slatke ustī, lice od lira.

*odori - odjeće; plijeni - pljen
stira - uništi*

lice od lira - lice bijelo kao ljiljan

Tim se, mlada, ne oholi
čim pogledaš sliku svoju,
neg se smili na me boli,
o ljubljeni moj pokoju!

- iz zbirka pjesama "Plandovanja" (dokolica, slobodno vrijeme)
- tema: **Ljubičina ljepota i njezina prolaznost** (uzor mu je Petrarca)
- prolaznost života prikazana je na fizičkom izgledu djevojke
- pjesnik upozorava Ljubicu da neće vječno biti mlada i lijepa
- sve u životu je prolazno osim materijalnih vrijednosti
- život kratko traje i zato treba uživati u svakom trenutku
- pjesnik moli Ljubicu da se smiluje njegovoj boli i uzvrati mu ljubav
- u pjesmi uočavamo renesansne i barokne elemente:
 1. **renesansni** - opis ljepote voljene žene (medne usne, pram zlaćeni, oči poput neba)
 - motiv neuvracaće ljubavi
 2. **barokni** - prolaznost ljepote, mladosti, života

Barok u hrvatskoj književnosti (zaključak)

- obuhvaća 17. st.
- naziv: od portugalske riječi "**barocco**" – biser nepravilna oblika (bezvrijednost stila)
- Lutherove ideje prihvatilo je malo Hrvata (protestan. se javlja u Istri i dijelu Dalmacije)
- da bi spriječila pojavu protestantizma, Katolička crkva:
 1. *progoni svećenike protestante*
 2. *dovodi isusovce (vrlo obrazovani svećenici)*
 3. *isusovci otvaraju škole u svim većim mjestima (Varaždin, Zagreb, Požega)*
 4. *uvodi se religiozna tematika*
 5. *propovijeda se na hrv. jeziku*
- barok je najjači odjek imao u Dubrovniku; utemeljitelj - **Ivan Gundulić**
- u njegovim djelima "Suze sina razmetnoga" i "Osman" uočavamo barokne teme: prolaznost života i pokajanje,

- a "Dubravki" veličanje slobode i mira
 - u Dubrovniku djeluje i **Ivan Bunić Vučić**(zbirka,,Plandovanje“)
 - pored religiozne teme prevladava i ljubavna
 - u Slavoniji se barok javlja tek u 18.st. (u 17.st. Slavonija se branila od Turaka)
 - najznajčajniji pisac u Slavoniji: **Antun Kanižlić**
 - u sj. Hrvatskoj značajan je rad **Frana Krste Frankopana** (oko njega su se okupljali književnici: **Petar Zrinski**,
 - Ana Katarina Zrinska i Ivan Belostenec** – pripadaju tzv. ozaljskom književnom krugu)
 - u vrijeme baroka javljaju se i jezikoslovci: **Bartol Kašić** – autor 1. hrv. gramatike pod nazivom “*Temelji hrvatskog jezika*” (1604.g.)
 - najznačajnije književne vrste: lirska pjesma, ep, poema, drama
 - karakteristike baroka: 1. ispreplitanje religioznih i svjetovnih motiva
 - 2. prolaznost života
 - 3. kićenost izraza (mnoštvo poredbi, metafora, epiteta...)
-

Klasicizam i prosvjetiteljstvo

Jean-Baptiste Poquelin **Moliere** [Žan-Batist Poklen Molijer]
“Škrtač”

- jedan od najznačajnijih franc. komediografa
- djela: “Umišljeni bolesnik”, “Don Juan”, ”Kačiperke”
- glumac, režiser, kazališni pisac i vođa kazališne družine
- “Škrtač” – komedija karaktera i društvena komedija (*komedija karaktera* – opisuje Harpagonovu škrrost;
- društvena – opisuje lihvarstvo kao veliki problem tadašnjeg društva)
- uzor: komedija "Aulularija" rimskog komediografa a Plaut (intertekstualnost – utjecaj jednog književnog djela na drugo)
- radnja se odvija u Parizu u 17. st.
- tema: bolesna opsjednutost novcem
- gl. lik: **Harpagon** [Arpagon] – starac, škrt, bavio se lihvarstvom, bezosjećajan
 - uživa u brojanju novca, u stalnom je strahu da će ga netko pokrasti
 - želi se oženiti mladom djevojkom u koju je zaljubljen njegov sin
 - novac mu je sve u životu, on mu pruža utjehu i radost, važniji mu je od kćeri i sina
- ostali likovi: **Cleante** [Kleant] – Harpagonov sin, zaljubljen u Marianu, voli kockati, ucjenjuje oca

ukravši mu škrinjicu

- Elise** [Eliz] – Harpagonova kći, zaljubljena u Valerea, otac je želi udati za bogatog Anselmea
- Valere**[Valer] – upravitelj Harpagonova imanja, izgubljeni Anselmeov sin
- Anselme** – pravim imenom Don Thomas, plemić, bogat
 - nakon 16 godina pronalazi svoju djecu (Valerea i Marianu) i ženu
- La Fleche** [La Fleš] – Cleanteov sluga, ukrao je Harpagonu škrinjicu s novcem i dao ju svojem gospodaru

- sličnosti s Plautovim djelom: osnovna radnja, neke epizode, likovi škrtača

- razlike:

Plaut "Aulularija"	Mo	Moliere "Škrtač"
- škrtač je pronašao svoje blago	- škrtač je do novca došao lihvarenjem	
- ima samo kćer	- ima i kćer i sina	

- 1 ljubavni trokut: <i>Fedra - Megador - Likonid</i>	- 2 ljubavna trokuta: <i>Elise - Anselme - Valere</i> <i>Mariana - Cleante - Harpagon</i>
- sluga krade novac	- sluga krade novac kako bi pomogao svom gospodaru

Voltaire (1694. - 1776.)

Candide ili optimizam

- francuski književnik, povjesničar i filozof
- najznačajniji književnik prosvjetiteljstva
- pravim imenom Francois Marie Arouet
- filozofski roman, objavljen 1759. godine u Ženevi.
- knjiga postaje vrlo popularna (40 izdanja za Voltaireova života), ali i napadana.

- roman ismijava Leipzigu filozofiju o optimizmu: *Svijet je dobar, a zlo je samo granica dobrog. Čovjek je nesavršen pa kao takav čini loše stvari, a postojanje zla samo pojačava ljepotu dobra.*
- TEMA: Candidov odlazak u svijet i spoznaja svih svjetskih nevolja
- OSNOVNI MOTIV: *pokvarenosti svijeta*
- LIKOVI:
 - Candide - lat. candidus - čist, nevin
 - pristojan i pametan, mladić, pomalo naivan
 - živi u Njemačkoj, u Vestfaliji, u zamku gospodina baruna Thunder - ten – tronckha
 - Cunigonda – barunova kći
 - Pangloss – filozof optimist, njegovo učenje je da živimo u svijetu najboljem od svih mogućih svjetova

Kratak sadržaj:

- Candid će, nakon što je poljubio barunovu kćer, biti protjeran iz dvorca
- mladi Candid upoznat će svijet u drugome svjetlu, a ne onako kako mu je govorio Pangloss
- upoznat će vojske, inkviziciju, ubojsvstva, krađe, silovanje
- razne zemlje: Francusku, Englesku, Tursku i ustanoviti da je svijet lud i okrutan, da su ljudi zli
- u pratinji svog učitelja Panglosa putuje svijetom u potrazi za svojom ljubljenom Cunigundom.
- na kraju, nakon mnogo godina i lutanja, u Carigradu pronalazi ostarjelu Cunigondu i ženi se njome
- na kraju romana svi nalaze smirenje na imanju koje su kupili
- Candidova rečenica: „*Obrađujmo svoj vrt*“ daje nam upute kako živjeti: smisao života nije u traženju filozofskih teorija, već u čestitom i odgovornom obavljanju svoga posla.

Carlo Goldoni

“Gostioničarka Mirandolina”

- talijanski komediograf (1704., Venecija – 1793., Pariz)
- komedije: **Kavana, Gostioničarka Mirandolina** (1753.), **Grubijani, Ribarske svađe**
- tvorac je moderne tal. komedije karaktera (do tada je dominirala “commedia dell’arte” – *komedija umijeća* koje se razvila u 16.st. u Italiji)

- razlike -

commedia dell’ arte	moderna komedija
- nema stalan tekst, glumci improviziraju	- pisani tekst
- specijalizirani samo za 1 određeni lik	- uvjerljivi karakteri
- fantastični zapleti	- jednostavni zapleti

- komedija karaktera (ismjava umišljenost)
- tema: Mirandolinin odnos prema muškarcima
- likovi:

Mirandolina – vlasnica gostionice, samosvjesna, samostalna, lukava

- voli koketirati s muškarcima, poigravati se s njihovim osjećajima
- pretvaranjem, laskavošću i posebnom pažnjom osvaja i najvećeg ženomrsca
- bogatstvo i čast joj ništa ne znače, žudi samo za udvaranjem i obožavanjem
- prihvata ljubav čovjeka iz svog staleža koja se odlikuje povjerenjem i razumijevanjem

Markiz od Forlipopolija – osiromašeni plemić, Mirandolinin udvarač

Konte od Albaforite – bogat, novcem kupio naslov, Mirandolinin udvarač

Vitez od Ripafratte – imućan plemić, ženomrzac

Fabricio – sober, Mirandolinin odabranik

- univerzalno značenje djela: svevremenska aktualnost prikazanih muško-ženskih odnosa

Klasicizam (zaključak)

- razdoblje u književnosti; javlja se u 17.st. u Francuskoj
- naziv – od lat. riječi CLASSICI SKRIPTORES – “uzorni pisci”
- za pisce klasicizma “uzorni pisci” = antički pisci (svoja djela pišu po uzoru na antičke pisce; teme preuzimaju iz djela antičkih pisaca (Moliere – preuzeo temu za svoju komediju “Škrtač” od Plauta: kao i Marin Držić za komediju “Skup”)
- značajke:
 - 1.) napušta se barokna kičenost
 - 2.) klasicisti se zalažu: za jasnoću stila, savršenstvo forme i uzvišeni
 - 3.) razum se stavlja ispred osjećaja
- teoretičar Boileau [Bualo] smatra da književno djelo treba biti:
 - 1.) moralističko (mora hvaliti vrline, a ne mane)
 - 2.) razumno (mora se zasnivati na razumu)
 - 3.) didaktičko (mora biti poučno)
- također smatra da tragedija mora poštovati 3 jedinstva (po uzor na antičke pisce)
 - 1.) jedinstvo mjesta (radnja se mora odvijati ne jednom mjestu)
 - 2.) jedinstvo vremena (vrijeme radnje ne smije biti dulje od 24 sata)
 - 3.) jedinstvo radnje (mora postojati samo jedna radnja)
- najčešće književne vrste: komedija i tragedija
- predstavnici:
 - Jean Racine [Žan Rasin], Jean-Baptiste Moliere [Žan-Batist Molijer], Pierre Corneille [Pjer Kornej] - otac franc. tragedije
- u 18.st. u Francuskoj javlja se jedan građanski pokret – **prosvjetiteljstvo** (književnost ima ulogu prosvjećivanja naroda)
- duhovni pokret europske inteligencije s kraja 18.st.
- bori se protiv iracionalnosti, praznovjerja i tiranije prošlih stoljeća
- temelji se na racionalističkoj filozofiji – sve se zasniva na razumu
- književnost mora biti poučna
- prosvjetitelji: Diderot [Didro], Voltaire, Carlo Goldoni (tal. komediograf- komedija ne smije samo zabavljati, nego i poučavati)

Johann Wolfgang Goethe [Gete]

“Patnje mladog Werthera”

- najznačajniji njemački pisac romantizma
- roman je pisan u obliku pisama koja glavni lik šalje svom prijatelju Wilhelmu
- vrijeme radnje: potkraj 18. st.
- mjesto radnje: gradić W.
- tema: nesretna ljubav mladog Werthera
- roman možemo podijeliti na 3 dijela:
 1. Wertherova ljubav prema Lotti i spoznaja da ta ljubav nema budućnosti
 2. Wertherovo razočarenje u posao i ljubav
 3. Wertherovi posljednji dani uoči samoubojstva (osjećao se suvišnim)

- likovi:

- Werther** – mlad, obrazovan, osjećajan, omiljen među ljudima
- bavio se slikarstvom; ljubitelj književnosti
 - ne snalazi se u životu, ljuti se na društvo puno nerazumijevanja
 - u životu nije mogao naći ništa što ga u potpunosti zadovoljava te mu ljubav postaje opsesijom
 - ljubav prema Lotti, koja nije mogla biti ostvarena, dovodi ga smrti
- Lotta** – lijepa, osjećajna, nakon majčine smrti brine se o braći i sestrama, zaručena za Alberta (majčina želja)
- pokazuje simpatije prema Wertheru
 - iako ima pravo biti ogorčena na život, ona na njega gleda sa smiješkom
- Albert** – pametan, obrazovan, postaje Wertherov prijatelj, iskreno voli Lottu
- za razliku od Werthera koji je sanjar, on je realan

- Werther je tipičan romantičarski junak:

- * hipersenzibilan (preosjetljiv), njime upravljuju osjećaji, a ne razum; voli književnost, bavi se slikarstvom, uživa u prirodi
- **motivi romantizma u romanu:** pasivna pobuna protiv ustaljenih društvenih normi, težnja idealnom, zanesenost ljubavlju, ljepotom, umjetnošću; osjećaj suvišnosti

Mihail Jurjevič Ljermontov JUNAK NAŠEG DOBA

- psihološki roman
- sastoji se od 5 pripovijedaka koje su povezane Pečorinovim likom
- gl. lik: Grigorij Aleksandrovič Pečorin (tip "suvišnog" čovjeka sa snažnim osjećajem dosade i besmisla života)
- on je obrazovan, pametan, dosjetljiv, ali proračunat – ne mari za tuđe osjećaje, misli samo na sebe
- tema: Pečorinove pustolovine i njegov odnos prema životu
- on je mladi ruski časnik koji živi pustolovnim i uzbudljivim životom
- traga za uzbudnjima, ali ništa ga u potpunosti ne usrećuje
- romantičarski elementi: ↗ neposredno iznošenje misli i osjećaja
 - ↗ radnja se zbiva u egzotičnim predjelima
 - ↗ sukobi s društvom
 - ↗ ljubavne teme

Edgar Allan Poe (1809. – 1849.) „Crni mačak“

- američki pjesnik, pripovjedač, kritičar, novinar
- umire slavan, ali siromašan od posljedica neurednog bohemskog života i alkoholizma
- njegove su priče pune tajanstvenih zbivanja, smrti i fantastike

- djela: „Groteskne priповijesti i arabeske” (arabeske – komplikirani crteži), „Gavran”, „Anabel Lee”
- pjesme
- **crni mačak** - simbol vještice i paklenih sila, simbol nesreće i zla
- priповijetka s elementima kriminalističke priče i znanstvene fantastike
- pisana u “ja” obliku
- prijavljač nam pred kraj svog života iznosi svoje doživljaje
- ne može objasniti neobične događaje iz prošlosti
- u mладости su ga krasile mnoge vrline: čovječnost, senzibilnost, dobrota, ljubav prema životinjama...
- prekomjerno uživanje u alkoholu dovodi ga do psihičkog i fizičkog sloma
- zlostavlja ženu i svog ljubimca mačka Plutona
- objesio je mačku o drvo u vrtu – od toga trenutka prati ga nesreća
- nabavlja novog mačka sličnog Platonu (on u njemu izaziva grižnju savjest zbog učinjenog zločina)
- pokušao je ubiti mačku sjekirom
- novi zločin – ubija ženu sjekirom
- ne osjeća grižnju savjest; razmišlja kako da se riješi trupla (sazidao ga je u podrumu)
- policija nije otkrila zločin – zadovoljstvo i smirenje zločinca
- rasplet: ponovni dolazak policije – zločinac je siguran da ga neće otkriti
- postaje razmetljiv i neoprezan – udara štapom o zid gdje je skriveno truplo
- javlja se tiki jecaj crnog mačka – otkrivanje zločina – kazna
- Poe je začetnik kriminalističkog romana čija je kompozicija do današnjih dana ostala nepromijenjena:
 - 1.) idiličan život
 - 2.) zločin
 - 3.) policija koja traga za počiniteljem
 - 4.) neuspješnost
 - 5.) povratak policije
 - 6.) otkrivanje zločina
 - 7.) kazna

ROMANTIZAM (zakjučak)

- obuhvaća razdoblje od kraja 18.st. do prve polovice 19. st.
- vrhunac doživljava između 1800. i 1830.
- naziv – roman/romantičan
- javlja se u vrijeme velikih društvenih i povijesnih promjena: propadanje feudalizma i jačanja građanske klase
- te su promjene utjecale i na životni nazor tadašnjeg čovjeka jer nisu donijele ono očekivano – *slobodu, bratstvo i jednakost*
- u tadašnjem čovjeku javlja se razočaranje, pesimizam i klonuće („svjetska bol”)
- nositelj romantičarskog pokreta bila je građanska klasa, premda je u redovima romantičara bio i znatan broj plemeća – Puškin, Ljermontov
- književne vrste: lirska pjesma, roman (u stihovima, u obliku pisama), drama

- TEMATIKA ROMANTIZMA-

- 1.) intimna tematika (Goethe)
- 2.) nacionalno-povijesna (Hugo)
- 3.) pejzažna tematika (Byron)
- 4.) mistična tematika (Poe)

- ZNAČAJKE -

1. odbacivanje klasicizma
2. isticanje osjećaja
3. štovanje prirode
4. razočaranje i pesimizam
5. zanimanje za povijest

6. važna je originalnost

PREDSTAVNICI :

*J. W. Goethe, H. Heine, Friedrich Schiller, V. Hugo [Igo], Walter Scott, Aleksandar Sergejevič Puškin, Mihail Jurjevič Ljermontov, Edgar Allan Poe [Po]

Razlike između klasicizma i romantizma

KLASICIZAM	ROMANTIZAM
- temelji se na razumu	- temelji se na mašti i osjećajima
- postoje pravila pri pisanju djela	- nema pravila
- uzor – antička književnost	- uzor- antički i srednjovj. književnost
- oponašaju se uzori	- važna je originalnost

Hrvatski narodni preporod (hrvatski romantizam)

PETAR PRERADOVIĆ “PUTNIK”

- lirska domoljubna pjesma
- podijeljena u 20 strofa
- tema: pjesnikovo nesnalaženje u tuđoj zemlji
- pjesma ima alegorijsko značenje: putnik – Petar Preradović (pjesnik), Hrvat u svijetu majka – domovina
starica (baka) – tuđina
- 1. strofa – govori o putnikovoj (pjesnikovoj) izgubljenosti u tuđini: „Bože mili, kud sam zašo!”
- 2. strofa – pjesnikovo nesnalaženje u tuđoj zemlji
- 3. i 4. strofa – pjesnikovo zazivanje majke: “Majko mila, majko draga, da ti vidiš svoga sina!”
- 5. i 6. strofa – pjesnik se prisjeća majčinih riječi: da ne napušta domovinu jer tuđa zemlja ne pruža pravo utočište
- 7. i 8. strofa – govore o pjesnikovom dolasku pred kolibu, te o njegovoj zamolbi da ga starica primi u kuću: „Daj u ime božjeg dara, bako, meni prenoći!”
- 9., 10. i 11. strofa – govore o pjesnikovoj izgubljenosti
- 12. strofa – staričin odgovor je negativan – nema mjesta za stranca
- 13. strofa – pjesnik moli staricu da ga primi samo kratko kako bi se ugrijao
- 14. strofa – starica i dalje odbija njegovu zamolbu
- 15. strofa – putnikov prijekor: “Za tuđinca ništa nemaš...”
- 16. strofa – staričin upit o njegovoj domovini
- 17., 18. i 19. strofa – govore o pjesnikovoj čežnji za domovinom i odluci o povratku kući
- 20. strofa – pjesnik smatra da se potpuna sreća može ostvariti jedino u domovini

PETAR PRERADOVIĆ “MRTVA LJUBAV”

**Gdje ću tebe, o ljubavi moja ,
Sad zakopat, kad si izdahnula?
U mom srcu nije ti pokoja,
Jer si pokoj sav mu razmetnula.**

- lirska misaona pjesma
- tema: tuga pjesnika zbog gubitka voljene žene
- retoričko pitanje: ”Gdje ću tebe, o ljubavi

izdahnula?"

**Da te legnem u zemljicu crnu,
U zemljici ti ne bi sagnjila.
Zemska vila dragocjenost twoju
U kamenje predrago bi zbila.
"vile"**

**Da te spustim u duboko more,
U moru se ne bi rastopila,
morska vila dragocjenost twoju
U biser bi predragi salila.
vječne**

**Pak bi došli ljudi blagohlepni,
pohrani
Iz zemlje bi tebe iskopali
Iz mora bi tebe izvadili
I po svijetu svuda rasprodali.**

**A ti idi, nek te uzdisaji
K nebu dignu, tamo zvijezdom budi,
Tamo meni žalosname sjaji,
Tamo neće dosegnut te ljudi!**

moja, sad zakopat, kad si

- na pjesnikovo pitanje nude se različiti odgovori:

a) u zemljicu

b) u more

- zbog njezine dobrote, ljepote, iskrenosti i plemenitosti

bi ju preobrazile u "drago kamenje i "biser"

- pjesnik nema povjerenja u ljude (pohlepni)

- svoju ljubav uzdiže u nebo, preobražava ju u zvijezdu -
na nebu ju ljudi ne mogu dosegnuti (zvijezda- simbol

ljubavi)

- pjesnik se, zapravo, kroz cijelu pjesmu pita gdje da

svoju uspomenu na voljenu ženu

- epiteti: crnu, zemska, predrago, morska...

- stih: deseterac

**Petar Preradović
"Ljudsko srce"**

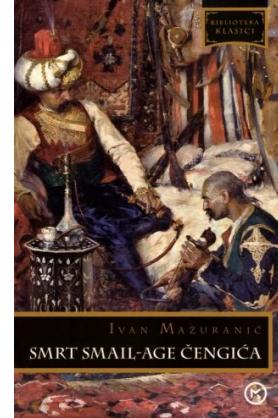
- lirska misaona pjesma
- tema: ljudsko nezadovoljstvo
- započinje pravilom: "*Ljudskom srcu uvijek nešto treba zadovoljno nikad posve nije čim željenog cilja se dovreba opet iz njeg sto mu želja klije.*"...
- ljudsko nezadovoljstvo je trajno
- zapitanost o razlozima nezadovoljstva
- svijest o ljudskoj prolaznosti: ... "*Med kolijevkom traje i med rakom našem žiću odveć kratko doba...*"
- shvaćajući da je život prolazan želimo iskoristiti sve ovozemaljske mogućnosti
- sonet

Petar Preradović „Zora puca, bit će dana”

- pjesma napisana 1844. g. za 1. broj „Zore Dalmatinske” (Zadar)
- lirska domoljubna pjesma – budnica (pjesma za buđenje nacionalne svijesti, vjere u slobodu izjedništvo)
- tema: buđenje nacionalne svijesti
- započinje retoričkom pitanjem: „*Polnoć prođe – što me budi u to doba iz sna mogu?*”....
- stihom „*Zora puca, bit će dana*” – nagovještava bolje dane za Hrvatsku
- suprotnosti: polnoć – zora
tmina - svjetlost

- ... "Evo Zore u tvom njedru
 Da otkrije zakopana
 Tvoja blaga - evo dana"] „Zora Dalmatinska“ – pisat će o ljepoti Hrvatske,
 njenim običajima, jeziku, narodu

Ivan Mažuranić “Smrt Smail-age Čengića”

- rođen 1814. u Novom Vinodolskom, a umro u Zagrebu 1890.g.
- bio je književnik i političar (1. hrv. ban pučanin)
- napisao 14. i 15. pjevanje Gundulićeva “Osmana”
- ep podijeljen u 5 pjevanja: 1. Agovanje

2. Noćnik
3. Četa
4. Harač
5. Kob

- opisan stvaran događaj koji se zbio na Mljetičkom polju 1840. g.
- vrijeme radnje: 19. st.
- mjesto radnje: Stolac (Hercegovina), Gacko polje
- tema: smrt Smail- age Čengića
- likovi:

Smail-aga - tiranin (nasilni vladar), bezosjećajan, osvetoljubiv, kukavica
 - ubija Crnogorce kako bi pokazao svoju nadmoć

Crnogorci - hrabri, ponosni, vjeruju u Boga i to im olakšava trenutke agina mučenja
 - vjera i zajedništvo im donose pobjedu

Durak - agin savjetnik, pošten, savjetuje agi da pusti Crnogorce
 - Smail-aga ga ubija jer mu se usudio suprotstaviti

Novica – Durakov sin, pridružuje se Crnogorcima kako bi osvetio oca

Mirko Aleksić – vođa čete, ubija Smail-agu

Agovanje (agina vladavina)	Noćnik (noćni putnik)	Četa (okupljanje vojnika)	Harač (porez)	Kob (zla sudbina)
<ul style="list-style-type: none"> - agina naredba:pogubiti zarobljene Crnogorce i Turčina Duraka - aga je na vrhuncu svoje moći 	<ul style="list-style-type: none"> - Novica odlazi kod crnogorskog vladike - prelazi na stranu Crnogoraca - želi se osvetiti agi 	<ul style="list-style-type: none"> - četa Crnogorci Smail-a „malena, ali hrabra“ - svećenik hrabri četu, ukazuje im na moć vjere - pokrštava Novicu 	<ul style="list-style-type: none"> - aga kupi harač - muči i ubija raju - četa napada tur. tabor - aga želi pobjeći - ubija ga Mirko Aleksić 	<ul style="list-style-type: none"> - Smail-aga je prikazan kao lutak koji se svima klanja

AUGUST ŠENOA

„ZLATAROVO ZLATO“

- roman – velika priповjedna prozna vrsta
- *zlatarovo zlato* = Dora Krupićeva
- „Zlatarovo zlato“ je:
 - povijesni roman - utemeljen je na povijesnim izvorima
 - tradicionalni romana (realistički roman)
 - tendenciozni roman - roman pisan s nekom namjerom

- dvije teme:

a) **povijesna** – sukob Zagrepčana i Stjepka Gregorijanca oko vlasništva Medvedgrada

- jačanje građanske klase
- turska osvajanja hrvatskih područja
- sukob među feudalcima
- pokušaj germanizacije Hrvatske

b) Ljubavna – ljubav Zagrepčanke Dore Krupićeve i Pavla Gregorijanca

- vrijeme radnje potkraj 16. st. (1574.-1578.)
- mjesto radnje: Zagreb, Medvedgrad, Samobor
- likovi: a) povijesni: kralj Maksimilijan, Gašpar Alapić, Đuro Drašković, Stjepko Gregorijanec
 - b) nositelji ljubavne fabule: Dora, Pavao
 - c) spletkari: Grga Čokolin, Klara Grubarova
 - d) mali građanski svijet (svijet na zagr. trgu)

- fabula:

- Stjepko Gregorijanec protivi se sinovljenoj ljubavi prema Dori
- nudi mu lijepu, ali zlobnu Klaru Grubarovu, gospodaricu Samobora
- Pavao odbija Klaru
- Stjepko planira Dorinu otmicu
- nijemi Jerko pomaže Pavlu spasiti Doru
- Klarina osveta Pavlu pomoću Grge Čokolina: otrova je Doru
- Stjepko Gregorijanec umire, ispunjen kajanjem
- Pavao odlazi u borbe s Turcima i pogiba kao slavan junak
- njegovom smrću gasi se plemenita loza Gregorijanaca

- jezik i stil:

- pojedini likovi su idealizirani (crno – bijela tehnika)
- pripovjedač u 3. licu

August Šenoa “Prijan Lovro”

- uokvirena pripovijetka; pisana u 1.licu
- Šenoa poštiva načelo realističnosti (građu uzeo iz stvarnog života – Lovro Mahnič, student kojeg je Šenoa upoznao u Pragu za vrijeme školovanja)
- sastoji se od 2 dijela: 1.) kritički osvrt na hrvatsku književnost (razgovor pripovjedača i udovice)
 - 2.) priča o mladom Lovri
- vrijeme radnje: druga polovica 19.st.
- mjesto radnje: Lovrino rodno selo, Ljubljana, Beč, Prag, selo u Dalmaciji
- teme: 1. tragična sudbina prijana Lovre
 - 2. školovanje siromašne seoske djece
 - 3. odnos društva i pojedinca (društvo nisu bitne čovjekove kvalitete i znanje, već njegovo porijeklo)
- likovi: Lovro, pripovjedač, udovica, Lovrini roditelji, Malvina, Minka, Andelija
- Lovro** – Slovenac, inteligentan, protiv svoje volje školuje se za svećenika
 - život u sjemeništu ga je sputavao (želio je je vidjeti svijeta)
 - susret s Malvinom ubrzao je odluku da napusti sjemenište
 - školuje se za učitelja u Beču i Pragu
 - u Pragu upoznaje Minku (želi se njome oženiti zbog imetka)
 - nakon neuspjelih zaruka odlazi u Dalmaciju
 - upoznaje bogatu djevojku Andeliju i zaljubljuju se u nju
 - pokušaj braka sprječava Adelijin stric koji se saznao da se Lovro ženi zbog novca

- na kraju, umoran od brojnih razočarenja, se ubija
- kroz priповјетку se provlače 3 ženska lika koja su obilježila Lovrin život:
 - 1.) Malvina – Lovrina prva ljubav, vlastelinova kći
- udala se za imućnog kotarskog predsjednika (brak bez ljubavi)
 - 2.) Minka – iz naizgled dobrostojeće obitelji,
- Lovro razvrgava zaruke kada sazna je da nema imetka
 - 3.) Anđelija – bogata djevojka, bez roditelja
- u početku je želi oženiti samo zbog novca, ali se zaljubljuje

Hrvatski narodni preporod (hrvatski romantizam) – zaključak

- književno razdoblje od 1830. do 1860.
- ilirizam – razdoblje od 1830. do 1843.
- razdoblje buđenja nacionalne svijesti u Hrvata
- 1790. umire car Josip II što dovodi do slabljenja germanizacije u Hrvatskoj
- Hrvatska se čvršće povezuje s Mađarima što uvjetuje nagli porast mađarizacije
- dugogodišnji pritisak Mađara na hrv. nacionalnost uvjetovalo je jačanje nacionalne svijesti kod Hrvata
- pokret su započeli mladi intelektualci na čelu s Ljudevitom Gajem
- pokretu daje ime „ilirizam” – smatra da svi Južni Slaveni potječu od Ilira
- cilj pokreta: ujediniti sve Južne Slavene
- da bi se to ostvarilo, trebalo je stvoriti jedinstven jezik i pravopis
- 1830. Gaj izdaje „**Kratku osnovu horvatsko-slavenskog pravopisanja**” (pravopis u kojem se zalaže da svaki glas ima svoj znak, uvodi nova slova - č,ž,š)
- 1835. Gaj izdaje „**Novine Horvatske**” s literarnim prilogom “Danica”
- 1842. dolazi do razmimoilaženja u ilirskom pokretu – Gaj želi da pokret ima politički značaj, a Stanko Vraz – kulturni
- 1842. Vraz pokreće časopis „**Kolo**”
- značaj ilirskog pokreta:
 1. stvoren je jedinstven hrv. književni jezik
 2. stvoren je jedinstven pravopis

Najvažniji predstavnici:

LIRIKA – veliku važnost imaju domoljubne pjesme – budnice i davorije (budnice – pjesme koje bude nac. svijest u Hrvata; davorije – slične budnicama, pozivaju na borbu, ime doble po slavenskom bogu rata – Davoru)

Antun Mihanović “Horvatska domovina” – najljepša budnica (1835.)

Pavao Štoos “Kip domovine vu početki leta 1831.”

- osim domoljubne poezije piše se i ljubavna poezija – Stanko Vraz, Petar Preradović

EPIKA – Ivan Mažuranić “Smrt Smail-age Čengića” – najvažnje epsko ostvarenje

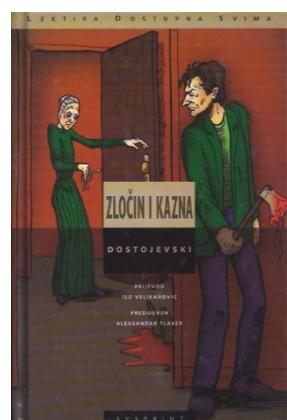
DRAMA – Ivan Kukuljević Sakcinski “Juran i Sofija” – 1. drama u novijoj hrv. književnosti

DISKURZIVNI KNJIŽ. OBLICI – Matija Mažuranić “Pogled u Bosnu” (putopis)

EUROPSKI REALIZAM

Fjodor Mihajlovič Dostojevski (1821. – 1881.) „Zločin i kazna”

- jedan od najznačajnijih ruskih pisaca
- socijalni (slika bijede), psihološki (psihički problemi gl. lika) i realistički roman (vjerno opisuje tadašnju Rusiju)

- vrijeme radnje: 2. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Petrograd (današnji Sankt Peterburg)
- tema: zločin studenta Raskoljnikova
- likovi:
 - ◆ **Rodion (Rodja) Romanovič Raskoljnikov** (23 godine)
 - bivši student prava, zbog socijalne nepravde ubija staru lihvaricu
 - ljudi dijeli na:

	„obične“	„neobične“
služe	- služe samo za razmnožavanje	- pokreću svijet, imaju pravo na zločin radi postizanja nečeg boljeg

- sebe smatra „neobičnim“ – misli da će ubojstvom lihvarice svijet riješiti zla, ispraviti nepravdu
- **zločin** – sjekirom ubija lihvaricu Aljonu Ivanovnu, ali i njezinu sestru Lizavetu (svjedokinja)
- nakon zločina pada u groznicu – počinje mučna psihička borba, borba sa savješću
- veza sa Sonjom Marmeladovom - nagovara ga da priznaje zločin i okaje ga kaznom
- **kazna** - osuđen na 8 god. zatvora u Sibiru (utjehu pronalazi u Evandželu i Sonjinoj ljubavi)
 - ◆ **Dunja** - Raskoljnikovljeva sestra, želi pomoći bratu da nastavi studij (bogatom udajom)
 - ◆ **Razumihin** – Rodjin najbolji prijatelj
 - ◆ **Sonja Marmeladova** - Rodjina ljubav, prostitutka (siromaštvo obitelji prisililo ju je na to), tiha, mirna, dobra, pobožna
 - ◆ **Porfirij Petrovič** - istražitelj, sumnja u Raskoljnikova od samog početka
 - ◆ **Svidrigajlov** – bivši Dunjin poslodavac; želi se njome oženiti, ali ga ona odbija
 - počinio samoubojstvo (svoje „grijehe“ okajao ostavivši novac Dunji i Marmeladovima)

* 3 su razloga koja navode Raskoljnikova na zločin:

- 1.) želi svijet učiniti boljim – želi dokazati svoju teoriju o „običnim“ i „neobičnim“ ljudima
- 2.) želi spriječiti sestrinu udaju za bogatog Lužina
- 3.) želi spasiti Sonju od posla kojim se bavi

Honore de Balzac [Onore de Balzak] “Otac Goriot”

- romane napisane od 1829. do 1842. objedinjuje pod nazivom “Ljudska komedija”
- društveni roman (slika društvenog života Pariza početkom 19 st.)
- motivi: pokvarenost visokog franc. društva, društveni uspon, pretjerana očinska ljubav
- glavni likovi: **Goriot** [Gorio] – nekad bogati tvorničar tjestenine
Eugene de Rastignac [Ežen de Rastinjak] – siromašni plemič, student prava
Vautren [Votren] – odbjegli robijaš, vješto upravlja ljudima
- tri osnovne fabule:

I. Goriot i njegovo propadanje u društvu

- bezgranična i neuzvraćena očinska ljubav, sav imetak razdavao je kćerima
- posljednje godine života provodi sirotinjski u pansionu gđe Vauquer [Voker]
- tek na samrti shvaća kakve su mu kćeri, ali on im oprashta (ne dolaze mu ni na pogreb)

II. Rastignac i njegov uspjeh u društvu

- želi se probiti u visoko društvo, to i uspijeva preko svoje bogate tetke
- ona mu savjetuje da treba biti: hladan, bezosjećajan, okrutan, sebičan
- iz samilosti se sprijateljuje sa starim Goriotom

III. Vautren i njegovi poslovi

- skriva se pod lažnim imenom, smatra da se u životu može uspjeti jedino uz pomoć kriminala

- roman započinje opisom pansiona gđe Vauquer, te smještajem stanara prema imovinskom statusu, a završava propašću pansiona, kao i smrću starca Goriota
- cijeli roman govori o usponu i padu u društvu, o odnosu prema materijalnim vrijednostima
- ideja: osobna sreća pojedinca nije izvan njega (u novcu) nego u njemu

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOLJ (1809. – 1852.)
“KABANICA”

- jedan od najvećih ruskih pisaca
- potkraj života zapada u krize, odriče se književnog rada i umire poremećena uma 1852.g. u Moskvi
- djela: “*Mrtve duše*” (roman), “*Revizor*” (komedija), “*Kabanica*” (pripovijetka)
- mjesto radnje: Petrograd (Sankt Peterburg)
- vrijeme radnje: početak 19. st.
- tema: život Akakija Akakijevića (život ruskih činovnika)
- likovi: **Akakije Akakijević Bašmačkin** – mali državni činovnik (oko 50-ak god.)
 - neugledan, skromno odjeven; nitko ga ne poštuje,
 - s ljubavlju obavlja svoj posao
 - nema obitelji, prijatelja; nova kabanica mijenja mu život
- Gregorij Petrovič** – krojač
- Visoka ličnost** – ohola i bezobzirna osoba; okrutan prema Akakiju

- Akakije Akakijević živi monotonim životom, bez prijatelja i obitelji
- promjeni u njegov život donosi nova kabanica (uz puno odricanja pribavlja novac)
- nova kabanica mijenja mu život: daje mu samopouzdanja, sigurnost, postaje cijenjen
- kada ju je prvi put obukao, ukrali su mu je (nitko mu ne pomaže u pronalaženju)
- na kraju se razbolio i umro od vrućice
- fantastičan završetak (kako bi pravda bila zadovoljena): duh pokojnog Akakija luta ulicama u potrazi za ukradenom kabanicom i s prolaznika skida kabanice; tek kad je skinuo kabanicu s visoke ličnosti, duh Akakija Akakijevića se smirio
- život Akakija Akakijevića možemo podijeliti u tri faze:

1.ŽIVOT PRIJE KABANICE	2.ŽIVOT S KABANICOM	3.ŽIVOT NAKON KABANICE
- beznačajnost	- samopouzdanje	- nemogućnost ostvarivanja vlastitih prava
- povučenost	- društvenost	- poniženje
- poniznost	- veselje	- razočaranje
- neprihvaćanje kolega s posla	- važnost	- smrt

EUROPSKI REALIZAM (zaključak)

- lat. **realis** – realno, stvarno, istinito
- razdoblje u književnosti od 1830. do 1870.
- prvo se javlja u Francuskoj, zatim se širi na ostale europ. zemlje
- javlja se u vrijeme procvata društvenih i prirodnih znanosti te tehničkih otkrića (parni stroj, željeznica, telegraf)
- realizam opisuje svakodnevni život, te su likovi u romanima iz svih slojeva društva: plemići, građani, prostitutke, pijanci, kriminalci (u središtu pozornosti su niži slojevi)
- pisci realizma opisuju i trenutačno političko, kulturno i društveno stanje
- junaci realističkih romana nastoje proniknuti u društvene odnose i doživjeti društveni uspon (Eugene de Rastignac) ili mijenjeti društvene odnose (Raskolnjikov)
- **Francuska**: Honore de Balzac [Onore de Balzak] - “Otac Goriot”
 Gustave Flaubert [Gustav Flaubert] - “Gospođa Bovary”

- **Rusija:** Nikolaj Vasiljevič Gogolj - “Kabanica”
Ivan Sergejevič Turgenjev - “Lovčevi zapisi”
Lav Nikolajević Tolstoj - “Ana Karenjina”
Fjodor Mihajlovič Dostojevski - “Zločin i kazna”, “Idiot”

- **Engleska:** Charles Dickens - “Oliver Twist”

- **karakteristike realizma:**

1. ISTINITOST
2. OBJEKTIVNOST
3. DETALJAN OPIS AMBIJENTA
4. OPŠIRNOST
5. OPIS POJAVA IZ SVAKODNEVNOG ŽIVOTA

- Razlike između romantizma i realizma –

romantizam

- bijeg iz stvarnosti (uz pomoć mašte)
- uljepšavanje života
- čovjek je izoliran od društva
- opis pejzaža i osjećaja
- subjektivnost
- dominira lirika

realizam

- opis stvarnosti
- prikaz života bez uljepšavanja
- čovjek je dio društva
- opis svakodnevnog života
- objektivnost
- dominira epika (osobito roman)

HRVATSKI REALIZAM

Ante Kovačić “U registraturi”

- najznačajniji roman hrvatskoga realizma; objavljen u „Vijencu“ 1888.g.

- registratura – prostorija u kojoj se čuvaju spisi

- vrijeme radnje: kraj 19. st. - mjesto radnje: Zagorje, Zagreb

- teme:
1. život Ivice Kičmanovića
2. školovanje siromašne seoske djece
3. odnos sela i grada

- likovi:

Ivica Kičmanović - prezime Kičmanović sugerira snažan karakter (svojim duhom i inteligencijom Ivica se razlikuje od svojih suseljana), no u odnosu s Laurom on je beskičmenjak (bez karaktera, bez ponosa)

- pametan; na preporuku gospode odlazi u grad na daljnje školovanje

- u kući svoga dobrotvora susreće djevojku Lauru te se zaljubljuje u nju

- nakon saznanja da su u vezi, dobrotvor ga izbacuje iz kuće

- vraća se kući, a za njim ubrzo dolazi i Laura (shvaća da nisu jedno za drugo)

- zaljubljuje se u Anicu, “kanonikovu” kćer

- Laurina osveta - “*krvava svadba*”

- nakon osobne tragedije odaje se alkoholu; stradava u požaru (u registraturi)

- njegov životni put ne određuje on sam, već sudska (Laura) i društveni odnosi (tuđom voljom poslan u grad)

Laura - Mecenina i Doričina kći; u djetinjstvu nesretna; u mladosti počinila mnoga zlodjela

- odmetnula se u razbojniku – hajdučica Lara (na kraju strijeljana)

Jožica Kičmanović – Ivičin otac, zvan “zgubidan”, svirač, svadljiv

- želi da mu sin postane gospodin; ubijen na Ivičinoj svadbi

“kanonik” - susjed, po prirodi svadljiv, zavidan; ubijen na Ivičinoj svadbi

kumordinar Žorž (sobar) – Ivičin rođak, pravi se gospodin, ulizica, snalažljiv

- na njegovu preporuku Ivica dolazi u Meceninu kuću

Mecena (dobrotvor) – sin bogatog vlastelina i upraviteljeve žene

- od oca naslijedio bogatstvo, od majke razvratničku narav, neobrazovan
- u mladost činio razna nedjela (silovao Doricu)
- želi se iskupiti za grijeha iz mladosti, te se bavi dobrotvornim radom
- na kraju ga ubija vlastita kći

Miha – “kanonikov” sin; oženio Justu, kćer bogatog trgovca Medonića

- na kraju postaje Laurin ljubavnik, ali i njezina žrtva

- roman možemo podijeliti na 3 dijela:

1. djetinjstvo i školovanje I. Kičmanovića, te njegov odlazak u grad
2. Ivičin povratak kući, život s Laurom, te njegov ponovni odlazak u grad
3. Ivičina osobna tragedija

- u romanu zapažamo:

1. REALISTIČKE ELEMENTE - djetinjstvo i školovanje Ivice Kičmanovća
2. ROMANTIČKE ELEMENTE - događaji vezani uz Lauru
 - ljubavni trokuti: Ivica – Laura - Anica Laura – Miha – Ferkonja
 - Laura – Miha – Justa Laura - Ivica – Mecena
3. NATURALISTIČKE ELEMENTE - na Laurino oblikovanje karaktera utječe naslijede i okolina
4. MODERNISTIČKE ELEMENTE - roman započinje neuobičajeno – svadom registara;
 - radnja romana ne teče kronološki; Ich – forma (pisanje u 1. licu)

Vjenceslav Novak (1859.-1905.) Posljednji Stipančići

- najplodniji pisac hrvatskog realizma
- “hrvatski Balzac”
- opisivao je dvije sredine: Senj i Zagreb
- djela: priповijetke – *Iz velegradskog podzemlja, U glib*
romani – *Posljednji Stipančići, Pavao Šegota, Tito Dorčić*
- vrijeme radnje: 1. polovica 19.st.
- mjesto radnje: Senj
- tema: propadanje ugledne senjske patricijske obitelji Stipančić
- obitelj **Stipančić** čine:

- autoritativni otac Ante

- svu svoju pažnju i ljubav usmjerio na sina dok kćerku potpuno zanemaruje
- sav svoj imetak potrošio na sina
- ženu i kćerku ostavio u potpunoj neimaštini

- požrtvovna majka Valpurga

- povučena, plaha, podređena autoritetu svoga muža
- rastrošni i nemoralni sin Juraj – razmetni sin

- bezobziran, sebičan, bezosjećajan, sklon porocima
- promijenio ime u Gyorgy Istvanffy

- nesretna i dobra kći Lucija

- osjeća se zapostavljena, neslobodna i neravnopravna
- zaljubljena u Alfreda, Jurjeva prijatelja
- na kraju umire od tuberkuloze

- **Martin Tintor** – mladi sjemeništarac, zaljubljen u Luciju
- na Valpurginu zamolbu piše Luciji pisma predstavljajući se kao Alfred
- ✓ **uokviren roman** – počinje i završava **istim likovima**, vremenom i mjestom

*** Novak se u romanu bavi mnogim problemima:**

- 1.) obiteljski odgoj
- 2.) odnos roditelja i djece
- 3.) uloga žene u patrijahalnoj obitelji
- 4.) propadanje patricijske obitelji
- 5.) ilirizam i njegov odjek u Senju

JOSIP KOZARAC (1858. – 1906.) **“TENA”**

- rođen je u Vinkovcima gdje je završio pučku školu i gimnaziju
- u Beču završava studij šumarstva
- bio je oduševljen ljepotom i prirodnim bogatstvom Slavonije, te je Slavonija česta tema njegovih djela
- umire 1906. g. od tuberkuloze
- djela: pripovijetke - “Tena”, “Slavonska Šuma”, “Donna Ines”, “Oprava” romanji – “Mrtvi kapitali”, “Među svjetлом i tminom”
- **vrijeme radnje**: kraj 19. st. ; **mjesto radnje**: Vrbanja (selo pokraj Županje)
- **tema**: život Tene Pavletić (slika Slavonije krajem 19. st.)
- likovi:

Tena (Terezija Pavletić) - lijepa slavonska djevojka iz siromašne obitelji

- nije voljela raditi (takov odnos prema radu naslijedila je od oca), te je nastojala opstati jednim bogatstvom koje je imala – svojom ljepotom (ljepota postaje uzrok njezine nesreće)
- odaje se nemoralnom životu (postaje ljubavnica mnogim muškarcima)
- njezin nemoralni život biva kažnen: dobiva kozice koje narušavaju njezinu ljepotu

Jerko Pavletić - Tenin otac, u početku svinjar, nakon propasti zadruga postaje gospodarem svoje zemlje; na kraju je propao jer nije plaćao porez

Jaroslav Beranek - austrougarski vodnik, Tenina najveća ljubav

Leon Jungman – zastupnik pariške tvrtke, osvojio Tenu poklonima

Joza Matijević – bogati seoski gazda, Tenin ljubavnik

Ivka – Jozina žena, prihvata muževu ljubavnicu

Ciganin Đorđe – svirač, Tenin ljubavnik, uzdržavao ju je davajući joj novac

Maruška – Đorđeva žena, njezina ljubomora uzrok je Tenine nesreće

- simbolika naslova: Tena simbolizira ljepotu i bogatstvo Slavonije koje obilato iskorištavaju stranci
- Kozarac nam prikazuje djevojku Tenu, njezine ljubavne avanture, kao i njezinu osobnu tragediju
- na rubu života susreće svoju prvu ljubav, te se u njoj ponovo vraća želja za životom
- pisac nam na kraju poručuje da su istinske vrijednosti u životu – iskrena ljubav, rad i vjera u vlastite snage (u tome leži budućnost Slavonije)
- pripovijetka nam daje sliku Slavonije krajem 19. st. :

- 1.) propadanje seoskih zadruga
- 2.) propadanje sela i u moralnom smislu – blud (spolna raspuštenost, razvrat), lijenos, povodljivost
- 3.) prodor stranog kapitala (stranci iskorištavaju bogatstvo Slavonije)
- 4.) Slavonija – utočište mnogih vojski (granično područje)
- 5.) doseljavanje stranaca (mijenjaju mentalitet slavonskog seljaka)

Silvije Strahimir Kranjčević (1865. – 1908.)
„Eli! Eli! Lama azavtani“

- započeo je kao domoljubni pjesnik, kasnije postaje socijalni pjesnik
- u svojim pjesmama govori o bijedi malih ljudi, o radnicima, hrv. iseljenicima
- motivi: sloboda, ropstvo, traženje smisla života, biblijski motivi

- naslov preuzet iz hebrejskog
- značenje: - **Bože! Bože! Zašto si me ostavio!** (zaziv Krista na križu)
- tema: pjesnikovo razočaranje - Isusova žrtva bila je uzaludna
- pjesma govori o čovjekovom životu, njegovom putu kroz povijest
„**I vjekovi su prošli daleki, strašni, crni....**“
- Kristovo žrtvovanje za čovjeka, za svijet
- pjesnik se pita:
Je li ta žrtva bila uzaludna? – „**Na Golgoti je umro – a za kog je izdano?**“
- Kristova žrtva bila je uzaludna: ništa se bitno nije promijenilo, čovjek se kroz prošlost nije ni opametio ni popravio: „**Prošetala se povijest u sramotničkoj halji...**“
- ljudi i dalje ratuju, ubijaju, ne vjeruju u Boga
- lažno opravdanje: ubijanje u ime Boga? (križarski ratovi)
„**Mi ubijamo, Bože, sve zbog tebe...**“
- pjesnikova kritika usmjerenja je prema nepravdi, nejednakosti, siromaštvu
- kritika svećenstva: „**Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu.**“
- kritika vlasti i moći: „**Zapremili ste i vi i vaše gospe bijele**
Na pozornici svijeta sve najprve fotelje!“
- čovjeka čeka još gora budućnost: „...**sve gori crni dani...**“
- Kristova muka prešla je i na ljude: “....**čovječanstvo mučno ko On poddrvom pada**“
- stih: distih

S. S. KRANJČEVIĆ
„GOSPODSKOM KASTORU“

- Kastor i Poluks = mitski blizanci - Dioskuri (božji), sinovi Zeusa i Lede
- lirska misona pjesma
- invokacija: obraćanje psiću Kastoru
- pisana u alegoriji
- tema: usporedba gospodskoga psića Kastora i psa latalice

gospodski psić	pas latalica
<ul style="list-style-type: none">- lagoden život, najbolja hrana, živi u kući, pokoran- sve to zaslužio je „zlatnom metodom“, tj. ulizivanjem	<ul style="list-style-type: none">- podvita repa vucaraju se po ulicama- imaju „kičmu ko britvu“

- psi prikazuju određenu vrstu ljudi:
- a) Kastor = dvolični, licemjerni ljudi, ljudi bez karaktera, služe se metodom dodvoravanja
- b) pas latalica = ljudi s karakterom, poštenjaci, ljudi od riječi
- ideja beskičmenjaštva: „*Najlakše k cilju podvita repa!*“
- stav pjesnika: osuda beskičmenjaka
- na kraju se pjesnik obraća psu govoreći mu da je metodom ulizivanja „slijedio ljude“
- stil: deminutivi: *majčica, psić, repić, psetance, darak*
- riječi ulice (žargonizmi): *vraški, vucare (vucaraju), prostačke, njuške...*

**Silvije Strahimir Kranjčević
“Mojsije”**

- biblijska tema – Mojsije (židovski prorok; izbavio svoj narod iz egipatskog ropstva; vodio ih je preko Crvenog mora do Obećane zemlje Hanaan;)
- tema: razmišljanje o sudbini vođe
- pjesma je komponirana kao dijalog između Mojsija i Boga:

1. Mojsijevo obraćanje Bogu

- Mojsije moli Boga da izbavi njegov narod iz egipat. ropstva
- odgovor Boga je negativan – želja za slobodom je ludost, mnogi će stradati
- Mojsije se ne miri s Božjom odlukom te mu se ponovo obraća

2. Mojsijevo obraćanje Bogu

- Mojsije smatra da svi narodi trebaju biti slobodni
- Bog dopušta izbavljenje židovskog naroda, ali upozorava Mojsija na razočaranje:

**“Mrijet ti češ kada počneš sam
u svoje ideale sumnjati!”**

- Mojsije kreće sa svojim narodom u Obećanu zemlju
- nezahvalnost prema Bogu i Mojsiju – narod se klanja zlatnom teletu

3. Mojsijevo obraćanje Bogu

- Mojsije moli Boga da oprosti njegovom narodu
- Bog poznaće ljudе i ravnodušno prima Mojsijevu zamolbu
- narod na kraju optužuje Mojsija što ih je doveo u Obećanu zemlju
- Mojsije počinje sumnjati u ispravnost svoje odluke: je li imao pravo narodu nametnutisvoj ideal, tj. slobodu
- Mojsije, razočaran, umire

narod	Mojsije	Bog (Jahve)
- ideal: materijalne vrijednosti	- ideal: sloboda	- pomaže Mojsiju, ali ga upozorava na
- cilj: lagodan život (makar i u ropstvu)	- cilj: izvesti narod iz egip. ropstva	prokletstvo pojedinaca koji teže nečem višem

HRVATSKI REALIZAM (zaključak)

- obuhvaća razdoblje od **1881. do 1892./1895.** – zag. studenti zapalili mađ. zastavu
/ /
umro A. Šenoa Matoš izdao novelu “Moć savjesti”

- lat. realis – stvarno, istinito, realno
- 80-ih god. 19.st. položaj Hrvatske u sastavu Austro-Ugarske postaje sve teži
- Hrvatska ekonomski propada, politički je razjedinjena (dolazi do sukoba između hrv. stranaka)
- 1883. na hrv. bansko prijestolje dolazi Khuen Hedervary (vladao do 1903.g)
- za vrijeme njegove vladavine provodi se mađarizacija

- završetak realizma: 1895. - zagreb. studenti javno na trgu zapalili mađ. zastavu u znak protesta
- pisci smatraju da u knjiž. stvaralaštву nema uljepšavanja ni idealiziranja (zamjerka Šenoi)
- dužnost pisca je da se kritički odnosi prema društvu

- KARAKTERISTIKE REALIZMA -

- 1. pisci su politički i društveno angažirani** (Eugen Kumičić, Ante Kovačić, Ksaver Šandor Gjalski i S.S.
Kranjčević bili su uključeni u rad Hrv. stranke prava)
- 2. pisci opisuju kraj iz kojeg potječe - regionalizam**
Slavonija – J. Kozarac (u "Teni" opisuje Vrbanju)
Josip Eugen Tomić (u romanu "Opančareva kći" opisuje Požegu u 19.st)
Primorje i Istra - V. Novak (u romanu "Posljednji Stipančići" opisuje propast patricijske obitelji u Senju)
Eugen Kumičić (u romanu "Začuđeni svatovi" iznosi sliku života u Istri)
Zagorje – Ante Kovačić (u romanu "U registraturi" govori o raslojavanju sela)
K.Š. Đalski ("Ugledni i plemeniti Cintek")
- 3. u djela se unose autobiografski elementi** ("U registraturi")
- 4. u djela se unose romantičarski elementi** ("U registraturi", "Opančareva kći")
- 5. književne vrste: roman priповijetka, novela**

- TEMATIKA REALIZMA -

- 1. odnos sela i grada** (A. Kovačić "U registraturi")
- 2. propadanje plemstva** (K.Š. Đalski "Ugledni i pl. Cintek")
- 3. život intelektualaca** (K.Š. Gjalski "U noći")
- 4. socijalni problemi** (V. Novak "Iz velegradskog podzemlja", "Posljednji Stipančići"
J. Kozarac "Tena")

- Časopisi:

Vijenac (uređuje ga Fran Folnegović)

Hrvatska vila (A. Harambašić)

Balkan

Nada (sarajevski časopis, okupljao je književnike Zagreba, Sarajeva i Beograda; uređuje ga Kranjčević)

MODERNIZAM

Charles Baudelaire „Albatros“

- zbirka "Cvjetovi zla"**
- izdana 1857.
- prva moderna pjesnička zbirka
- posvećena Théophileu Gautieru
- "Cvjetovi zla" (cvijet – lijepo, ljepota) – pronalaženje ljepote u zlu koje vlada svijetom uveo dotad "nedopuštene" teme – umjesto o dobroti, istini i ljepoti, pjeva o ružnoći, laži i zlu
- ljepotu poezije stvara iz ružnoće života

- albatros – morska ptica velikih krila
- lirska misaona pjesma
- tema: pjesnik u društvu
- simbolom albatrosa iskazuje se subbina pjesnika u društvu

- mornari se izruguju albatrosu zbog njegove nezgrapnosti, isto tako se ljudi izruguju pjesniku zbog njegove posebnosti (ne cijene pjesnikove kvalitete)
- pjesnik drugačije doživljava svijet i zbog toga je neshvaćen i osamljen
- pjesma je iskazana simbolima: *albatros* – pjesnik
krila – talent
mornari – društvo
nebo – duh
zemlja, tlo – stavnost, zbilja

odnos albatrosa i mornara

- albatros u visinama – prekrasan, slobodan
- na brodskoj palubi – ružan, nezgrapan
- mornari – love albatrose iz zabave

odnos pjesnika i svijeta

- pjesnici u svom stvaralaštvu – slobodni, prelijepi
- u stvarnosti – sanjari, smiješni
- ljudi – ne razumiju ljepotu poezije

Charles Baudelaire **SUGLASJA**

- lirska misaona pjesma
- tema: pjesnikov doživljaj svijeta
- osnovni motiv: značenje simbola u čovjekovu životu
- *priroda* - hram simbola (neiscrpno vrelo pjesničkog stvaralaštva)
- pjesnici trebaju otkriti značenje tih simbola
- zvukovi, mirisi i boje međusobno se prožimaju
- prožimanje raznih osjetila – *SINESTEZIJA* (pr. pjesnik mirise doživljava raznim osjetilima – jedan izaziva drugi – “*slatki ko oboe*” – osjet okusa, osjet sluha)
- mirisi - na čovjeka djeluje ugodno i neugodno
- različiti mirisi: jedni su svježi, slatkasti; drugi - razbludni, teški
- stilske figure - metafora: priroda – hram simbola
 poredbe: mirisi - svježi ko dječja put
 - ko polja zeleni, ko oboe slatki
- oblik pjesme: sonet (za simboliste je bitna forma, oblik pjesme a ne sadržaj)

HENRIK IBSEN “Nora”

- norveški dramatičar
- djela: “Nora”, “Stupovi društva”, “Sablasti”
- u svojim dramama kritizira: građansku dvoličnost, položaj žene u društvu, položaj pojedinca u društvu
- drama u 3 čina
- vrijeme radnje: kraj 19. st.
- mjesto radnje: kuća Helmerovih
- tema: Norina pobuna protiv neravnopravnosti u braku

- likovi:

Torvald Helmer – Norin muž, odvjetnik, bezosjećajan, licemjeran, sbičan

- prema Nori se odnosi kao prema lutki
- postaje direktor banke
- zbog bojazni da će mu Norina prijevara uništiti ugled i karijeru, ne uviđa njezinu velikodušnost

Nora – mlada žena koja igra ulogu “dobre i poslušne žene”, majka troje djece

- u jednom trenutku je rasipna, brzopleta i djetinjasta, a u drugom štedljiva, savjesna i ozbiljna; živi u naizgled sretnom braku
- njezina dugo skrivana tajna: posudba novca od Krogstada kako bi platila muževu liječenje u Italiji
- mislila je da će ju muž razumjeti i oprostiti joj jer je to učinila iz ljubavi
- razočarana u muža napušta obiteljski dom

gđa Kristina Linde – Norina prijateljica iz mladosti, udovica

- prošlost – neuspjela veza s Krogstadom
- sadašnjost – obnavljanje stare ljubavi

Krogstad [Krogšad] – činovnik u Helmerovoj banci, udovac

- zbog krivotvorenenog potpisa prijeti mu otakaz
- ucjenjuje Noru kako bi zadržao posao

dr. Rank – prijatelj obitelji Helmer, teško bolestan; zaljubljen u Noru

- Nora je u drami prikazana kao osvještena i pobunjena mlada žena
- njezin muž odlučuje o svemu, dok se Nora brine za kuću i djecu
- problem nastaje kada Torvald sazna da je Nora posudila novac i krivotvorila očev potpis
- optužuje Noru da je da mu je uništila ugled i karijeru, da je nesposobna odgajati njihovu djecu
- Nora ga napušta jer ne želi više biti “ničija lutka”, želi misliti svojom glavom, a ne raditi samo ono što joj drugi narede
- motivi koji pokreću dramu: 1. tajna posudba novca
2. Krogstadova ucjena
3. pisma – optužujuće i oslobođajuće

MODERNIZAM (ZAKLJUČAK)

- javlja se u II. polovici 19. st. u Francuskoj

- Charles Baudelaire je svojom zbirkom “Cvjetovi zla” (traženje ljepote i u zlu) objavljenom 1857.g. udario temelje modernizmu

- nekoliko pjesničkih pravaca obuhvaćeno je pojmom modernizam:

1.) larpurlartizam (l'art pour l'atr) – “umjetnost radi umjetnosti” (oko 1835.)

- začetnik: Theophile Gautier [Teofil Gotje] - umjetnost služi jedino umjetnosti, a ne prenošenju nekih polit. ili društvenih ideja

2.) parnasovstvo (Parnas – gora u Grčkoj, sjedište Apolona i muza)

- obuhvaća razdoblje od 1860. do 1866. g.

- 1866. g. izdaju zbirku “Suvremeni Parnas”

- voda pokreta: Charles-Marie Leconte de Lisle [Šarl Mari Lekont de Lil]

* značajke parnasovskog pjesništva:

1. pjesma mora biti oslobođena pjesnikove osjećajnosti

2. forma pjesme mora biti savršena (sonet)

3. pjesnik mora izbjegavati suvremenu tematiku

4. umjetnost mora služiti jedino umjetnosti (larpurlartizam)

3.) simbolizam – javlja se 1885. g.; začetnik: Charles Baudelaire

* značajke simbolističkog pjesništva:

1. pri opisivanju služi se simbolima
 2. mora biti sugestivno (poticajno)
 3. ne smije biti razumljivo (čitatelj sam mora odgovoriti simbole)
 4. muzikalnost stiha
- najznačajniji simbolisti: Paul Verlaine [Pol Verlen], Stephane Mallarme [Stefan Malarme], Arthur Rimbaud [Artur Rembo], Rainer Maria Rilke (Njemačka), Aleksandar Aleksandrovič Blok (Rusija)
 - dekadencija (franc. dekadence – opadanje, propadanje) – faza simbolizma s kraja 19. st. – pjesnici izražavaju beznađe, tjeskobu, tugu
 - predstavnici: Gautier, Verlaine

4.) bečka moderna – javlja se krajem 19. st., otvorena je različitim strujanjima posebice impresionizmu (smjer u slikarstvu)

- nastoje se zabilježiti trenutačni dojmovi i doživljaji

- Moderna drama -

- napušta se tradicionalna struktura drame: nema pravih zapleta, niti glavnih likova
- nije bitna radnja, nego psihički život likova ("stanje duše")
- predstavnici: Anton Pavlovič Čehov, Henrik Ibsen

HRVATSKA MODERNA

Janko Leskovar
"Misao na vječnost"

- psihološka novela (prati psihičko stanje glavnoga junaka)
- objavljena u časopisu "Vijenac" 1891.g.
- vrijeme radnje: 2. polovica 19.st.
- mjesto radnje: selo Druškovec (Hrv. zagorje)
- tema: tragična sudbina Đure Martića (nesnalaženje hrv. intelektualaca u životu)
- gl. lik: **Đuro Martić** – učitelj u selu Druškovcu, živčano rastrojen;
 - podrijetlom sa sela; zbog talentiranosti odlazi u grad gdje završava učiteljsku školu
 - tijekom školovanja zavodi djevojku, koja se zbog njega ubija
 - nakon školovanja odlazi u Druškovec, nastoji potisnuti osjećaj krivice
 - muče ga proročanski snovi, razdražljiv, nesposoban je suočiti se s problemima u životu, proganja ga prošlost
 - boluje od "misli na vječnost" - vječnost i prošlost su jedno
 - njegova ideja: svi se događaji ponavljaju na nekoj drugoj zvijezdi, ništa se iz prošlosti ne može izbrisati, sve je zapisano u vječnosti
 - strahuje od ponovnog suočavanja s prošlošću
 - opsjednutost krivicom dovodi do pomračenja uma
- Leskovarovci junaci (leskovarovci):
 - * introvertitani, pasivni, živčano rastrojeni
 - * ne znaju uživati u životu, ne znaju davati ni primati ljubav;
 - * okrenuti su sami sebi, svojim traženjima, pogreškama;
 - * slama ih prošlost koju ne mogu zaboraviti

A.G. Matoš, Utjeha kose

- Matošev prvi sonet (1906.g., Beograd)
- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o smrti
- pjesnik je usnuo voljenu ženu na odru
- 2 osnovna motiva: **motiv smrti i motiv ljubavi**

Motiv smrti	Motiv ljubavi
- kobna dvorana,	- da ti predam život kao žrtvu
- idila cvijeća, agonija svijeća	- bolji život
- visoki odar, krasna smrt	- oči dah i ruke – htjedoh da oživim

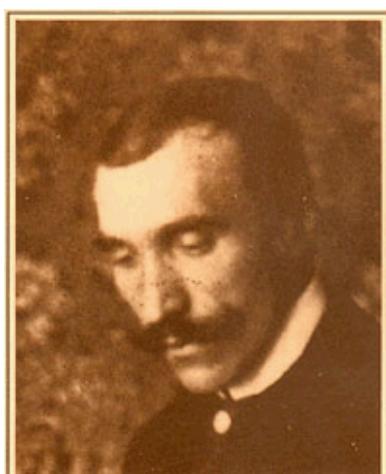
1. dio pjesme – pjesnikovo zaprepaštenje zbog smrti voljene žene
 - zaprepaštenje je spriječilo iskazivanje osjećaja: „*Nisam plako. Nisam. Zapanjen sam stao...*”
2. dio pjesme – promatrajući mrtvu dragu pjesnik postaje svjestan da smrt uništava svu ljepotu života,
 - jedino što ju nadjačava je – kosa (ni u smrti se ne mijenja)
 - izjednjačavanje smrti sa snom – utjeha za pjesnika:... „*U smrti se sniva.*”
- oblik pjesme: sonet
- stilска sredstva: - **usporedba:** *Život kao žrtvu.*
 - epiteti: *kobna dvorana, visokom odru, krasna smrt, tamne oči, bolji život.*
 - kontrast: *U dvorani kobnoj - u idili cvijeća.*
 - oksimoron: *Krasna smrt, strasti muke.*

A.G. Matoš
„*Gnijezdo bez sokola*”

- sonet
- lirska domoljubna pjesma
- tema: čežnja za zavičajem, za domovinom
- gnijezdo – zavičaj, Hrvatska; sokol – Matoš
- 1. strofa – prevladavaju bol i gorčina
 - Grič (dio zagreb. Gornjega grada) – simbol Matoševa zavičaja
 - poistovjećivanje s Gričem: „Ja vučem čemer magle tvojih gorah...”
 - prijestolnica banova i kraljeva
- 2. strofa – sjećanje na Kamenita vrata (prolaz iz zag.. Ulice P. Radića u Gornji grad)
 - tu vjernici pale svijeće kao zavjet Majci Božoj – u vjeri pronalaze utjehu za svoje boli
 - dijaci (učeni ljudi) hrv. preporodna mladež iz ilirskog pokreta
 - preporodne zore – ilirizam
- 3. strofa – divljenje hrv. velikanima: Zrinjskim, Lisinskom, Vrazu, Gaju
- 4. strofa – Gornji grad bio je prepun činovničkih ureda
 - bio je svjedokom mnogih događaja: krvi iliraca, suza Matije Gupca
 - ljubav prema zavičaju: „*Ta žuhka suza, slatka kao kaj.*”

ANTUN GUSTAV MATOŠ
“1909.”

*Na vješalima. Suga kao prut.
Na uzničkome zidu. Zidu srama. - zatvoreničkom
Pod njome crna zločinačka jama,
Ubijstva mjesto, tamno kao blud. – nesreća, zlo*

*Ja vidjeh negdje ladanjski taj skut, - rub haljine za odmor
Jer takvo lice ima moja mama,
A slične oči neka krasna dama:
Na lijepo mjesto zaveo me put!*

*I mjesto nje u kobnu rupu skočih
I krvavim si njenim znojem smočih
Moj drski obraz kao suzama.*

*Jer Hrvatsku mi moju objesiše,
Ko lopova, dok njeno ime briše,
Za volju ne znam kome, žbir u uzama! - uhoda, doušnik u okovima*

- **1909.** - nastala povodom 100. obljetnice rođenja Ljudevita Gaja
- lirska domoljubna pjesma
- tema: Hrvatska za vrijeme Khuena Hedervaryja (neslobodna, ponižena, puna zločina)
- u njoj je pjesnik opisao svoj san:
 - *slika stratišta (mjesto ubojstva) = slika tadašnjeg stanja u Hrvatskoj (zločin, nasilje)
 - *personifikacija domovine = domovina je prikazana je kao žena na vješalima koja ima lice pjesnikove majke (ljubav prema domovini) i oči neke krasne dame (divljenje)
- 1. strofa - opisuje pejzaž - u njoj nema glagola (eliptične rečenice)
- 2. strofa - opisuje pjesnikov doživljaj domovine: domovina kao bijedna, napačena žena, osramoćenu i obješenu
- 3. strofa - pjenik je spreman žrtvovati se za domovinu (domoljublje)
 - žrtva je smatrana drskošću
- 4. strofa - pjesnikov očaj zbog ponižene i neslobodne Hrvatske
 - gnjev i prezir su najvie usmjereni prema izdajicama domovine
- pjesnički oblik: sonet

ANTUN GUSTAV MATOŠ **“NOTTURNO”**

*Mlačna noć; u selu lavaž; kasan
Ćuk il netopir;
Ljubav cvijeća – miris jak i strasan
Slavi tajni pir.*

*- mlaka, topla
- šišmiš*

*Sitni cvrčak sjetno cvrči, jasan
Kao srebren vir;
Teške oči sklapaju se na san,
S neba rosi mir.*

*S mrkog tornja bat
Broji pospan sat
Blaga svjetlost sipi sa visina;*

*Kroz samoću, muk,
Sve je tiši huk:
Željeznicu guta već daljina*

- Matoševa posljednja pjesma, napisao ju je neposredno prije smrti
- noturno – umjetničko djelo koje predstavlja noć, noćne ugođaje i prizore
- lirka opisna pjesma
- tema: slutnja smrti (povezivanje pejzaža i pjesnikovih osjećaja)
- na skoru smrt asociraju riječi: mlačna noć, lavež pasa, čuk ili netopir, miris cvijeća, teške oči..., otkucaji sata, željezница
- pjesnik se služi simbolima kako bi prikazao slutnju smrti:
 - „otkucaji sata” – posljednji trenuci života
 - „željeznicu guta već daljina” – život prolazi
- Matoš doživljava smrt sa svim svojim osjetilima:
 - „mlačna noć” – osjet dodira
 - „u selu lavež” – osjet slуха
 - „miris jak i strasan” – osjet njuha
 - „čuk il netopir” – osjet vida
- zvučne slike Matoš je ostvario onomatopejom, asonancijom i aliteracijom:
 - onomatopeja – lavež pasa
 - aliteracija – sitni cvrčak sjetno cvrči jasan
 - asonanca – u selu lavež kasan

A.G. Matoš
„CVIJET SA RASKRŠĆA”

- *Cvijet sa raskršća* – najljepša Matoševa novela (posvetio ju je zaručnici Olgi Herak)
- modernistička novela – u prvi plan stavlja pojedinca i njegov unutrašnji svijet
- simbolična novela: cvijet - simbolizira ljubav prema ženi, prema domovini
 - raskršća - simboliziraju Matoševa putovanja, lutanja; ali iznačajan trenutak u njegovom životu
- vrijeme radnje: nedjelja (ljeto)
- mjesto radnje: franc. gradić N
- tema: susret pripovjedača i lijepi Izabele
- likovi:
 - ***Solus** (lat. solus-samac) – sam pripovjedač, lutalica,
 - osuđen na lutanja jer je njegova domovina neslobodna
 - teži za slobodnom Hrvatskom i pravom ljubav
 - doživljava ljubav na prvi pogled
 - ne želi s Izabelom živjeti u dvorcu jer ne želi biti rob
 - shvaća da njihova ljubav ne bi opstala u tom okrutnom svijetu (njegova trenutna ljubav je Avantura)
 - o ljudima i svijetu govori s gorčinom (ljudi su robovi, svijet je mučilište, a čovjek je čovjeku tamničar...)
- ***Izabela** (španj.) - prelijepa, nedužna djevojka; slijepa
 - simbolizira sve ono za čim Matoš teži – domovinu, ljubav, ženu - a u čemu ne može uživati

- zatvorena u dvoru, zaštićena od svih nevolja
- ljubav na „prvi dodir“ – spremna je povesti Solusa sa sobom, ali i poći sa njim
- otac ju odvodi natrag u dvorac, a Solus odlazi
- lirske elemente u noveli: iskazivanje osjećaja, slikovitost izraza (pomoću epiteta, poredbi, metafora, pjesničkih slika)
- veliku važnost ima pejzaž – on nagovještava događaje
- priroda je antropomorfizirana – uskladjena s unutarnjim životom likova

Antun Gustav Matoš
“Camao”

- novela
 - CAMAO - prema španj. lagendi naziv za pticu koja ugiba kada žena prevari muža
 - Camao – ime papige, simbol zle sudbine
 - vrijeme radnje: početak 20.st
 - mjesto radnje: Švicarska (Ženeva)
 - tema: ljudska težnja za svijetom viših vrijednosti
 - likovi:
- Alfred Kamenski* - nadaren za glazbu, prekinuo školovanje zbog novca, od nekadašnjeg obećavajućeg glazbenika postao skitnica, preživljava sviranjem, bohem

Fanny – žena bogatog bankara Foresta, Poljakinja, žena nejasne prošlosti, svira violončelo

Petar Tkalac – Alfredov ujak, biskup, brine se o Alfredovom školovanju

- Alfred je psihički rastrojen i nestabilan mladić koji se nigdje ne može skrasiti, žudi za putevima koje nije prošao
- proputovalo je cijelu Europu u nadi da će naći nešto novo i drugačije
„On ljubljaše samo ono što je daleko, nedokučivo, što ne imadaše.“...
- susret s Fanny predstavlja prekretnicu u Alfredovom životu – oboje su našli ono za čim su cijeli život tragali: „*Dakle ti si ta zbog koje se rodih i zbog koje ću umrijeti.*“.....
- tragičan završetak: muž se iznenada vraća kući jer je saznao za Alfreda
- žena ga uvjerava da nema ništa s njim
- Forest povjeruje, no papiga oponeša ljubavne riječi koje su izgovorili ljubavnici
- bankar ubija ženu, sobara, dok je Alfred polomio obje ruke
- Forest se ubija, a Alfred umire
- Matošev *Camao* ne ugiba zbog bračne nevjere, on jedini preživljava tragediju koju je sam potaknu

Vladimir Vidrić “Adieu”

*O moja je leđa lagano
Kucnula mandolina
I moj se kaput raskrio.
Purpurna pomrćina
Moje je vjeđe prekrila
od sunca, vjetra i vina.*

*A moja se ruka ganula,
Koja pjesmice sklada,
Svjetlu je suzu utrla,
Što mi sa zjena pada.
- Tako silazim, gospojo,
Stubama tvoga grada.*

- adieu (franc.) - zbogom
- posljednja pjesma u Vidrićevoj zbirci

- lirska ljubavna (misaona) pjesma
- tema: pjesnikov oproštaj od voljena žene – pjesnikov oproštaj od života
- ljubavna pjesma postaje oproštajnom pjesmom
- motivi: mandolina, kaput, purpurna pomrčina, ruka, suze, silazak
- pjesmu se može promatrati na dva načina: 1.) rastanak s voljenom ženom
2.) rastanak sa životom
- pjesnik oproštaj od voljene, odnosno od života, bilježi stupnjevito (gradacijaski)
- **mandolina** – simbol rastanka, tuge, smrti
- **kaput se raskrio** – tijelo koje propada
- **purpurna pomrčina** – slutnja umne pomračenosti uvjetovana pjesnikovim načinom života („*od suza, vjetra i vina*“)
- **ruka** – pjesništvo; “**ruka se ganula**” – prestanak pjesničkog stvaranja
- **silazak stubama** – silazak iz dragina dvora; odlazak od voljene
 - silazak u carstvo smrti; odlazak u smrt

ŽIVOT

Tako

silazim

gospojo

stubama

tvojega

grada

SMRT

Vladimir Vidrić “Dva levita”

- rođen u Zagrebu 1875.g.
- pohađao je Klasičnu gimnaziju; studirao je pravo u Pragu, Beču i Zagrebu
- vodio je pobunjene studente prilikom prosjveda na Jelačićevu trgu u Zagrebu (spaljivanje mađarske zastave, 1895.)
- njegova je poezija izraz bola i tamnih slutnji
- prvu i jedinu zbirku pjesama objavio je 1907.g. pod nazivom “Pjesme”
- umro je 1909.g. u duševnoj bolnici u Stenjevcu
- prema motivima Vidrićeve pjesme dijelimo na:
 - a) intimne
 - b) pjesme s mitološkim motivima
 - c) misaone
 - d) socijalne
 - e) pejzažne

Granitan je pridvor hrama - *trijem, hodnik*
 Nebo plavi, zvijezde sjaju,
 I vidi se tih mjesec,
 gdje lagano tone gaju.

A gleđu ga s tavnih dveri
 Dva levita veličajna - *svećenici*
 U rukuh im plešu svjetla,
 A riza im modro-sjajna. - *svećenička halja*

Sad govori levit s desna,
 Kao da se od sna prenu:

„Divnu ženu!“ veli drugi,
 Pa obara mraznu glavu, - *hladnu, trezvenu*
 A vjetar im striže luči - *gasiti*; luč - *svijeća*
 I ljulja im sjenu plavu.

„Divnu! Divnu! – Dva levita
 Kao da su molit stala...
 Al' je bijela mjesecina
 Po stubama hrama pala.

„Car Salomun bdi na logu - židov. kralj, poznat po svojim mudrim izrekama i ženama
I cijeliva blijeđu ženu!” - log - postelja

- lirska opisna pjesma
- tema: buđenje zabranjene čežnje
- 1. strofa – opis noći: plavo nebo, zvijezde, mjesec
- 2. strofa – dva “levita” promatraju nočni pejzaž
- 3. strofa – sanjare o ženi – buđenje strasti
- 4. strofa – uznemirenost osjećaja
- 5. strofa – molitva umiruje strasti
- strofa - katrena; stih - osmerac; rima – abcb

Vladimir Vidrić
„Pejzaž I”

- lirska opisna pjesma
- tema: podnevna idila
- 1. strofa** - izgled prirode – žuti cvjetovi, zlaćane pčele, sjenata stabla, bijeli oblaci
- 2. strofa** – „podnevno zvono zvoni” – poziva vjernike na molitvu (skrušenost I pobožnost naroda)
- 3. strofa** - u završnim stihovima u idilu i mir unosi se slutnja smrti (hum -uzvisina od iskopne zemlje)
 - ta slutnja ostaje nedorečena (na kraju stiha nije točka nego trotočje)
- bojama: žuto, zlaćano, bijelo, plavo, crveno – želi nam što vjernije dočarati sliku tog pejzaža
- prevladavaju pridjevi: zlaćane pčele, plavo nebo, crveni krovovi...
- glagolsko vrijme: prezent (sadašnjost) – ukazuje na svevremenost ljepote prirode

„Pejzaž II”

- lirska opisna pjesma
- tema: nemogućnost pjesnika da pronikne u tajnu prirode
- kompozicija pjesme: dijalog između pjesnika i prirode
 - 1. strofa** - opis noćnog pejzaža: mjesec, nebo, mjesčevo kretanje kroz noćne oblake
 - 2. strofa** - otvaranje prozora
 - 3. strofa** - razgovor s prirodom
 - 4. strofa** - pjesnik želi proniknuti u tajnu prirode
 - 5. strofa** - ograničenost ljudske spoznaje
 - riječima „Ja ne znam” - pjesnik nam kazuje da ne može otkriti tajnu prirode koja ga okružuje
 - glagolsko vrijeme: izmjena perfekta (odskakivao, plivo) i aorista (vidjeh, viknuh)

Razlike između Pejzaža I i Pejzaža II

Pejzaž I	Pejzaž II
- dan	- noć
- raskošnost boja	- igra svjetla i tame
- mir, spokojnost	- uznemirenost
- uporaba pridjeva	- uporaba glagola

Vladimir Vidrić
„Pomona“

- Pomona – u starorimskoj mitologiji božica vrtova i voća
- misaona pjesma sa socijalnim i domoljubnim motivima
- tema: kontrast između bogatih i siromašnih
- pomoću slike iz života Rimljana, Vidrić iznosi različite ljudske osjećaje
- kontrast: **bogati** **siromašni**
 - lagodan život - potišteni
 - uživanje u vinu - tužni
 - uživanje u umjetnosti - nesretni
- tri lika: **Marcus Antonius Drusus** – bogati starac koji uživa u vinu
- Pomona** – kći, uživa čitajući Ovidija i Catona
 - žudi za robom Clavom kojeg potajno pogledava
 - laže ocu kako bi prikrila svoju žudnju za robom
- Clav** – rob, tužan, nesretan, čezne za vlastitom domovinom
- stih: deseterac
- strofa: katrena (rima: aa bb)

Dinko Šimunović (1873. - 1933.)
„Muljika“

- novela
- vrijeme radnje: početak 20.st.
- mjesto radnje: manastir Draga (stanovnici namastirčani)
- tema: tragična sudbina djevojke Boje
- likovi: **Boja** – zvana Muljika (muljika – bijeli ili žućkasti kamen)
 - od majke naslijedila “čudan” “izgled”
 - lijepa, vitka, različita od ostalih i po ljepoti i po ponašanju (neprihvaćena)
 - podsvjesno nije mogla pristati da bude ono što se od nje očekivalo: da bude vlasništvo muškarc
 - šutke je tražila da ostvari svoje pravo: pravo na vlastiti izbor, na ljubav, a kako to nije mogla, utjehu je našla u smrti
- Ilija (Ilijica) Petrasov** – prozvao se Elias Kurtović; sin krčmara, bogat
 - tri godine bio u vojski, govori tri jezika, pogospodio se
 - iako je bio grub i neuk, uočio je Muljikinu ljepotu
 - svojim je izborom želio dokazati svoj neobičan ukus “svjetskog čovjeka” nego što je doista razumio Muljikinu posebnost
- Joviša** – Muljikin otac, stari mlinar; propao svoje imanje
- u noveli su suprotstavljeni:

MANASTIRČANI	BOJA
- <i>kolektiv</i>	- <i>izdvojeni pojedinac</i>
- <i>zovu se namastirčanima</i>	- <i>pogrđno ime - Muljika</i>
- <i>sličnog izgleda: krupni, rumeni</i>	- <i>različita izgleda: lijepa i vitka</i>
- <i>zajedno se vesele, rade, njeguju običaje</i>	- <i>kao izdvojeni pojedinac nemoćna je u borbi sa životom – jedini je izlaz smrt</i>

- veliku ulogu u ovom djelu ima pejsaž:

- a) stvara odgovarajuću atmosferu – manastir Draga svojim izgledom izaziva neugodu, strah, sjetu
- b) pridonosi karakterizaciji likova – Boja je poput zelenkade (narcisa)
 - manastirčani poput grmova ljeske i javora
- c) predskazuje tragičan završetak - ... "sve je to zajedno jedna velika balada ... "

MILUTIN CIHLAR NEHAJEV
, „BIJEG“

- ◆ rođen je 1880.g. u Senju, u doseljeničkoj češkoj obitelji, a umro u Zagrebu 1931.g.
- ◆ gimnaziju je pohađao u Kraljevici i Zagrebu, a studij kemije završio je u Beču (radio je kao profesor u Zadru)
- ◆ djela: „*Vuci*”, „*Veliki grad*”, „*Bijeg*”
- **moderni roman** - radnja ne teče kronološki = isprekidana je monologima gl. lika, njegovim pismima i dnevnicima
 - nije bitna fabula, već unutrašnji život gl. lika
- **roman lika** – priča o Đuri Andrijaševiću i njegovom životnom putu
- naslov: "bijeg" gl. lika iz promašenog i turobnog života u smrt
- vrijeme radnje: početak 20.st.
- mjesto radnje: Beč, Rijeka, Zagreb, Zdenci
- tema: moralno propadanje intelektualaca u malograđanskoj sredini
- **likovi:**

Duro Andrijašević - sin pomorca Bartola Andrijaševića, rodom iz Primorja, pametan, talentiran

- majka mu je usadila ljubav prema knjizi i glazbi
- bogati stric Toma šalje ga u Beč na studij prava (umjesto učenja vrijeme provodi po kavanama)
- dolazi u Zagreb gdje nastavlja studij - upoznaj Veru, djevojku iz dobrostojeće obitelji
- odlazak u Beč na studij filozofije
- kao pripravnik dobiva mjesto u Senju (predaje fiziku i psihologiju) - sredina ga ne prihvaca
- emocionalni slom: saznaje da se Vera udaje za bogatog odvjetnika (odaje se alkoholu)
- ostavši bez svega: ideala, ljubavi, prijatelja, povjerenja u ljude, nasljedstva – utapa se u moru

Zora Marakova - kći doseljenog Čeha, ravnatelja tvornice u D, Đurina prva ljubav

Vera Hrabarova - djevojka iz dobre obitelji, načitana, govori strane jezike, svira glasovir

Tošo – Đurin najbolji prijatelj iz gimnazije, najbolje je razumio njegove strahove

Žuvić, Radović, Maričić, Lukačevski, Gračar, Jagan – Đurine kolege s posla

- ❖ **Duro Andrijašević** – pasivni junak, hipersenzibilan, melankoličan, bez ambicije, volje i snage da bilo što promijeni (sličnost s Šenoinim Prijanom Lovrom i Leskovarovim Đurom Martićem)
- **Đurin život je bijeg:** - u djetinjstvu od problema bježi u svijet literarnog stvaralaštva; od uspomena na Zoru bježi u Beč
- od Verine ljubavi bježi u Zdence; u Senju bježi u krčmu i opija se

IVAN KOZARAC „ĐUKA BEGOVIĆ“

- ◆ pjesnik, pripovjedač i romanopisac (nećak Josipa Kozarca)
- ◆ rodio se u Vinkovcima 8. veljače 1885.g.; školu nije volio te ju je napustio u 13-oj godini
- ◆ umro u Vinkovcima 16.studenog 1910. (od tuberkuloze)
- psihološko-socijalni roman (**psih.** – opisuje Đukin unutarnji svijet: njegova razmišljanja, nezadovoljstva; **socijalni** – ekonomска propast)
- **vrijeme radnje:** potkraj 19. st.
- **mjesto radnje:** neimenovano slavonsko selo
- **tema:** prikaz slavonskog mentaliteta kroz lik Đuke Begovića (mentalitet - način razmišljanja)

- * **likovi:** **Duka Begović** – bećar, temperamentan (uzavrele krvi), nepredvidiv
 - živi neodgovorno, neorganizirano, sklon porocima: ženama, piću, neradu (naslijedio od oca)
 - u srdžbi ubija vlastita oca (svađa oko imetka)
 - buni se protiv društvenih i moralnih okova; želi se promijeniti, ali ga njegov temperament vraća na prijašnji način života
 - od nekad bogatog gazde postaje sluga
- Šima Begović** – Đukin otac, bogati gazda skolon porocima, rano ostaje udovac, sina odgaja da bude poput njega; smatra da djeci bogatih gazda ne treba škola
- baba Mara** – brine se o Đukinoj kćeri Smilji
- Marijica** – Đukina žena, tiha, povučena, umrla je godinu dana nakon poroda
- birtašica Julka, čobanica Ruža, sestrična Ola** – Đukine ljubavnice
 - Đuka Begović prikazan je kao podvojena ličnost: u jednoj osobi je i bećar i patnik
 - njegovo ponašanje ne određuje razum nego uzavrela krv, nagon i strast
- tragičnost gl. lika izravno je povezana s osnovnim motivima:**
 - 1.) *nebriga za potomstvo*
 - 2.) *nerad i neozbiljnost*
 - 3.) *nemoral u slavonskom selu*
 - 4.) *ubojsztvo oca*
 - 5.) *incest*
- roman započinje Đukinim povratkom iz zatvora (odležao je četiri godine)
- sljedeća 2 poglavlja govore o Đukinoj prošlosti – sjećanje na djetinjstvo, na očeve ljubavnice, na mladost, na ženidbu, na sukob s ocem
- **kraj romana** - neočekivan: Đuka je propao čovjek bez imetka, a dane provodi čuvajući tuđe ovce, no pisac nam ostavlja mogućnost da si sami zamislimo što će biti s njim: Hoće li ostati tuđi sluga ili će opet postati svoj gospodar?

HRVATSKA MODERNA (zaključak)

- obuhvaća razdoblje od 1892. / 1895.g. do 1914. / 1916.g.
- hrv. modernu dijelimo na 2 razdoblja:

1.) 1897.- 1903.

- hrv. pisci se upoznaju s novim evropskim pravcima
- sukob mlađih i starih književnika (ne prihvataju novu književnost)
- vezana je uz događaj koji se zbio 1895. kada su zg. studenti zapalili mađ. zastavu (zabranjeno im je daljnje školovanje u Zg. te odlaze na studij u Beč, Prag, Graz)
- mlađi (modernisti) zahtijevaju potpunu slobodu u umjetničkom stvaranju
- to je razdoblje bez većih literarnih ostvarenja
- **pravi početak moderne započinje 1900. objavljinjem dvaju pjesničkih zbirki:**

Vladimir Nazor, „Slavenske legende” i Milan Begović, „Boccadoro”

2.) 1903. – 1916.

- ostvarena su najbolja lirska, prozna i dramska djela
- **1909.g.** - najplodnija god. hrv. moderne (**D. Domjanić** – zbirka „Pjesme”; **Matoš** - „Umorne priče”; **Nehajev** – roman „Bijeg”, **Šimunović** – zbirka „Mrkodol”)
- središnje mjesto u pripada **A. G. Matošu**
- **ostali pjesnici:** **Vladimir Vidrić, Vladimir Nazor, Fran Galović, Dragutin Domjanić, Janko Polić Kamov**
- razvoj dijalektalnog pjesništva – **D. Domjanić i F. Galović** – kajkavsko narječe
V. Nazor – čakavsko narječe
- u proznom stvaralaštvu pisci opisuju kraj iz kojeg potječu:
A.G. Matoš – Zagreb i okolica

*Ivan Kozarac – Slavonija
Dinko Šimunović – Dalmatinska zagora*

- glavni junaci proznih djela su intelektualci koji se ne snalaze u svakodnevnom životu (*J. Leskovar*, „Misao na vječnost“; *Milutin Cihlar Nehajev* „Bijeg“)
- u dramskom stvralaštvu ističu se: *Ivo Vojnović, Josip Kosor i Milan Begović*
- dolazi do ispreplitanja stilova:
 - 1.) impresionistički (dominantni stil u pjesništvu)
 - 2.) simbolistički (A.G. Matoš)
 - 3.) ekspressionistički (Galović, Kamov)
- 1914.g. objavljena je zbirka **“Hrvatska mlada lirika”** u kojoj su objavljene pjesme Ive Andrića, Kamova, Galovića, Tina Ujevića ...

MODERNISTIČKI POKRETI (svjetska književnost)

Marcel Proust [Marsel Prust] “Combray“

- francuski romanopisac
- rođen je 1871.g. u Parizu
- bio je krhka zdravlja te posljednih 10-tak god. života provodi u bolesničkoj sobi izoliran od svijeta
- tada je napisao ciklus od 7 romana: **“U traženju izgubljena vremena”**
(1. Put k Swannu, 2.U sjeni procvalih djevojaka, 3. Vojvotkna de Guermantes, 4. Sodoma i Gomora, 5. Zatočenica, 6. Bjegunica, 7. Pronadeno vrijeme)
- njegov opus ima značajnu ulogu u razvoju moderne književnosti (odlikuje se izvanrednim zapažnjima, detaljnim opisima, humorom)
- cijeli se opus oslanja na Bergsonovu filozofiju (vrijeme se može zaustaviti vraćanjem u prošlost)
- umro je u Parizu 1922.g.

- novim načinom pisanja stvara tzv. **moderni roman**:

- 1. ulazi u podsvijest svojih junaka** (razvija novu tehniku pisanja – unutarnji monolog)
- 2. nema prave fabule**
- 3. likovi nisu socijalno i psihološki okarakterizirani** (važan je pripovjedačev doživljaj lika)
- 4. roman uspostavlja tzv. psihičku simultanost** (ispreeče se sadašnjost i prošlost)
- 5. važnost nehotičnih sjećanja koji su potaknuti nekim vanjskim doživljajem**
- 6. eseistički dijelovi** (razmišljanja o umjetničkim djelima, o vremenu, o prirodi...)

- Proust je glavni predstavnik monološko-asocijativnog tipa romana (pisac iznosi uspomene, analizira emocionalna stanja i niže asocijacije)
- cijeli opus ima autobiografski karakter (sjećanja i uspomene samog pisca)
- Proust uspijeva osjetilnim podražajima (uglavnom mirisom i okusom) izvući iz podsvijesti “svojeg junaka” događaje iz njegove prošlosti, koje on ponovo proživljava u sadašnjosti:

*„Čim sam prepoznao okus komadića madelaine umočen u lipov čaj koji mi je davala tetka, umah mi pred oči izroni ona stara siva ulična kuća...“
„... sav Combray s okolicom, sve je to izašlo iz moje šalice čaja.“...*

- moderni roman
- 1. dio romana „Put k Swannu“ (2. „Swannova jedna ljubav“, 3. „Ime“)
- tema: sjećanje na dane djetinjstva

- gl. lik: **Pripovjedač** (Proust) – tridesetogodišnjak; slike iz djetinjstva oživljava pomoću okusa i mirisa (madelaine kolačića i lipova čaja)
 - sjećanje na Combray, na njegovu okolicu, na baku, djeda, tetu Leonie, susjeda Swanna
- događaji u njegovom životu sentimentalne su prirode: ljubav prema majci i baki, ljubav prema Gilberti Swann, i ljubav prema vojvotkinji de Guermantes

FRANZ KAFKA „PREOBRAŽAJ” (njemačka avangarda)

- pripovijetka
- preobrazba – temeljita promjena nastala tijekom dužeg vremena (metamorfoza)
- **preobražaj** – velika, vidljiva promjena oblika
- preobražaj - fizički (promjena oblika - Gregor Samsa postaje kukac)
 - psihički (promjena u samom Gregoru - razmišljanje o samom sebi i svom životu)
- tema: odnos pojedinca i obitelji
- glavni lik:
 - Gregor Samsa** - trgovачki putnik, sve teže podnosi posao, putovanja
 - jednog jutra probudio se preobražen u golemom kukca
 - promijenio se i fizički i psihički, zadržao je ljudsku svijest
 - svoju preobrazbu doživljava gotovo normalno
 - njegova preobrazba uvodi pomutnju u kući
 - nudio se da će se obitelj brinuti za njega
 - prvi dana bolesti njeguje ga sestra, a mati se nada da će ozdraviti
 - odnos obitelji svakim danom je sve gori (za njih je on strano tijelo)
 - dolazi do preobrazbe i u obitelji: svi ukućani rade
 - Gregor gubi mogućnost govora i priliku da objasni da u njemu još uvijek živi njihov sin i brat
 - u njemu nema pakosti niti pobune, osjeća se krivim, odobrava nehumane postupke svojih ukućana
 - njegova smrt svima donosi olakšanje
- Kafka u pripovijetci govori:
 - o poremećenosti odnosa unutar obitelji
 - o osamljenosti
 - o otuđenosti
 - o tjeskobi
 - o nehumanosti
- **apsurdnim motivom preobražaja Kafka se koristi kako bi izrazio odnos obitelji prema pojedincu i na taj način pokazao položaj pojedinca u društvu**

- Franz Kafka** (Prag, 1883. – Prag, 1924.) – austrijski pripovjedač, rođen u obitelji njemačkih Židova
- djetinjstvo provodi pod nesmiljenim autoritetom oca, što će ostaviti neizbrisiv trag na njegovoj osjetljivoj psihi i slabom tjelesnom ustroju
 - za života je objavio tek nekoliko pripovijetki, među njima i Preobražaj, 1915., dok je većinu svojeg opusa oporučno namijenio spaljivanju
 - njegovu knjiž. ostavštinu spasio je i kasnije objavio Max Broder: romani - Proces, Amerika, Dvorac; Pisma Mileni i dr.; pripovijetka: U izgradnji kineskog mosta.
 - Kafkin opus sadrži elemente ekspresionizma: osjećaj straha, i usamljenosti protiv društvenog mehanizma koji ugrožava slobodu pojedinca i zahtjeva slijepo pokoravanje
 - u njegovim djelima ima elemenata nadrealizma: halucinantne vizije.

MODERNISTIČKI POKRETI

(svjetska književnost)

I. razdoblje (1914.- 1929.)

- javljaju se mnogi pokreti, tj. pravci koji će obilježiti ne samo pojedine nacionalne književnosti, nego i svj. knjiž. općenito

1. **EKSPRESIONIZAM** (fr.expression – izričaj, izraz)

- javlja se 1910. g. u Njemačkoj
- značajke: a) pisci izražavaju svoje unutarnje stanje
 - b) najčešće teme su: osamljenost, smrt, strah, pobuna
 - c) dominiraju lirika i drama
 - d) stil pisanja: slobodan stih, škrtost u izrazu, česta uporaba glagola
- 1911. počinje izlaziti časopis "**DER STURM**"
- predstavnici: **Georg Trakl** [Georg], **Gottfrid Benn**

2. **FUTURIZAM** (lat. futurus – budući)

- javlja se 1909. u Italiji i Rusiji
- značajke futurizma: negiranje tradicije, buntovnost, veličanje nacionalne snage, rata; slave brzinu, strojeve
- predstavnici: **Filippo Marinetti** (Italija; napisao "Futuristički manifest") i **Vladimir Majakovski** (Rusija)

3. **DADAIZAM** (značenje riječi DADA povezuje se s dječjim tepanjem)

- javlja se u Zurichu 1916.g.
- negira društvo i njegove običaje, tradiciju i umjetnost
- tagovara: nesavršenost, anarhiju, slobodu i spontanost
- gl. predstavnik: **Tristan Tzara** [Dzara]

4. **NADREALIZAM** (fr. surrealisme – iznad realnog)

- javlja se 1920.g. u Francuskoj
- značajke: spontanost u izrazu, automatsko iznošenje misli, izražavanje podsvjesnog
- gl. predstavnik: **Andre Breton**

5. **IMAŽINIZAM** (fr. image– slika)

- javlja se u Engleskoj (1909.) i Rusiji (1919.)
- gl. predstavnik u Rusiji: **Sergej Jesenjin**; u Engleskoj: **Ezra Pound**
- pisci zahtijevaju potpunu slobodu pri izboru teme, izbjegavaju sve što je nejasno i mistično, pišu jednostavnim stilom

6. **SOCIJALISTIČKI REALIZAM**

- javlja se u rusiji oko 1917.g.
- začetnik – **Maksim Gorki**
- teme su iz svakodnevnog života
- svrha pravca bilo je stvaranje umjetničkih djela koja će odgojno djelovati na "narodne mase"

7. **EGZISTENCIJALIZAM** (fr.existence – postojanje)

- javlja se u Njemačko i Francuskoj poslije 1. svj. rata
- temelji se na filozofiji egzistencije (čovjek sam mora osmisiliti svoju egzistenciju)
- glavni predstavnik: Jean- Paul Sartre [Žan-Pol Sartr]

8. MODERNO PJESNŠTVO

- značajke: - prevladavaju pjesme mračnih raspoloženja
 - prepune simbola i skrivenih značenja
 - nema pretjeranog izražavanja osjećaja (misaone pjesme)
 - težnja za savršenstvom izraza
- predstavnici: **Rainer Maria Rilke, Sergej Jesenjin, Pablo Neruda, F. G. Lorca**

9. MODERNA PROZA - napušta sve tradicionalno; fabula nije dominantna

- prikazuje se unutarnji psihički život likova
- tehnike pisanja: unutarnji monolog, pripovijedani monolog, tok struje svijesti
- vrste romana:
 - 1.) **monološko-asocijativni tip** – pisac iznosi uspomene, analizira emocionalna stanja i niže asocijacije – predstavnik: Marcel Proust
 - 2.) **roman struje svijesti** – pisac se poistovjećuje s jednim likom te bilježi unutrašnji tok svijesti u obliku isprekidanih, nedovršenih misli i rečenica
 - predstavnici: Virginija Woolf [Vulf], James Joyce [Džejms Džojs]
 - 3.) **Kafkin tip proze** – spoj tradicionalnog i modernog

10. MODERNA DRAMA – izbjegava se tradicionalni dramski zaplet

- najznačajniji pisac: Luigi Pirandello [Luiđi]
- osnovna tematika njegovih drama: absurdnost života

Ekspresionizam u hrvatskoj književnosti

ANTUN BRANKO ŠIMIĆ

“Javio se i nestao kao meteor. Ostala je svjetlost”

Jure Kaštelan

- pjesnik, kritičar, urednik časopisa
- najznačajniji predstavnik hrvatskog ekspresionizma
- rodio se 18. 11. 1828. g. u Drinovcima u Hercegovini, a njegov kratki životni put završio se u bolnici za tuberkulozne za zagreb. Zelenom briještu 2. svibnja 1925.
- školovao se u Širokom Brijegu, Mostaru, Vinkovcima, Zagrebu
- s pokretom ekspresionizma upoznaje se 1916. preko njem. časopisa “Der Sturm”
- u svom časopisu “Vijavica” iz 1917. javno govori o tom pokretu
- 1919.g. objavljuje časopis “Juriš”
- 1920.g. objavljena mu je zbirka “Preobraženja”
- osnovni motivi u Šimićevim pjesmama su: žena ljubav, tijelo, bolest, smrt i siromaštvo
- za njega je ljubav smisao života, a smrt nešto normalno, svakodnevno, prirodno
- Šimić je bio i pjesnik preobraženja, te preobrazbe najbolje vidimo u njegovim pjesmama
- njegove preobrazbe možemo podijeliti u nekoliko faza:
 - 1.) u ranoj fazi piše pjesme koje govore o čežnji za prošlim danima, o djetinjstvu i zavičaju

- to je poezija čiste impresije (utjecaj Matoša)
- 2.) druga faza odnosi se na njegov odlazak u grad
- sukob idiličnog svijeta prirode sa svjetom tehnike dovodi do promjene u pjesniku
 - dodamo li tome i prve klice bolesti koje osjeća u sebi, bit će nam jasna ta preobrazba – pjesnik s impresije prelazi na ekspresiju (piše o onome što proživljava – uvodi slobodan stih)
 - počinje se baviti nekim općeljudskim pitanjima (o ljubavi, životu, smrti)
 - taj veliki katolik preko noći postaje ateist – osjeća se prevarenim (“*Bože, zar ti nije žao? Ja sam dijete. Bože! Dijete!*”)
 - počinje vjerovati samo u ono što može opipati, dodirnuti
- 3.) treća faza odnosi se na sam kraj Šimićeva života
- doživljava još jednu preobrazbu – ponovo se okrenuo Bog

Antun Branko Šimić

“Ljubav”

Zgasnuli smo žutu lampu

Plavi plašt je pao oko tvoga tijela

Vani šume oblaci i stabla

Vani lete teška bijela krila

Moje tijelo ispruženo podno tvojih nogu

Moje ruke svijaju se žude mole

Draga, neka tvoje teške kose

Kroz noć zavijore, zavijore

Kroz noć

Kose moje drage duboko šumore

kao more

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema ženi
- Šimić u pjesmi spominje tri boje:
žutu – označava toplinu, tjelesnost; to je izrazito zemaljska boja
plavu – označava hladnoću, duhovnost; to je izrazito nebeska boja
bijelu – označava čistoću, nevinost
- kod Šimića kao da nije bilo ljubavi, on je više žudio, molio nego što je osvajao željenu ljubav:
„Moje ruke svijaju se žude mole”...
- koristi glagole i pridjeve kako bi što bolje izrazio svoje osjećaje
- glagoli: *zgasnuli, pao, lete, ispruženo, svijaju se, žude, mole...*
- pridjevi: *žutu lampu, plavi plašt, teška bijela krila*
- stilska sredstva: anafora (ponavljanje riječi na početku stihova): ... „*Kroz noć...*”
Kroz noć...”
 poredba (usporedba): „*Kose moje drage duboko šumore kao more*”
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - odsustvo interpunkcije
 - česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić

“ Pjesnici”

- lirska misaona pjesma
- tema: razmišljanje o pjesnicima
- motivi: pjesnici, čuđenje, svijet, oči, uho

- čuđenje – osnovni poticaj za stvaranje (izvor poezije)
- pjesnici gledaju i osluškuju ono što ostali ljudi ne zamjećuju, potom te doživljaje i svoj unutarnji svijet izražavaju u pjesmama
- nailaze na “čutanje” – društvo nema sluha za pjesmike
- stihom: “*pjesnici su čuđenje u svijetu*” naglašava da pjesnici prate i proživljavaju sve što se događa u svijetu
- “*pjesnici su vječno treptanje u svijetu*” – trajno su uznemireni
- karakter. ekspresionizma: - slobodan stih, nema interpunkcije, odbacivanje opisa, česta uporaba glagola

„Opomena“

*Čovječe pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!*

*Pusti
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda!*

*Da ni ta čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastajo od zvijezda!*

*Na svom koncu mjesto u prah
pređi sav u zvijezde!*

- lirska misaona pjesma
- pjesnikovo obraćanje čitatelju
- tema: smisao čovjekovog postojanja
- poruka: “ČOVJEČE PAZI DA NE IDEŠ
MALEN ISPOD ZVIJEZDA!
- /
- u životu trebamo težiti višim i trajnijim vrijednostima - idealima
- ideali koji osmišljavaju čovjekov život:
humanost, dobrota, plamenitost, altruizam...
- „zvijezda“ – simbolizira viši smisao života ispunjenost života
- „*pređi sav u zvijezde*“ – dosezanje najviših idea
- čovjek svojim djelima može doseći vječnost
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola, odbacivanje opisa, vizualan izgled pjesme

Antun Branko Šimić, „Smrt i ja“

*Smrt nije izvan mene: Ona je u meni
od najprvog početka: sa mnom raste
u svakom času
Jednog dana
ja zastanem
a ona raste dalje
u meni dok me cijelog ne proraste
i stigne na rub mene. Moj svršetak
njen pravi je početak:
kad kraljuje dalje sama*

- lirska misaona pjesma
- u pjesmi je izražen motiv smrti
- smrt je česta tema u Šimićevim pjesmama (vrlo rano Šimić se sukobljava s bolešću)
- Šimić doživljava smrt kao jedinu mogućnost koju život neizbjegno nosi u sebi, smrt je dio života
- život i smrt su neizbjegni pratioci čovjeka
- samim rođenjem predodređeni smo za smrt

- Šimić je nastojao da taj biološki proces rasta smrti bilježi jednostavno i smireno, bez patetike
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, odsustvo interpunkcije (nema točke, zareza)
- česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić
, „Moja preobraženja“

*Ja pjevam sebe kad iz crne bez dane i mučne noći
 iznesem blijedo meko lice u kristalno jutro
 i s pogledima plivam preko polja livada i voda*

- tužne

*Ja pjevam sebe koji umrem na dan bezbroj puta
 i bezbroj puta uskrsnem*

*O Bože daj me umorna od mijena
 preobrazi u tvoju svijetlu nepromjenjivu i vječnu zvijezdu
 što s dalekog će neba noću sjati
 u crne muke noćnih očajnika.*

- promjena

- preobraženja - promjene
- lirska misaona pjesma
- tema: promjene u pjesničkom stvaranju
- „Ja pjevam sebe...“ – pjevam o sebi
- kontrast: crna noć – kristalno jutro
- „... i s pogledima plivam preko polja livada i voda...“ - vezanost pjesnika za zavičaj
- u drugoj strofi pjesnik govori o nedjeljivosti života i smrti
- umoran je od stalnih promjena
- moli Boga za ustrajnost u svom stvaranju
- želi da ga Bog preobrazi u zvijezdu (simbol vječnosti)
- njegove pjesme osigurat će mu besmrtnost
- u njegovim će pjesmama ljudi pronalaziti utjehu
- karakteristike ekspresionizma: slobodan stih, nema interpunkcije, česta uporaba glagola

Antun Branko Šimić
, „Hercegovina“

- lirska domoljubna pjesma
- tema: osobni doživljaj zavičaja
- plavom bojom Šimić nas uvodi u svoj unutrašnji svijet; opisuje zavičaj onako kakoga on vidi i doživljava (plava - boja ekspresionista; označava duhovnost)

stvarnost	pjesnikov doživljaj	simbolika
<i>livada</i>	<i>plava livada</i>	- pjesnikov unutrašnji svijet
<i>parni mlin</i>	<i>krvlju namrljana slikarija na nebū</i>	surova stvarnost
<i>vika seljaka</i>	<i>vika opeka</i>	- pobuna seljaka
<i>crni vlak</i>	<i>crni vlak koji se vuče</i> <i>i vrišti</i>	i - iseljavanje uvjetovano siromaštvom; slutnja smrti
<i>slika sela u noći: nekoliko bijelih svijetlih prozora</i>	<i>nekoliko bijelih svečanih časova</i>	- mnogi su domovi napušteni

- zavičajnim motivima pjesnik iznosi stanje vlastite duše: strah, očaj, tjeskoba, nemir, usmljenost, slutnja smrti
- važnost boja: plava - duhovnost
 - crvena – krv (surova stvarnost – rat)
 - crna – slutnja smrti

- bijela – optimizam
- karakteristike ekspresionizma: - slobodan stih
 - nema interpunkcije
 - česta uporaba glagola
 - simbolika boja
 - osjećaji: strah, usamljenost, očaj, nemir
 - vizualan izgled pjesme
 - objektivna stvarnost postaje subjektivan doživljaj

HRVATSKI EKSPRESIONIZAM (1914. – 1929.)

- smrću A.G.Matoša 1914. završava razdoblje hrv. moderne
- mladi pisci u sljedeće dvije godine bavit će se istom tematikom kao i Matoš - opisom pejzaža (1914. izlazi zbirka pjesama "Hrvatska mlada lirika" u kojoj svoje pjesme objavljaju: Ivo Andrić, Fran Galović, Ljubo Wiesner, Tin Ujević...)
- tek krajem 1916. Ulderiko Donadini u svom časopisu „**Kokot**“ govori o ekspresionizmu
- novinu koju je u književnost uveo Donadini, nastavio je Antun Branko Šimić
- krajem 1917. izdaje čas. „**Vijavica**“ u kojem se otvoreno zalaže za ekspresionizam
- smatra da je umjetnost "ekspresija umjetnikovih osjećaja"
- po njemu umjetnik iskazuje svoj doživljaj svijeta i života onako kako ga on vidi i doživljava
- 1919. izdaje časopis „**Juriš**“
- 1920. izdaje zbirku „**Preobraženja**“
- u ranom stvaralaštву M. Krleže također uočavamo karakteristike ekspresionizma (1918.-1926.)
- u tom su razdoblju nastale drame: Kraljevo, Vučjak, U logoru; te zbirke: Hrvatski bog Mars i Simfonije
- 1919. M. Krleža i August Cesarec uređuju časopis „**Plamen**“
- od 1924. do 1927. M. Krleža uređuje časopis „**Književna kritika**“
- ostali predstavnici: Ivo Andrić (Ex Ponto, Nemiri) i August Cesarec

- **karakteristike ekspresionizma:**
 1. slobodan stih
 2. odsustvo interpunkcije
 3. česta uporaba glagola
 4. škrrost u izrazu
 5. važnost boja
 6. motivi: strah, pobuna bolest, smrt, očaj
 7. važnost grafičkog izgleda pjesme

HRVATSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952.

Miroslav Krleža

- pjesnik, romanopisac, novelist, dramaturg, eseijist
- rodio se 7. srpnja 1893. u Zagrebu
- pučku školu i nižu gimnaziju završio je u Zg.
- pohađa Kadetsku školu u Pečuhu, te Vojnu akademiju u Budimpešti
- 1913. vraća se u Zagreb
- tijekom 1. svj. rata bio je mobiliziran
- u književnosti se javio 1914. dramom Legende
- njegov knjiž. rad možemo podijeliti u nekoliko faza:
 1. romantičko – simbolističku (1914. – 1918.)

- 2. ekspresionističku (1918. – 1926.)
- 3. realističku (1926. – 1932.)
- god. 1950. imenovan je ravnateljem Leksikografskog zavoda u Zagrebu
- umro je 29. XII. 1981. u Zagrebu
- djela:

- 1.) drame: Kraljevo, Golgota, Vučjak, Gospoda Glembajevi, U agoniji, Leda
- 2.) pjesništvo: Podnevna simfonija, Pan, Lirika, Balade Petrice Kerempuha
- 3.) proza: Hrvatski bog Mars (zbirka novela)
 Bitka kog Bistrice Lesne (roman)
 Povratak Filipa Latinovicza (roman)
 Banket u Blitvi (roman)
 Na rubu pameti (roman)
 Zastave (roman)

Miroslav Krleža “Baraka Pet Be” (zbirka “Hrvatski bog Mars”)

- antiratna novela
- ironičan naslov - nije hrv. bog Mars jer Hrvatska pripada tuđincu, niti je Mars oličenje neke snage
- zbirka govori o hrv. čovjeku koji je u uniformi austrougarskog vojnika i pogiba a da ne zna zašto ni za koga
- vrijeme radnje: kolovoz 1916. g.
- mjesto radnje: vojna bolnica (između Stanislavova i Krakova)
- tema: stradavanje domobrana u 1. svj. ratu
- likovi: grof Maksimilijan Axselrode - viši član Malteškog reda, silno je želio ratovati, boriti se
 - šef vojne bolnice (špitala)
- student Vidović - prostrijeljena pluća, smještaju ga u baraku Pet Be, u 3. grupu tzv.“cuvaks” grupu (“na proputovanju iz kupaonice u mrtvačnicu”)
 - razmišlja o besmislenosti rata, o vjeri (patnju hrv. naroda uspoređuje s Isusovom patnjom)
 - u njegovom monologu otkrivamo da Hrvati nemaju svojega Boga koji bi ih štitio te da su žrtve na oltaru boga Marsa

- novela je utemeljena na suprotnostima:

<i>grof Axelrode</i>	<i>student Vidović</i>
- star	- mlad
- zaštićen od ratnog stradanja	- izložen pogibiji
- s radošću dočekuje rat	- grozi se rata jer je svjestan ratnih strahota

- ekspresionistički opisi: strah, pobuna, smrt, “krik” protiv besmislenosti ratovanja

Miroslav Krleža *Povratak Filipa Latinovicza*

- **prvi hrv. moderni roman** (složena struktura; razlomljenost vremena, prostora i fabule; tema: otuđenost glavnoga lika; uloženje u psihu gl. lika – unutarnji monolog; asocijativna tehniku – sjećanja naviru pomoću asocijacija)
- monološko – asocijativni tip roman
- tehnike pripovijedanja: opisivanje, pripovijedanje, dijalog, unutarnji monolog
- vrijeme radnje: oko 1930.g.
- mjesto radnje: Zagreb i okolica

- tema: povratak koji predstavlja inventuru cjelokupnog Filipovog života
- motiv povratka ima dvostruko značenje: a) povratak u rodni kraj
 - b) povratak u prošlost
- likovi:
- * gl. lik je oslikan tehnikom *introspekcije* – “radnju” romana čine Filipova sjećanja, razmišljanja, emocije
- Filip Latinovicz** (Sigismund Kazimir) – umjetnik, slikar (40 g), nakon 23 g. vraća se u Zagreb
 - zasićen zapadnoeuropskom urbanom civilizacijom
 - povratak kući vezan je uz: 1.) želju da sazna tko mu je otac
 - 2.) želju da ispita svoj odnos prema domovini
 - 3.) želju da ponovno pronađe inspiraciju za nova slikarska djela
 - slike, mirisi, zvukovi dodiri oživljavaju u Filippu uspomene na prošlost (prustovski utjecaj)
 - sjećanja su isključivo vesana za majku: nju krivi za svoje nesretno djetinjstvo
 - u Kostanjevcu mu se događaju prijelomne stvari: saznaje tko mu je otac, zaljubljuje se u Bobočku, ponovno

počinje slikati

Kazimijera (Regina) Latinovicz – Filipova majka, podrijetlom Poljakinja, trafikantica

- žena lakog morala, zaradom od prodaje tijela kupuje kuću u Kostanjevcu

Ksenija Radajeva zvana Bobočka – tip fatalne žene, kasirica u gostionici “Kod Krune”

- poigravala se s muškarcima, uništavala im brakove

Vladimir Baločanski – pravnik, Bobočka ga je uništila i moralno i materijalno

- zbog nje završava u zatvoru

- po povratku iz zatvora враћa se u Kostanjevac i živi s Bobočkom

- kako bi je spriječio da ga napusti, ubija ju

Sergej Kirilovoč Kyriales – Grk s Kavkaza, dermatolog i dr. filozofije, Bobočkin prijatelj

- izvršava samoubojstvo

- Filip u njemu prepoznaje svije drugo “ja” (mračni glas njegove podsvijesti)

Joža Podravec – kočijaš, neopterećen životnim normama, ravnodušan, neobrazovan

- predstavlja sve ono što je Filip odlaskom u svijet davno izgubio

- problemi u romanu: 1.) nemoć pred vlastitim slabostima

- 2.) nerazješnjeno podrijetlo
- 3.) specifičan odnos prema majci
- 4.) neobično doživljavanje žena
- 5.) otuđenost
- 6.) nerazumijevanje umjetnika i umjetnosti

MIROSLAV KRLEŽA „GOSPODA GLEMBAJEVI”

- prva drama iz trilogije o Glembajevima (U agoniji, Leda)

- vrijeme radnje: neposredno pred 1.svj. rat;

- mjesto radnje: Zagreb

- tema: ekonomsko i moralno propadanje obitelji Glembay

- likovi:

Ignat Glembay - bankar i industrijalac, direktor firme “Glembay Ltd.”

barunica Castelli-Glembay (Charlotte) - druga supruga Ignjata Glembaja

Leone Glembay - sin Ignjata Glembaja iz prvog braka

- slikar, dr. filozofije, vrijeme provodi po europ. metropolama
- opterećen svojim porijekлом i majčinom tragedijom
- želi se riješiti tog glembajevskog u sebi

sestra Angelika Glembay - dominikanka (časna sestra), pravim imenom Beatrix
- udovica starijeg Glembajevog sina Ivana

Alojzije Silberbrant – dr. teologije, kućni učitelj baruničina sina i njezin ljubavnik

Puba Fabriczy-Glembay - pravni savjetnik firme “Glembay”

Titus Fabriczy-Glembay – Pubin otac, Glembajev rođak

Oliver Glembay – sin barunice Castelli i Ignjata

- drama započinje proslavom obljetnice firme “Glembay Ltd.” kojoj prisustvuje i Leone
- po povratku Leone otkriva zagušljivu atmosferu u kući svoga oca i uviđa novu dramu u kojoj će ispaštati njegov otac
- pokušava sprječiti tragediju, ali stjecajem okolnosti ubrzava njen kraj
- sukob s ocem: zbog majčine smrti te otkrivanja baruničinog razvratnog života
- 3. čin - sukob između Leona i barunice Castelli
- baruničino priznanje – svjesno je unovčila svoje godine provedene u kući Glembay
- završetak: baronica otkriva financijsku propast svoga muža, ali i propast svoje imovine
- bijesna što je ostala bez novca, ponavlja riječi grofice Barboszy „da su svi Glembajevi ubojice i varalice“ –
 - u naletu bijesa ubija ju škarama (vidi u noj sve ono glembajevsko)
- iako je poricao svoju pripadnost Glembajevima, ipak u njemu prevladava glemaj. krv

OBITELJ GLEMBAY

<u>Privid (iluzija)</u>	<u>Stvarnost (istina)</u>
- bogatstvo	- lažljivci
- ljepota	- kradljivci
- moć	- ubojice
- sreća	- varalice

- potvrđena je legenda barunice Barboczy: Leone je ubojica, Ignjat varalica, baronica bludnica i ubojica, Oliver razbojnik

- sve glemajevske krize rješavaju se rasipništвom, ludilom, ubojstvima i samoubojstvima

Ivo Andrić

“Prokleta avlja”

- Prokleta avlja – zloglasni zatvor u Carigradu (avlja – dvorište)
- pripovijetka
- **Prokleta avlja** – metafora despotske države u kojoj su ubojice i sanjari jednako krivi i jednako stradavaju
- vrijeme radnje: 19.st.;
- mjesto radnje: Carograd, samostan (Bosna)
- tema: prikaz despotske države
- likovi: **fra Petar** – fratar iz Bosne, krivo optužen i zatočen u carigradski zatvor

Čamil - mladi Turčin iz Smirne, načitan; sin lijepo Grkinje i bogatog Turčina

- nakon očeve smrti naslijedio je veliki imetak i ugled
- optužen da sprema zavjeru protiv tadašnjeg sultana
- zaljubio se u lijepu Grkinju, zbog nesretne ljubavi posvećuje se učenju i proučavanju povijesti: zanimala ga je sudbina Džem-sultana (bio je brat Bajazita II., zatočenik mnogih europ. vladara; njime su kršćani ucjenjivali Bajazita II. kako ne bi napao kršć. zemlje)
- poistovjećuje se s njim
- netragom nestaje iz Proklete avlige

Latif-aga – upravitelj zatvora, nadimkom Karadoz (groteskna, nakazna ličnost iz turskog

kazališta), u mladosti i sam prijestupnik
- stav prema krivici: smatrao je da nema nevinih u zatvoru, ako je netko prešao prag Avlije, kriv je
Haim – sitni prevarant, priča fra Petru o Ćamilu
Zaim – Turčin, sklon pretjerivanju, krivotvoritelj

- u pripovijetci imamo nekoliko pripovjedača:

- 1.) **fra Petar** – priča mladom fra Rastislavu o svom boravku u Avlji
- 2.) **Haim** – priča fra Petru o Ćamilu
- 3.) **Ćamil** – priča fra Petru o Džem-sultanu

- sličnosti između Ćamila i Džem-sultana:

- a) uzaludnost borbe (Ćamil za voljenu ženu; Džem-sultan za prijestolje)
- b) bijeg od života (Ćamil – utjeha u knjigama; Džem-sultan – u piću)
- c) obojica su bili zatvorenici bez krivice
- d) tragični likovi

- kompozicija: **zatvorena** (započinje i završava popisom ostavštine fra Petra)

Hrvatska književnost od 1929. do 1952.

O Dragutinu Tadijanoviću

- rođen u Rastušju, selu kraj od Sl. Broda, 4. 11. 1905.g. - umro je 28. lipnja 2007. g. u Zagrebu
- u Podvinju je pohađao OŠ, a gimnaziju u Slavonskom Brodu
- 1925. dolazi u Zagreb i upisuje studij šumarstva, ali ubrzo odustaje i upisuje Filozofski fakultet
- 1922. u zagreb. časopisu "Omladina" objavljena mu je 1. pjesma "Tužna jesen"
- bio je tajnik i predsjednik Društva hrv. književnika; nastavnik na Akademiji likovnih umjetnosti
- unatoč poodmaklim godinama bio je i dalje aktivan
- zbirke: "Sunce nad oranicama", "Dani djetinjstva", "Srebrne svirale", "Prsten", "Kruh svagdanji" ..
- izvori pjesničkog nadahnuća su mu: a) Rastuše, b) roditeljski dom, c) seoski život; d) obitelj e) škola, f) svakodnevni život
- značajke njegove poezije: jednostavnost, razumljivost, slobodan stih

DRAGUTIN TADIJANOVIĆ
"Dugo u noć, u zimsku bijelu noć"

Dugo u noć, u zimsku gluhi noć
Moja mati bijelo platno tka.

Njen pognut lik i prosjede njene kose
Odavna je već zališe suzama.

Trak lampe s prozora pružen je čitavim dvorištem
Po snijegu što vani pada
U tišini bez kraja, u tišini bez kraja:
Anđeli s neba nježnim rukama,
Spuštaju smrzle zvjezdice na zemlju
Pazeć da ne bi zlato moje probudili.

Dugo u noć, u zimsku pustu noć
Moja mati bijelo platno tka.
O majko žalosna! kaži što to sja
U tvojim očima.

Dugo u noć, u zimsku bijelu noć?

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav sina prema majci
- motivi: **zimska noć, dom, majka, bijelo platno**
- slika zimske noći iskazana je stihovima:
*“Trak lampe s prozora pružen je čitavim dvorištem
Po snijegu što vani pada..”*
- pored motiva ljubavi imamo i socijalni motiv koji je uočljiv u mnogosatnom tkanju bijelog platna koje je namijenjeno za prodaju (kako bi se novcem platilo sinovo školovanje u Zagrebu)
- majka je ponosna na svoga sina, na njegove rezultate i unatoč teškome radu u očima joj se vidi sjaj
- prvi stih javlja se u tri varijante: *“Dugo u noć, u zimsku gluhi noć...”*
“Dugo u noć, u zimsku pustu noć...”
“Dugo u noć, u zimsku bijelu noć...”
- time pjesnik želi naglasiti dugotrajan i mukotrpan majčin rad

DRAGUTIN TADIJANOVIĆ ***“PRSTEN”***

- lirska misaona pjesma
- tema: prolaznost i kratkotrajnost ljudskog života
- konkretnе oznake prstena: **srebrni prsten s tamnocrvenim kamenom karneolom** (dragi kamen)
- povijest prstena: potječe od viteza koji je nosio kamen u križarski rat, kasnije ga je u srebro okovao nurnberški zlatar
- **prsten** – simbol postojanosti, trajnosti, prelazio je s ruke na ruku dok nije došao do pjesnika (prsten mu je darovala njegova djevojka Jela, kasnije žena, koju je on nazivao Javorom)
- **prolaznost života**: ... „*Te su ruke prah i pepeo*”
- ljude zanima materijalna vrijednost prstena, za pjesnika ima sentimentalnu vrijednost
- ne zna što će se dogoditi s prstenom nakon njegove smrti: hoće li završiti na nekoj drugoj ruci ili će s njim „leći u grob”
- pjesnikovo nepoimanje smrti: „... *da se ruka moja neće nikada rastati od prstena...*”
- pruča o prstenu pretvara se u priču o spoznaji o ljudskoj prolaznosti
- pjesnikova dvojba: ... „*O mojem ili tvojem prstenu?*” – možda prsten završi i na našoj ruci (neizvjesnost koju donosi život)

Dragutin Tadijanović
“Večer nad gradom”

- lirska misaona pjesma
- tema: pjesnikov boravak u Firenzi i njegova čežnja za Rastušjem
- *Arno* – rijeka na kojoj leži Firenza
- *San Lorenzo* – bazilika u Firenzi
- *Zora (Aurora)* – jedno od najpoznatijih Michelangelovih djela
- početni stihovi – prikaz noćnog ambijenta u Firenzi
- pjesnikova davna želja za posjetom tom gradu: „*Zar nisi o tome davno sanjarilo u djetinjstvu?*” ...
- rijeka Arno vraća ga u rodno Rastušje gdje mu žive mati i sestra
- pjesnikova zabrinutost - same su, bez muške ruke
- divljenje prema Michelangelu i njegovoj Zori
- pjesnikova nevjerica: da je veliki umjetnik mrtav, da njegove ruke više ne stvaraju umjetnička djela
- pjesnikova čežnja za Rastušjem, za žitnim poljima koja su požnjele neznane ruke
- Tadijanović suprotstavlja dvije civilizacije:
 - a) renesansna Firenza i ruralno Rastušje
 - b) ruke Michelangela koje su stvorile Zoru i ruke žetelaca na slavonskim žitnim poljima

Tin Ujević
“Ove su riječi crne od dubine”

- pjesnik, prevoditelj, eseijist, kritičar, bohem
- rođen je u Vrgorcu 1891.g., a umro u Zagrebu 1955.
- OŠ završio je u Makarskoj, a gimnaziju u Splitu
- 1909. u Zagrebu upisuje Filozofski fakultet
- za života boravio je u Parizu, Beogradu, Sarajevu, Splitu, Zagrebu
- zbirke pjesama: *Lelek sebra* (1920.), *Kolajna* (1926.), *Auto na korzu* (1932.), *Ojadena zvono* (1933.), *Žedan kamen na studencu* (1954.)
- osnovni motivi njegovih pjesama: patnja, osamljenost, žena, ljubav

*Ove su riječi crne od dubine
Ove su pjesme zrele i bez buke.
- One su, tako, šiknule iz tmine,
i sada streme ko pružene ruke.*

stremiti - težiti

*Nisam li pjesnik, ja sam barem patnik
i katkad su mi drage moje rane.*

*Jer svaki jecaj postati će zlatnik
a moje suze dati će đerdane.*

đerdan - ogrlica

*- No one samo imati će cijenu,
ako ih jednom u perli i zlatu,
kolajnu vidim slavno obješenu,
ljubljeno dijete, baš o tvome vratu.*

*perle – staklene kuglice
kolajna - ogrlica*

- lirska misaona pjesma
- nalazi se u zbirci "Kolajna" (najljepša zbirka ljubavne poezije hrv. lirike)
- tema: pjesničko stvaralaštvo
- pjesnikove riječi su pune patnje, boli, one su "crne od dubine" jer dolaze iz njegove duše
- Ujević sumnja u sebe kao pjesnika jer je uvijek težio ka savršenstvu (nepravdana sumnja)
- pjesnik je patnik, i upravo u toj patnji pronalazi inspiraciju za svoje pjesme
- iz svakog njegovog jecaja, iz svake njegove suze nastat će najljepši stihovi (najljepše pjesme nastaju iz najveće patnje)
- njegove pjesme,,imati će cijenu", vrijedit će jedino ako nađu na čitatelja koji će prepoznati njihovu vrijednost i ljepotu
- stilska sredstva:
 - epiteti: crne, zrele, pružene, drage, ljubljeno;
 - metafore: „riječi crne od dubine”
 - „jecaj“ – zlatnik
 - „suze“ – đerdani
 - „kolajna“ – zbirka pjesma
- poredba: "streme ko pružene ruke
- strofa: katrena
- stih: jedanaesterac

TIN UJEVIĆ "NOTTURNO"

- *notturno/nokturno* – umjetničko djelo (književno, glazbeno, likovno) koje predstavlja noć, noćne prizore, noćna raspoloženja

*Noćas se moje čelo žari,
noćas se moje vjeđe pote;
i moje misli san ozari,
umrijet ču noćas od ljepote.*

pote - znoje

*Duša je strasna u dubini,
ona je zublja u dnu noći;
plačimo, plačimo u tišini,
umrimo, umrimo u samoći.*

zublja - baklja

- lirska misaona pjesma
- motivi: noć, užareno čelo, oznojene vjeđe, ljepota, duševni zanos, tišina, samoća, smrt
- tema: pjesnikovo nadahnute izazvano ljepotom
- pjesnik je opijen ljepotom (ljepotom noći, žene, života...)

- ta ljepota preobražava pjesnikovu duhovnu unutrašnjost (osjećaj zanosa, sreće)
- preobrazba je vidljiva i na pjesnikovom vanjskom izgledu: užareno čelo, oznojene vjeđe
- taj duševni zanos je toliko velik da je spremam i umrijeti
- metafora: duša – zublja u dnu noći

TIN UJEVIĆ ***“SVAKIDAŠNJA JADIKOVKA”***

- pjesma se nalazi u zbirci “Lelek sebra” (1916.)
- lirska misaona pjesma
- motivi: osamljenost, bespomoćnost, razočaranje, odbačenost, gubljenje iluzija
- tema: osamljenost pjesnika
- podijeljena na četiri dijela:

I. dio - izražava osobnu pjesnikovu tragediju

- pjesnik se osjeća staro iako je mlad:
*„Kako je teško biti slab,
kako je teško biti sam,
i biti star, a biti mlad.”*
- pjesnikovo lutanje i ponižavanje izraženo je stihovima: *“I gaziti cestama,
i biti gažen u blatu...”*
- smatra da je rođen pod nesretnom zvijezdom: *„Bez sjaja zvijezde udesa
što sijaše nad kolijevkom...”*

II. dio - pjesnikovo prvo obraćanje Bogu

- pjesnik govori o svojim idealima iz mladosti koji sadrže ljepotu i sreću:
*„Bože, sjeti se
svih obećanja blistavih
što si ih meni zadao...”*
- život nije realizirao ideale iz mladosti, već je donio patnju, razočaranje i na kraju samoću
- pjesnik nam otkriva svoj težak život: trnje, kamenje, krvave noge, ranjeno srce, kosti umorne
- svoje patnje poistovjećuje s patnjama Isusa Krista:
*„I znaj da Sin tvoj putuje
dolinom svijeta turobnom
po trnju i kamenju...”*

- svoju samoću izražava stihovima:

*„I nema sestre ni brata,
i nema oca ni majke
i nema drage ni druga...”*

III. dio - pjesnikovo drugo obraćanje Bogu

- započinje stihom: *„Bože, žeže tvoja riječ...”*
- pjesnik je klonuo i ne vidi izlaz iz te svoje situacije
- jedini izlaz vidi u smrti, ili u ljubavi, odgovorima (zašto mu je život ispunjen gorčinom, razočaranjem i patnjom):
*„Jer meni treba moćna riječ
jer meni treba odgovor,
i ljubav, ili sveta smrt...”*

IV. dio - izražava potpunu tragičnost pjesnika: „Jer mi je mučno biti slab,

jer mi je mučno biti sam...”

- želi biti jak i voljen: *„...kada bih mogao biti jak,
kada bih mogao biti drag...”*
- prerano izgubljena mladost:
„...no mučno je, najmučnije

biti već star, a tako mlad."

- kompozicija: zatvorena (naglašava da su samoča, patnja i razočaranje u životu čovjeka neizbjegni)

Tin Ujević “Pobratimstvo lica u svemiru”

- lirska misaona pjesma
- tema: svijest o zajedništvu
- pobratimstvo: zajedništvo ljudi - svim ljudima zajednički su: snovi, misli, lutanja, grijesi, snaga, teret sADBine...
- osnovna misao: život je božanski vječan, a čovjek je dio svemira
 - 1. strofa – pjesnikovo ohrabrenje - nismo sami u svojim nevoljama, snovima
 - i drugima se događa ono što i nama
 - ... „*Ima i drugih nego ti koji nepoznati od tebe žive tvojim životom.*” ...
 - 2. strofa – pjesnikovo upozorenje
 - svoje misli i razmišljanja dijelimo sa drugima
 - čovjek je dio cjeline
 - 3. i 4. strofa - oduvijek je čovjek „dijelio” s drugima nešto svoje (misli, snove, sudbinu)
 - 5. strofa – smatramo da smo bolji od drugih - osjećaj vlastite vrijednosti
 - 6. strofa – svi smo isti, isto se ponašamo u zloči i radosti,
 - istu sudbinu „nosimo” – zajednička nam je sADBina
 - 7. strofa – čovjek je dio svemira: „„*Ja sam u nekom tamo neznancu, i na zvijezdi dalekoj, raspreden...*”
 - 8. strofa – svijest o vlastitoj individualnosti: „*Ja sam ipak ja, svojeglav*

Tin Ujević „Božanska ženo, gospo nepoznata“ (IX.)

- iz zbirke pjesama *Kolajna* (kolajna – ogrlica)
- lirska ljubavna pjesma
- tema: nedostignost voljene žene
- motivi: božanska žena, gospa nepoznata, strepnja, zlato, srce, sunce, mjesec
- pjesnik se obraća nepoznatoj ženi (plod njegove mašte)
- čezne za ljubavlju, strepi od siline osjećaja i od ženine ljepote
- simbolika ženskog imena Beata (Blažena) – donijela bi mu blaženstvo i sreću
- ostaje mu samo san i sveprisutno pitanje: tko je ona, što je ona, gdje je ona?
- pjesnički oblik: sonet
- rima: abba abba cdd cdd
- stih: jedanaesterac
- uzori: Petrarca, trubaduri, Matoš
- stilska sredstva:
 - *retoričko pitanje – ... “ dokle, i kamo mene misliš vući? ” ...
 - *metafore: zlatni zvezkir – njegova ljubav
bešćutna vrata – njeno srce

Tin Ujević
“Visoki jablani”

- iz zbirke pjesama “Auto na korzu”
- lirska misaona pjesma
- tema: uloga pjesnika u društvu

- suprotnost:

oni

- visoki jablani (pjesnici, umjetnici)
- šire obzore svijeta
- snažni (zahvaljujući patnji)
- imaju polet orlova (polet u umjetničkom stvaranju)
- vođe za slobodu prava (glasni, bune se, usamljeni)
- teže ka višim oblicima života (“u visine”)

mi

- obični „mi“ („prizemni“ ljudi)
- uskogrudni (ograđenih nazora)
- slabi, nemoćni
- rezignirani (bezvoljni, ravnodušni)
- nemametljivi, tihi, „nestali“ u masi
- teže ka materijalnom („u dolini“)

- pjesnici su ti koji prepoznaju ljudsku patnju, sve ljepote ovoga svijeta
- ljudi nisu svjesni njihove ulogu u društvu
- pate zbog toga što ne mogu ostale uzdignuti do svojih visina, oni su neshvaćeni i neprihvaćeni od tzv. običnih ljudi
- kraj pjesme: pesimizam – ljudi ne čitaju poeziju
- „samo zvijezde, samo zvijezde“ – težnja za višim oblicima života
- strofe imaju nejednak broj stihova
- ritam pjesme: usporen – postignut prebacivanjem

Dobriša Cesarić

«BALADA IZ PREDGRADA»

- balada – pjesma s tragičnim završetkom
- predgrađe = rubni dio grada u kojem žive siromasi
- socijalna lirska pjesma
- opis predgrađa: petrolejska lampa, blato, stari plot, cigle na putu
- osnovni motivi: siromaštvo, nebriga za siromašne
- tema: bolest i smrt jednog siromaha
- smrt siromaha ne predstavlja ništa, ostaje nezamijećena
- poanta: bez obzira na društvenu nepravdu i smrt pojedinca, ništa se ne mijenja
- život ide dalje bez nade za boljom budućnosti
- kompozicija pjesme – zatvorena
- pjesma nameće pitanje o prolaznosti i smislu života
- stilska sredstva: polisindeton (učestalo ponavljanje veznika)

Dobriša Cesarić
POVRATAK

- misaona lirska pjesma
- tema: život

- motivi: - prolaznost života
 - relativnost ljudske spoznaje
 - mogućnost obnavljanja proživljene ljubavi
- život je krug u kojem se sve ponavlja, obnavlja se ljubav, ponavljaju se sreća i nesreća, a jedina stalna i sigurna činjenica jest relativnost ljudske sudbine
- Cesarić preko motiva ljubavi prema ženi izriče ljubav u širem smislu – ljubav prema životu koji nam donosi radost i tugu
- kompozicija pjesme: zatvorena (ponavljanje istih stihova na početku i na kraju pjesme)
- time pjesnik naglašava kružno kretanje života i vremena
- slobodni stih

Dobriša Cesarić „OBLAK“

- lirska misaona pjesma
- tema: sudbina pjesnika
- simboli: OBLAK = PJESNIK

VJETAR VISINE = TALENT

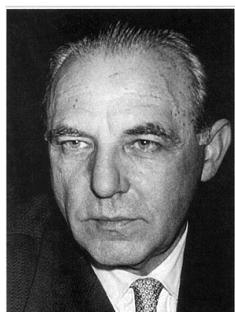
CRVENILO OBLAKA = LJEPOTA, UZVIŠENOST MISLI

SVOJE NEBO = SVOJ VLASTITI ŽIVOTNI PUT

GRAD = LJUDI

ZEMNE STVARI = SVAKODNEVNE BRIGE I PROBLEMI, MATERIJALNA DOBRA

- ljudi su zaokupljeni svakodnevnim stvarima, a pjesnici ljepotom
- pjesnik je neshvaćen i zbog toga osuđen na propast
- on ne mari za ravnodušnost ljudi i za svoju sudbinu, ide vlastitim putem, uporan i ponosan
- sudbina pjesnika – samoća, odbačenost, bijeda
- poruka pjesme: treba uživati u ljepoti, a ne stalno biti zauzet materijalnim stvarima

Dobriša Cesarić

Dobriša Cesarić – pjesnik, eseist, prevoditelj

- rodio se u Požegi 10. siječnja 1902., a umro u Zagrebu 18. prosinca 1980.g.
- djetinjstvo je proveo u Osijeku gdje je i završio OŠ i niže razrede gimnazije
- 1916. odlazi u Zagreb gdje je i maturirao; studirao je pravo i filozofiju
- radio je u HNK gdje je učio režiju, te kao lektor u izdavačkoj kući Zora
- u književnosti se 1. puta javio 1916, pjesmom „I ja ljubim“
- nazivaju ga pjesnikom grada, ljubavi, vedrine, ali i pjesnikom boli, sumnje i socijalne bijede
- glavne značajke njegove poezije: jednostavnost, lakoća ritma, dubina osjećaja, vezani stih
- antologijske pjesme: Slap, Povratak, Oblak, Pjesma mrtvog pjesnika, Balada iz predgrađa
- zbirke pjesama: Lirika (1931.), Spasena svjetla (1938.), Pjesme (1942.) Moj prijatelju (1966.), Slap (1970.), Voćka poslije kiše (1980.)

HRVATSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952. (zaključak)

- razdoblje socijalno-psihološkog realizma
- književnost se razvijala u vrlo složenim prilikama (II. svj. rat, socijalne krize)
- smrću U. Donadinija i A.B. Šimića gasi se pokret ekspressionizma
- pisci se ponovo vraćaju realizmu (razlozi – politička i gosp. kriza, te soc.problemi)
- 1928.g. lijevo orijentirana hrv. inteligencija želi stvoriti tzv. *socijalnu literaturu*, odnosno književnost koja će se baviti socijalnom tematikom

- Stevan Galogaža i nekolicina ljudi okupljaju se oko čas. „**Kritika**”
- traže da književnost rješava društveno - političke probleme zanemarujući pritom umjetničku stranu književnosti – da ima utilitarnu zadaću (korisnu)
- ideje utilitarne književnosti propagirali su časopisi: „**Književnik**”, „**Literatura**”, „**Kultura**” i „**Izraz**”
- tome se suprotstavio M. Krleža, također ljevičar, jer smatra da je književnost umjetnost, a ne sredstvo socijalno-političke borbe („*sukob na knjiž. ljevici*“)
- početak njegova otpora započinje s ***Predgovorom podravskim motivima Krste Hegedušića*** (predgovor je napisao za mapu Hegedušićevih grafičkih crteža)
- pored soc. problema, glavna tema proznih djela je i opis psihičkog života likova
- pisci se zalažu za slobodu u umjetničkom stvaranju
- u hrv. književnosti toga 30-tih i 40-tih g. očituje se nekoliko tipova proze:
 - 1.) *realistično – humoristička* (*S. Kolar*)
 - 2.) *psihološko – realistička* (*M. Begović*)
 - 3.) *kritičko – realistička* (*A. Cesarec*)
 - 4.) *esejističko – filozofska* (*M. Krleža*)
- romanopisci i pripovjedači u svoja djela unose zavičajni ambijent i zavičajni govor (*Krleža* – Zagreb, *I.G. Kovačić* – Gorski kotar, *S. Kolar* – moslavačku sredinu)
- u pjesništvu se javljaju:
 - 1.) *intimni motivi* – *Ujević, Cesarić, Tadijanović*
 - 2.) *socijalni motivi* – *Cesarić, Nikola Šop*
 - 3.) *religiozni motivi* – *Nikola Šop, Đuro Sudeta*
 - 4.) *pejzažni motivi* – *Tadijanović, Cesarić*
 - 5.) *misaoni motivi* – *Ujević, Cesarić*
- procvat dijalektalne lirike :
 - ◆ čakavski pjesnici: *Mate Balota* (“*Dragi kamen*”) i *Drago Gervais* (“*Čakavski stihovi*”)
 - ◆ kajkavski pjesnici: *I.G. Kovačić* (“*Ognji i rože*”) i *Nikola Pavić* (“*Popevke*”)

SVJETSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952.

Bertolt Brecht (1898. – 1956.) „Majka Hrabrost i njezina djeca”

- njemački dramatičar, pjesnik, pripovjedač
- studirao je u Munchenu prirodne znanosti i medicinu, ali se ubrzo posvećuje kazališnom radu
- dolaskom nacista na vlast odlazi u Ameriku (vraća se 1948.)
- tvorac **epskog kazališta**
- karakteristike epskog kazališta:
 - Želi poučavati, utjecati na društvenu svijest
 - Odbacuje tradicionalnu dramsku strukturu i uvodi epske scene
 - Nema činova scene
 - Opširne didaskalije na početku svake scen
 - Dramska zbivanja popraćena su songovima, transparentima, parolama
 - Od gledatelja traži razmišljanje, kritički sud i vlastiti stav prema pitanjima koje drama postavlja
 - Drama treba djelovati na razum, a ne na osjećaje gledalaca
- antiratna drama u 12 prizora (napisana 1939.g)
- mjesto radnje: sjeverna i središnja Europa
- vrijeme radnje: 1624. - 1636.
- tema je uzeta iz Tridesetogodišnjeg vjerskog rata između kršćana i protestanata (1618.- 1648.)
- tema: sudbina malih ljudi u ratu
- likovi:

- Majka Hrabrost** (Anna Fierling) – vojna dobavljačica, hrabra, požrtvovna, uporna
- nadimak: kolima je uspjela proći kroz rafalnu paljbu
 - pristalica je rata jer on omogućuje sredstva za život njenoj obitelji
 - želi živjeti od rata koji uništava ljude, a istovremeno želi sačuvati svoju djecu od njega
 - sva njena djeca pogibaju, svatko upravo zbog svoje glavne vrline (Eilf zbog hrabrosti, Švicarski Sir zbog poštenja, Katrin zbog suosjećajnosti)
 - u tim trenutcima doživljava tragediju rata, ali ipak ne odustaje od svog zanimanja
 - njen životna filozofija: „*Mali čovjek ne može utjecati na velike događaje i mijenjati svijet. Zadatak mu je*

činiti ono što jedino može - preživjeti.”

Kattrin – njezina kći, nijema, suosjećajna, spasila je grad svojim plemenitim činom

Eilif – stariji sin, osuđen na smrt jer je učinio jedno junačko djelo previše (ukrao stoku dok je trajao mir)

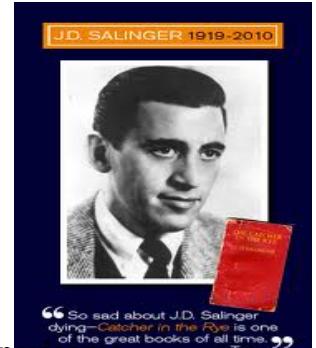
Švicarski Sir – mlađi sin, „moralni ratnik”, osuđen na smrt jer nije htio odati gdje je blagajna njegove vojne jedinice

- ideja: rat čini ljudske vrline smrtonosnima za one koji ih posjeduju

ALBERT CAMUS [Alber Kami] “STRANAC”

- francuski romanopisac, dramatičar i novinar
- psihološko-filozofski roman
- pisan u 1. licu jd. kao isповijest glavnog lika
- podijeljen u 2 dijela: **1. život od saznanja za majčinu smrt do izvršenja ubojstva**
2. život od uhićenje do iščekivanja smrtne kazne
- vrijeme radnje: prva polovica 20. st.
- mjesto radnje: Alžir
- tema: sukob glavnog lika sa svijetom
- likovi: **Mersault [Merso]** – uspješan poslovni čovjek srednjih godina
 - potpuni stranac u društvu – nema životni cilj, nema nade, nije emocionalan
 - njegove mane su iskrenost i ravnodušnost zbog kojih je i osuđen na smrt
- **Raymond** - svodnik i pripadnik alžirskog podzemlja; Mersaultov susjed
- **Marie** - Mersaultova ljubavnica
- roman započinje saznanjem za majčinu smrt koju je Mersault primio vrlo hladno
- priateljuje sa susjedom Raymondom
- na izletu dolazi do sukoba Raymonda i skupine Arapa (Mersault ubija jednog od njih)
- u drugom dijelu romana opisan je njegov život od uhićenje i suđenje
- imao je osjećaj da mu sude jer je bio bezosjećajan na majčinu pokopu
- nije se uopće branio tijekom suđenja (ravnodušno prima smrtnu kaznu)
- **apsurd**: zatvoren zbog ubojstva, osuđen zbog bezosjećajnosti na majčinu pokopu
- doživljava smrt kao nešto neizbjježno i svejedno mu je kada će i kako umrijeti

- shvaća da njegovo postojanje nema neki viši smisao - smrt je absolutni kraj
- svjestan je apsurda života i vlastitog postojanja
- poželio je da na dan smaknuća ne bude sam, nego da na ulici bude mnogo gledatelja koji će ga dočekati s povicima mržnje
- motiv smrти provlači se kroz cijeli roman: 1. prirodna smrt majke
2. nasilna smrt (ubojsvo Arapa)
3. nasilna smrt (sudska presuda)

Jerome David SALINGER (1919. - 2010.)

LOVAC U ŽITU

- Lovac u žitu pripada tipu moderne proze, romana. Od 40-ih do 70-ih godina 20. stoljeća književnost ulazi u razdoblje kasnog modernizma.
- **Lovac u žitu** postao je uzorak za novi tip suvremene proze – proze u trapericama.
 - u njoj se pripovijeda iz perspektive lika, tipični su likovi mladih, buntovnih ljudi, a u pripovijedanje se uvodi žargon.
 - 60-ih i 70-ih godina 20. st. ovaj tip proze bio je utjecajan u mnogim književnostima.
 - u hrvatskoj književnosti možemo istaknuti dva romana koja pripadaju ovom žanru, proze u trapericama: Ivan Slamnig, *Bolja polovica hrabrosti*, Zvonimir Majdak, *Kužiš stari moj*
 - vrijeme radnje: pedesetih godina 20. stoljeća (tri dana prije Božića)
 - mjesto radnje: Pencey i New York
 - tema: bijeg osjetljivog i buntovnog adolescenta Holdena Caulfielda iz svijeta odraslih, „svijeta lažnjaka“ i njegova potraga za neiskvarenošću i istinom, koja završava živčanim slomom, ali i emocionalnim buđenjem.

LIKOVNI:

- Holden Caulfield – sedamnaestogodišnji mladić
- Phoebe – njegova desetogodišnja sestra
- Ackly i Stradlater – cimeri iz škole
- Spencer – profesor povijesti
- Sally Hayes – prijateljica
- Antolini – profesor i kućni prijatelj
- Luce – prijatelj

SAŽETAK ROMANA:

- Sedamnaestogodišnji Holden Caulfield iz New Yorka smješten je u nekom sanatoriju ili psihijatrijskoj klinici na zapadnoj obali i pripovijeda nam o krizi kroz koji je prošao oko Božića prethodne godine.
- Mladi pripovjedač nam posve iscrpno pripovijeda događaje koji trajali od subote popodne do ponedjeljka popodne, i svoje intenzivne doživljaje koji su ga doveli u stanje živčanog rastrojstva.
- Holden je potresen zbog smrти mlađeg brata Alleja i ne može prihvatići pravila i prilagodljivost koledža.
- Na samom početku romana on se zgraža nad licemjerjem školskog sustava.
- Holden je svjestan bijega iz Penceya, ali je i svjestan da roditelji neće primiti vijest o njegovom otpuštanju iz škole puna tri dana.

- U taksiju postavlja pitanje vozaču taksija, koje ga inače muči, a to je: „Kamo zimi odlaze patke koje plivaju po jezeru u Central Parku?“
- Vraća se u hotel gdje mu liftboj Maurice ponudi uslugu prostitutke. Duboko deprimiran, pristaje, ali po dolasku prostitutke Sunny u sobu, ne snalazi se i plaća joj dogovorenih pet dolaru. Sunny će tražiti više novaca, ali Holden neće pristati. Ona se vraća nakon kratkog vremena u pratnji Mauricea koji od Holdena nasilno uzima novac i Holden dobiva udarac u trbu
- Ovo Holden doživljava kao veliko poniženje. Tako neslavno završava njegov prvi dan lutanja New Yorkom.
- Drugi dan Holden odlazi iz hotela i nastavlja lutanja ulicama New Yorka.
- Sve više razočaran i sa sve manje novca Holden ipak odlazi do stana da posjeti sestru Phoebe.
- Phoebe ubrzo uviđa da je Holden izbačen iz škole i ona ga uvjerava u važnost škole.
- Kad se roditelji vrate, on se iskrada i odlazi na spavanje svom bivšem profesoru Antoliniju, kućnom prijatelju. Usred noći probudi ga Antolinijev dodir i Holden, zgrožen zbog slutnje o homoseksualnim sklonostima profesora, odlazi spavati u čekaonicu kolodvora Grand Central.
- Ujutro opet luta ulicama New Yorka i ugovara sastanak sa sestrom Phoebe u muzeju. Phoebe želi pobjeći s njim, ali je on vodi u zoološki vrt i na vrtuljak. Tu Holden odlučuje odustati od bijega.
- Roman završava kratkim epilogom u kojem Holden izvještava o svom trenutnom stanju i posjetima starijeg brata koji je pisac scenarija u Hollywoodu.

SVJETSKA KNJIŽEVNOST OD 1929. DO 1952. ***(zaključak)***

- nestaju pravci s početka stoljeća
- u pjesništvu su zastupljene gotovo sve lirske vrste (pišu se uglavnom misaone pj.)
- pjesnici: Federico Garcia Lorca i Boris Pasternak
- najzastupljenija prozna vrsta – roman (roman struje svijesti – toka svijesti – prati sve što se događa u svijesti likova; roman – esej - unosi se znanstvena problematika)
- pišu se moderni romani u kojima fabula više nije dominantna
- pisci se sve više okreću psihičkom životu svojih likova (iznose njihove misli, razmišljanja, strahove)
- dominira unutarnji monolog i pripovijedani monolog
- tematika modernog romana - otuđenost modernog čovjeka (gl. likovi su načitani pojedinci koji se ne snalaze u svijetu koji ih okružuje)
- pisci: Marcel Proust [Marsel Prust], James Joyce [Džejms Džojs], Virginija Woolf [Vulf] - začetnica romana toka svijesti, Albert Camus [Alber Kami] Ernest Hemingway ("Starac i more", "Kome zvono zvoni", "Zbogom oružje")
- i u dramskoj književnosti dolazi do promjena
- stvara se moderna drama (antidrama, antikomad, kazalište apsurda) u kojoj nema zapleta, raspleta odnosno nema nikakve radnje, likovi su pasivni, nema prave komunikacije
- time se želi naglasiti besmislenost života te kritiku društvenih odnosa
- glavni predstavnici antidrame odnosno kazališta apsurda su Samuel Beckett [Semjuel Beket] "U očekivanju Godota" i Eugene Ionesco [Ežen Jonesko] "Ćelava pjevačica", "Stolice"
- glavni predstavnik tzv. epskog kazališta koji je ujedno tvorac tog kazališta je njemački dramatičar Bertolt Brecht [Bertol Breht]
- **epsko kazalište** – kazalište u kojem se pripovijeda neka priča dok je gledatelj promatrač koji ima određenu ulogu

DRUGA MODERNA

JOSIP PUPAČIĆ “MORE”

- Josip Pupačić – pjesnik, urednik časopisa (1928., . Slimen kraj Omiša - 1971., Krk)
- potječe iz mnogobrojne seoske obitelji
- OS završio je u rodnom mjestu, gimnaziju u Splitu, a Filozofski fakultet u Zagrebu
- obitelj je ishodište njegove poezije
- ranije zbirke - prevladavaju pjesme pune divljenja prema prirodi
- kasnije zbirke - pjesme su pune sumnje, nemira i slutnje smrti
- pjesme mu nalikuju na Šimićeve (slobodan, izlomljen stih; nema interpunkcije...)
- zbirke: Kiše pjevaju jablanima (1955.), Mladići (1955.), Cvijet izvan sebe (1958.), Moj križ svejedno gori (1971.)

- lirska ljubavna pjesma
- tema: ljubav prema moru i prema ženi
- pjesnik je usko vezan za svoj zavičaj, more
- zanesen je njime, more u njemu izaziva sreću, zadovoljstvo, veselje
- more doživljava: 1.) vidnim osjetilima
 - “*I gledam more gdje se meni penje...*”
 - 2.) slušnim osjetilima
 - “*I slušam more...*”
- u pjesmi imamo ideju o dvama morima:
 - a) jedno je zbiljsko more koje se pjeni, šumi, udara o obalu
 - b) drugo more “more zlato” je metafora, a označava voljenu djevojku
- motiv sjedinjenja s prirodom – pjesnik i njegova djevojka zaneseni su ljepotom mora:
 - ,,... *i more i ja*
 - i ja s morem zlatom*
 - sjedimo skupa na žalu vrh brijege*
 - i smijemo se smijemo se moru.*”
- Pupačić odustaje od interpunkcije (točka, zarez, upitnik, usklučnik...) kako bi čitatelj imao više načina njezine interpretacije (izostavaljanje zareza otežava razumijevanje pjesme)
- stilska sredstva:
 - personifikacija (oživljavanje neživog) : more – sluša, smije se, šuti, penje
 - polisindeton (nizanje veznika bez gramatičke potrebe):
 - „*I gledam more...*
 - i slušam more...*
 - i ono sluša...*”
- anafora (ponavljanje riječi na početku stihova):
 - ,,...*i gledam more gledam more zlato*
 - i gledam more gdje se meni penje*
 - i d o b r o j u t r o k ažem m o r e z l a t o*
 - i d o b r o j u t r o m o r e m o r e k aže...*”
- metafora (skraćena poredba): *more zlato* – voljena žena

Josip Pupačić
„Moj križ svejedno gori”

- lirska misaon pjesma
- križ – simbol ljudske patnje

- tema: pjesnikova patnja zbog nerealiziranih idealova
- motivi: „raskršće” – nudi mogućnost izbora - kojim putem krenuti u životu
„zvijezde” – predstavlja čovjekov ideal
- izbor se sastoji:
 - 1.) od prihvatanja društvene stvarnosti
 - 2.) od suprotstavljanja društ. stvarnosti jer neodgovara našim idealima o pravednom društvu
- prisjećanje na prošlost – ispunjena ratovima, sukobima:
... „*Sjene velikih vojski nadiru iz davnina*”...
- pjesnikov odabir: suprotstavljanje društ. stvarnosti
„*Oprostimo se...*”
„*Udaljiše se; bez pozdrava, bez riječi, bez Boga...*”
- društvo ne prihvata takve pojedince i zbog toga podliježe društ. sankcijama
... „*Nosim ga – moj križ, a tvoje ime*
Nosim ga
Slomljen ma svečan
Putu ne vidim nigdje...”
- pjesnik je svjestan da ne može promijeniti svijet, da je njegova borba za bolje i pravednije društvo uzaludna
- pjesnikova besperspektivnost:
... „*A ja koracam*
i grcam, i grcam i gledam prema beskraju...”
- osuđen je na patnju bez obzira koji put izabrao:
“*Moj križ svejedno gori*”
- stih: izlomljen
- nema interpunkcije

Josip Pupačić

“*Tri moja brata*”

- tri Pupačićeva brata stradala su od struje - bol za izgubljenom braćom
- lirska ljubavna pjesma
- tema: sjećanje na braću; na dane djetinjstva
- poistovjećivanje s braćom: „*Kad sam bio tri moja brata i ja*
kad sam bio četvorica nas...”
- odstupanje o gramatičke norme: perfekt mora biti u množini (time naglašava svoju poistovjećenost s braćom)
- dok su mu braća bila živa osjećao se sretno, zaštićeno, snažno:
„*Imao sam glas kao vjetar*
ruke kao hridine...”
- panteističko doživljavanje svijeta (prirodu doživljava kao božanstvo, ona mi u daje snagu)
„*Jezera su me slikala*
Dizali su me jablani...”
- bio je ponosan na svoju braću: “*Imao sam uspravan hod...*”
- posljednjim stihom naglašava da je, iako su činili zajedništvo, svaki od njih imao svoju

osobnost: „*Moj brat, moj brat, i moj brat..*“

- gl. vrijeme: perfekt
- ritam: usporen (to je postignuto opkoračenjem – dio prethodnog stiha prenosi se u sljedeći stih i prebacivanjem – u sljedeći stih prenosi se samo jedna riječ)
- poredbe: *glas kao vjetrar (snažan, jak, jasan)*
ruke kao hridine (čvrste, snažne)
srce kao viganj (veliko)

JURE KAŠTELAN

“TVRĐAVA KOJA SE NE PREDAJE”

- JURE KAŠTELAN- pjesnik i eseist; rodio se 1919.g. u Zakućcu kraj Omiša
- gimnaziju je završio u Splitu, a studij jezika i književnosti na zagreb. Filozofskom fakultetu
 - u književnosti se javlja uoči rata (1940.) zbirkom pjesama Crveni konj
 - osnovni motivi Kaštelanove poezije: rat, smrt, ljubav, sloboda, dalmatinski kraj
 - značajke Kaštelanove poezije:
 - a) spoj tradicionalnog (narodna poezija) i modernog (nadrealističke i ekspr. stilske
 - b) obilje metafora i alegorija
 - c) slobodan stih
 - pjesnički uzor: Federico Garcia Lorca
 - umro je u Zagrebu 1990.g.
 - djela: Crveni konj, Pijetao na krovu, Biti ili ne, Malo kamena i puno snova

- lirska misaona pjesma
- **tema:** pjesnik i pjesničko stvaranje
- **motivi:** tvrđava, zastava, srce, bedemi, uspavanka, san
- tvrđava simbolizira pjesnika (postojan i čvrst poput tvrđave)
- njegovi bedemi sazidani su od rana (patnja oplemenjuje čovjeka i čini ga jačim)
- kao što tvrđavu kralji zastava, tako i njega kralji dobro i plemenito srce:
 - „Ja sam tvrđava s jedinom zastavom srca.“...*
- od napada bezobzirnih i nehumanih ljudi, od životnih nedaća brani se uspavankom, pjesmom
- brani i svoja uvjerenja, svoje poglede na svijet, svoje pjesništvo
- motiv napada iskazan je u stihovima:
 - „Vjetrokazi gledaju gvozdene daleke vojske gdje bruse strelice...“*
 - „Mostovi su dignuti i neodoljiva brzica
brani prilazi.“...*
- motiv otpora: „*A u svitanje nestaje mjesec i javlja se nepomućeno sunce.*“...
- pjesnik se ne predaje – ostaje dosljedan u svojim stavovima
- pjesnik kaže da se ne predaju ni mrtvi (čeka ih život vječni), ni munje, ni ljudi sa draguljima očiju (s idealima)
- samo se prave utvrde predaju, ali ne i njegova jer je satkana od idea (savršenstvo kojemu čovjek teži): .. „*Utvrde se predaju, ali ne ove od sna.*“...
- pjesnik je taj koji će sam odlučiti kada će se i kome predati
- ponavljanjem 1. stiha i na kraju pjesme želi naglasiti da čovjek treba biti svoj, da treba ostati uspravan i ne smije se predavati

JURE KAŠTELAN

„JADIKOVKA KAMENA”

Vratite me u gromade, u klisure, u spletove gorja.
U zakone vječnosti moje djevičanstvo.
Bacite u mora, oceane, gromovima predajete me.
Vladari zemlje, mir i san mi dajte.
Neka vojske vaše ne zvone kopitima.
Neka suze ne teku.
Izvadite me iz pločnika i ulica, iz pragova tamnica i katedrala.
Neka me munje i bure biju. I zvijezde
da me krune.
I ti ruko koja dižeš dlijeto,
ne daj mi život čovjeka.
Ne daj mi srce i razum i oči
koje gledaju.
U mramoru mora, u sne i magle vratite me.
Vladari zemlje, mir i san mi dajte.
I ti ruko koja dižeš dlijeto, ne budi me.
Ne daj mi oči koje gledaju zločin.

- jadikovka čovjeka
- lirska misaona pjesma
- kamen se obraća ljudima (personifikacija)
- tema: čovjekov bijeg iz nehumana svijeta
- želi se vratiti u svoje prvotno stanje (u gromade, u klisure, u spletove gorja)
- moli „*vladare zemlje*“ da ga izvade „*iz pločnika i ulica, iz pragova tamnica i katedrala*“ i da ga vrate u prirodu, odakle je izvađen
- bunt kamena protiv rata i svih tragedija i nesreća koje se događaju u ljudskom društvu: ... „*Neka vojske vaše ne zvone kopitima*
Neka suze ne teku.“ ...
- kamen ne želi biti svjedokom takvih događanja:
... „*I ti ruko koja dižeš dlijeto, ne budi me.*
Ne daj mi oči koje gledaju zločin.“

VESNA PARUN

“TI KOJA IMAŠ NEVINIJE RUKE”

- pjesnikinja, dramska autorica, dječja pjesnikinja, prevoditeljica
- rođena 1922.g. u Zlarinu pokraj Šibenika
- gimnaziju je poхаđala u Šibeniku i Splitu, a romanistiku i filozofiju zagreb. Filoz. fakultetu
- studij prekida zbog rata, a kasnije se posve posvećuje književnom radu
- svojom prvom zbirkom „Zore i vihori“ (1947.) otvara put krugovaškom pjesništvu
- tematika njezine poezije:
 - 1.) ljubav (ljubavna žudnja, ljubavna patnja, gubitak ljubavi, rastajanje)
 - 2.) priroda (stopljenost čovjeka s prirodom, zavičajni krajolik)
 - 3.) egzistencijalna pitanja (smisao čovjekova života, njegova sudbina)
- osnovno obilježje njezina stila: bogat metaforički i alegorijski izraz
- zbirke pjesama: „Zore i vihori“, „Crna maslina“ (1955.), „Konjanik“ (1961.), „Ukleti dažd“

- pjesnikinja mladosti i ljubavi
- njezina poezija sadrži dva temeljna motiva: *motiv žene i motiv majčinstva*
- lirska ljubavna pjesma
- pjesmu možemo podijeliti na 2 dijela:
 1. dio – obraćenje pjesnikinje drugoj ženi
 2. dio – intimna ispovijest pjesnikinje

- tema: bol zbog ljubavnog rastanka
- pjesma započinje obraćanjem drugoj djevojci :

,,*Ti koja imaš ruke nevinije od mojih...*”
- pjesnikinja uviđa njezine kvalitete i prepušta voljeno biće drugoj ženi u nadi da će ga ona bolje razumjeti i usrećiti:

,,*Ti koja umiješ s njegova čela čitati
bolje od mene njegovu samoću...*”
- postavlja joj uvjete kako bi ta ljubav opstala:

,,*Ako tvoj zagrljaj hrabri srce
i tvoja bedra zaustavlju bol...
... onda ostani pokraj njega.*”
- upozorava ju i savjetuje: “*da bude blaga njegovu snu, da šeće njegovim žalom,
da tumara njegovom šumom.*”
- opis krajolika ima simbolično značenje: šuma, obala, cvijeće – simboliziraju njezine sretne trenutke s voljenom osobom
- bol zbog neostvarena majčinstva:

,,*Ja neću nikada voditi za ruku njegovu djecu...*”

 - njezina jedina želja je da joj ponekad kaže nešto o njemu da ne mora pitati strance
 - pjesma govori o nesebičnoj ljubavi, o žrtvovanju vlastite ljubavi radi sreće voljene osobe
 - u pjesmi je prisutan altruizam (nesebičnost)
 - stil: slobodan
 - stilska sredstva:
 - a) poredbe – ... *mudra kao bezbrižnost...*
 ... *koja otklanjaš spore sjenke kolebanje s njegova lica kao što proljetni vjetar...*
 - b) metafore – *nevinije ruke* – bolje, nježnije
 .. *ime - počinak njegovim mislima ...* (nova ljubav donosi mu smirenost)
 ... *noć tvojega glasa - voćnjak još nedodirnut olujama...* (nježan, smiren, topao)
 - c) epiteti - *nježnije ruke, nedužnim posteljama, ožalošćene pliskavice,*
oštiri mrazovi...

Ivan Slannig (1930. – 2001.) **„Barbara”**

- pjesnik, pripovjedač, eseijist, pripadnik krugovaša
- lirska pjesma vedrog raspoloženja
- tema: priča barba Nike o mornarskom životu i brodu zvanom Barbara
- u pjesmi uočavamo:
 - 1.) duhovite usporedbe broda i žene:
 - bijela boka,
 - čvrsta široka
 - stasita sprijeda i straga
 - svojeglava, dobra
 - 2.) opise nestvarnih prostora i neobičnih iskustava
*„Kakvo sve more vidjeh daleko!
 Bilo je jedno bijelo ko mljeko,
 morske smo krave muzli jutrom...”*
 - 3.) anakreontska raspoloženja – uživanje u životu
*„Ima l još ljudi poput nas
 imo l još mora, imo l zemalja
 imo l još vina, koje valja?”*

- stilska sredstva:

*metafore: brod – žena;

munja – oluja, nevrijeme

more je gusti stari plavac – vino

* poredbe: lijepa ko slika

ko mlada krčmarica

more žuto ko limun, bijelo ko mlijeko

spora ko kornjača, brza ko kobra

*anafore: Barbara bješe... Ima l još...

Barbara bješe... Ima l još...

*epiteti: bijela, čvrsta, draga, mlada, žuto, svojeglava, dobra...

- ritam pjesme postiže se izborom stihova (11-erci, 10-erci, 9-erci, 8-erci), vrstom rime (aa bb cc dd aa bb...) i različitim strofama (oktava, septima, sekstina, katrena...)

Ranko Marinković "Ruke" (iz zbirke "Ruke")

- zbirka „Ruke“ (1953.) jedna je od najboljih novelističkih zbirki suvremene hrv. književnosti
- zbirka sadrži devet novela, a najpoznatije su: *Ruke, Zagrljaj, Andeo, Prah*
- inspiraciju je pronašao u rodnom Visu (ljudi, sredina)
- Marinković kroz naoko jednostavne fabule zadire duboku u sukobu koji se događaju u čovjeku, ali i u društvu

RUKE

- modernistička novela

- tema: dijalog Lijeve i Desne Ruke kao simbolička slika sukoba unutar čovjeka – stvaralačkog i rušilačkog; dobra i zla; razuma i osjećaja

- likovi: Ljeva ruka } personificirane se, a njihov sukob od obične prepirke prerasta
Desna ruka } u svađu koja otkriva složenost ljudskog bića

- ruke simboliziraju dobre i loše strane čovjekovog života

- bliskost dramskoj strukturi: dijaloško oblikovanje teksta i sukob među likovima

Ljeva

- raspjevana, emotivna
 - ne zna pisati i čitati, ali zna držati knjigu
 - ne vjeruje riječima: one prevare čovjeka, čovjek često kaže ono što ne misli
 - nije izgubila vezu s prirodom
- Ljeva ide za intuicijom, pokretom, naslućenim, a ne izgovorenim.*

Desna

- ozbiljna, razumna
 - zna pisati, zna listati knjigu ...
 - vjeruje riječima
 - vodi konverzaciju, nastupa,
 - postavila se između čovjeka i prirode
 - pazi da netko ne uvrijedi čast
 - potpisuje smrtne presude
- Desna je racionalna: ona radi, čini i djeluje*

ZAGRLJAJ

- novela
 - Marinković polazi od Pirandellove teze da je u čovjekovo JA rascijepljeno na bezbroj ličnosti
 - u svojoj je noveli uveo tri uloge:
 - autorsko *ja* (lik, književnik koji pokušava pisati)
 - pripovjedačko *ja* (pripovjedač koji vodi dijalog s likom, tj. autorskim *ja*)
 - treće *ja* (sam književnik Ranko Marinković koji piše novelu)
 - **tema:** umjetničko stvaranje
 - **kompozicija novele:**
 - Uvodni dio: pisac pokušava nešto napisati, pripovjedač ga promatra. Nakon neuspjelog pokušaja pisanja (samo prva rečenica) pisac izlazi na ulicu.
 - Središnji dio: pisac izlazi, gleda ljude na ulici i razmišlja o tome kako odabrati temu za djelo. Stvarnost (ulica, obala) - štor Bepo i štor Bernardo, finac, žandar (sam hoda obalom), a pisac ga prati, pisac zagrli žandara, izabrao je TEMU.
 - Završni dio: Posljednje stranice novele propituju odnos umjetnosti i života
- ***Simbolika zagrljaja:** pisac je, zagrlivši žandara, zagrlio smrt. Život je u vječnom zagrljaju sa smrću, nikad se ne mogu otkinuti jedno od drugog.
- ***Simbolika crne mrlje:** kapljica tinte (KNJIŽEVNOST) razlijeva se po papiru (ŽIVOT).

PRAH

- psihološka novela
- novela o ljubavi koja se pretvorila u prah
- mjesto radnje: Split i otok Vis
- vrijeme radnje: 1948. g.
- likovi: Tonko Janin, Ana, Lucija, sin i geometar
- tema: Tonkova opterećenost prošlošću
- likovi:

Tonko Jankin - lokalni čudak i sakupljač ključeva, zatvoren je u svoj svijet,

- živi sam sa sluškinjom
- nikada nije prebolio Anu
- i dalje živi od sjećanja na njihovu ljubav i ne može prihvati da je ona krenula dalje

- u njemu se miješaju različiti osjećaji: od čiste ljubavi, strasti, ljubomore, straha, osvetoljubivosti do rezignacije i oprاشtanja

***Simbolika ključa:** za njega je ključ simbol raja kojim će otključati vrata sreće i Anine ljubavi

ANĐEO

- djela: "Ruke" (zbirka novela),
 - *romani: "Kiklop", "Zajednička kupka", "Never more"
 - *drame: "Glorija", "Albatros"
- naslov "Andeo" – svaki čovjek prema kršćanskom vjerovanju ima svog anđela
- novela
- tema: posljednji dani klesarskog majstora Alberta Kneza
- likovi: **Albert Knez** – klesar nadgrobnih spomenika, klesao je uglavnom anđele
 - svoje posljednje dane provodi u bolesničkom krevetu razmišljajući o iskrenosti i dobroti „svoga anđela“ – Lojzeka
 - za svoj vlastiti nadgrobni spomenik isklesao je velikog bijelog anđela od mramora
 - sumnja u ženinu nevjero se obistinila
 - majstorova osveta: kao datum svoje smrti u knjigu je upisao Lojzekov imendan – 21. lipanj (kao opomenu Lojzektu da zna za njegov grijeh)
 - nakon toga se prepustio svome anđelu
- Lojzek** – klesarov pomoćnik, služio je kao model za izradu anđela
- Frida** – Albertova druga žena, ljubuje s Lojzecom,
 - prema mužu ne osjeća ljubav već samilost i obvezu

Ranko Marinković "Kiklop"

- **moderni roman** (razlomljena struktura, opis psih. života likova, unutarnji monolog)
- **simboličan naslov – kiklopi** – jednooki divovi iz grč. mitologije (najpoznatiji je Polifem), ljudožderi
- kiklop – simbolizira rat i ratna stradanja, kanibalski svijet, ljudsku animalnost
- vrijeme radnje: predratno i ratno doba (od 1939. do 1941.)
- mjesto radnje: Zagreb

- tema: rat i njegove posljedice u čovjekovu životu
- likovi:
 - Melkior Tresić (Eustahije, Kior)** – moderni Odisej koji se odupire ratu (kiklopu)
 - intelektualac, prof. filozofije, novinar, kazališni i filmski kritičar; opsjetnut strahom od rata i smrti
 - izglađnjuje se kako bi izbjegao mobilizaciju
 - dane provodi u kavanama i ispraznim intelektualnim razgovorima
 - ljubiše s Enkom, žudi za Vivijanom
 - ne snalazi se u surovom svijetu vojarne – spas vidi u bolnici
 - dospijeva i u ludnicu iz koje je otpušten i proglašen nesposobnim za vojsku
 - vraća se u opustošen grad
 - prijavljuje se u vojsku kako bi pronašao smisao svog postojanja, no odbijaju ga
 - slomljen i razočaran puže prema zoološkom vrtu (Zoopolis) simbolično pokazujući čovjekov pad od humanog bića do četveronošca sposobnog samo za golo preživljavanje

Maestro (Ludi Kukac) - urednik gradske rubrike, pijanac

- ubila ga električna energija; svoje tijelo prodao je anatomskom institutu

Ugo (Parampion) – novinar, šaljivdžija, ženskarоš

Atma (Adam) – Melkiorov susjed, kiromant (čita budućnost iz dlana)

Vivijana – žena Melkiorovih snova

Enka – Melkiorova ljubavnica, razmažena bogatašica, bludnica

Don Fernando – novinar

Čičak, Major, Krele

- roman možemo podijeliti na tri tematske cjeline:

- 1.) Melkiorov život prije odlaska u vojsku
- 2.) Melkiorov život u vojski, bolnici i ludnici
- 3.) Melkiorov život nakon izlaska iz ludnice

- naslov upućuje na **intertekstualnost** (utjecaj jednog knjiž. djela na drugo): rat kao suvremeni kiklop Polifem koji prijeti čovjeku

- unatoč jedinstvenoj radnji u Kiklopu možemo uočiti 3.razine:

- 1.) realistička – predratni intelektualni svijet usredišten u gostionicama
- 2.) arhetipska (prauzor) – pojava mitoloških ličnosti – kiklop, Odisej, Menelaj
- 3.) onirička (onirizam – stanje duha slično snu) – drama o sudbini brodolomaca s broda Menelaj

DRUGA MODERNA (zaključak)

- razdoblje u književnosti od 1952. do 1969. g.
- naziv “druga moderna”- zbog sličnosti s modernom iz razdoblja od 1892. do 1914. (mnoštvo stilova, usmjerenost na europsku i svjetsku književnost)
- prijelomna godina: 1952.g.
- dolazi novi naraštaj pisaca rođenih između 1920. i 1930. koji su hrv. književnost doveli do preporoda (književnost je od 1945. do 1952. bila vezana za politiku)
- počeli su se okupljati oko čas. “KRUGOVI” koji je pokrenut 1952.g. (urednik Vlatko Pavletić)
- poetiku “krugovaša” najbolje izražava krilatica V. Pavletića – „Neka bude živost.“
- “krugovaši”: ☺ žele slobodu u umjetničkom stvaranju
 - ☺ ne prihvataju nikakve konvencije ni pravila
 - ☺ ne prekidaju s književnom tradicijom (uzori: Matoš, Šimić, Ujević)
 - ☺ otvaraju se prema europskoj i svjetskoj književnosti
- u razdoblju „krugovaša“ (1952.-1958.) najzastupljenije je pjesništvo
- poezija, „krugovaša“ govori o htijenjima i željama, te o problemima našeg čovjeka (u poeziju prodire govor ulice tzv. slang)

- pjesnici: J. Kaštelan, V. Parun, J. Pupačić, I. Slamnig, Slavko Mihalić, Vesna Krmpotić, Slavko Mađer, Nikola Miličević, Mak Dizdar,
- u razdoblju 50-ih i 60-ih god. svoje zbirke pjesama objavljuju istaknuti pjesnici poput : Ujevića, Cesarića i Tadijanovića
- najzastupljenije prozne vrste: novela i roman
- najčešće teme su: - ratna problematika
 - opis psihičkog života intelektualaca
- pisci: Vjekoslav Kaleb (*Divota prašine*), Vladan Desnica (*Proljeća Ivana Galeba*), Petar Šegedin (*Djeca božja*), Mirko Božić (*Kurlani*), Slobodan Novak (*Mirisi, zlato i tamjan*), Ranko Marinković (*Ruke, Glorija, Kiklop*)
- 1961.g. počinje izlaziti čas. „RAZLOG” (izlazi do 1968.; književnici - razlogovci)
- časopis je promicao poeziju i kritiku
- razdoblje „razlogovaca” : od 1961. do 1968.g.
- „razlogovaci“: Danijel Dragojević, Dubravko Horvatić, Zvonimir Majdak, Ante Stamać
- na poeziju „razlogovaca” velik utjecaj imala je filozofija egzistencijalizma
- tematika: egzistencijalni problemi, beznađe, urbani život
- proza je slabije zastupljena
- stariji pisci u tom razdoblju stvaraju svoja velika djela: R. Marinković - Kiklop, S. Novak - Mirisi, zlato i tamjan, M. Krleža - Zastave
- ostali časopisi: Književnik (1959.-1961.), Umjetnost riječi (1957. – izlazi i danas)

Suvremena hrvatska književnost od 1970. do 1990.

Slavko Mihalić (1928. – 2007.)
“Majstore, ugasi svijeću”

*Majstore, ugasi svijeću, došla su ozbiljna vremena.
 Radije noću broji zvijezde, uzdiši za mladošću
 Twoje neposlušne riječi mogile bi pregristi uzice*

*Sadi u vrtu luk, cijepaj drva, pospremaj tavan.
 Bolje da nitko ne vidi tvoje oči pune čudenja.
 Takav je tvoj zanat: ništa ne smiješ prešutjeti.*

*Ne uzmogneš li izdržati i jedne noći uzmeš pero,
 majstore, budi razuman, ne bavi se proročanstvima.
 Pokušaj zapisati imena zvijezda.*

*Ozbiljna su vremena, nikome se ništa ne opravičava.
 Samo klauni znaju kako se možeš izvući:
 plaću kad im se smije i smiju se kad im plać
 razara lice.*

- lirska misaona pjesma
- majstor – pjesnik; svijeća – unutarnje svjetlo u svakom pojedincu (stvaralački poriv)
- tema: položaj pjesnika u društvu koje guši slobodu izražavanja (politika diktira način življenja i stvaranja)
- Mihalićeve obraćanje pjesnicima: savjetuje im da se u ozbiljnim vremenima bave svakodnevnim i banalnim stvarima:
 - ◆ broje zvijezde
 - ◆ uzdišu za mladošću
 - ◆ sade luk

- ◆ cijepaju drva
- ◆ pospremaju tavan
- ◆ da zanemare vlastitu znatiželju

- u takvim se vremenima mogu spasiti samo oni koji (poput klauna) ne pokazuju svoje pravo lice i koji javno ne izražavaju svoje misli i osjećaje
- slobodan stih
- odsustvo stilskih sredstava naglašava ispraznost svakodnevnog življenja

Antun Šoljan, Kratki izlet

- rođen je u Beogradu 1932. godine.
- diplomirao je engleski i njemački na Filozofskom fakultetu u Zagrebu
- uređivao je časopise "Međutim", "Krugovi" i "Književnik"
- radio je kao profesionalni književnik.
- sastavljač je više antologija iz suvremenoga hrvatskoga i europskog pjesništva i proze
- umro je u Zagrebu 1993.g.

*Djela: novele: „Specijalni izaslanici“, „Obiteljska večera“;

romani: „Izdajice“, „Kratki izlet“, „Luka“

drama: „Galilejevo uzašaće“

- **egzistencijalistički roman** (sadrži elemente pikarskog, tj. pustolovnog romana, te elemente *proze u trapericama* – prikazivanje mlađih inteligentnih ljudi bez ciljeva, planova)
- vrijeme radnje: razdoblje poslije II. svj. rata
- mjesto radnje: Istra
- tema: izlet u Istru na znanstvenu ekskurziju
- simbolika: *putovanje* – traženje smisla života
prepreke na putu – životne nedaće
kružno gibanje – uzaludnost života
kratki izlet – život
- likovi: **Roko** – povjesničar umjetnosti, organizator ekskurzije (cilj: pronalaženje fresaka)
 - egocentričan i energičan, manipulator
 - sve što radi, radi za svoju osobnu korist
- **pripovjedač** – novinar, Rokov prijatelj iz srednje škole
- **stari fratar** – čuvar freski
- **članovi „ekspedicije“**

- SADRŽAJ:

- grupa mlađih znanstvenika (povjesničara umjetnosti), na čelu s Rokom, polazi u Istru na znanstvenu ekskurziju pronaći stare građevine i freske
- pripovjedač, Rokov prijatelj, priključuje se ekskurziji
- svakoga su dana nekamo išli na izlete
- prilikom odlaska u stari grad Gradine, pokvario im se autobus
- „izletnici“ kreću pješice prema odredištu, no nakon nekog vremena grupica entuzijasta se počela smanjivati
- Roko i pripovjedač su ostaju sami
- nakon poduzećeg hodanja stigli do porušenog samostana kojeg su tražili
- freske su bile uništene.
- pripovjedač se osjećao prevarenim, počeo je vikati na Roka govoreći mu da je on kriv što su završili usred ničega
- nakon prolaska je kroz mračni, jezivi hodnik uspio doći na čistinu i vratiti se kući

Ivo Brešan “Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja”

- tragikomedija u 5 slika
- obilježja:
 1. *intertekstualnost* - utjecaj jednog književnog djela na drugo
 2. *parafraza Hamleta* - prilagodavanje Hamleta potrebama primitivne sredine
 3. *govorna karakterizacija likova* - jezik Dalm. zagore, pošalice, vulgarizmi
- vrijeme radnje: poslijeratno razdoblje (1947.)
- mjesto radnje: selo Mrduša Donja (Dalmatinska zagora)
- tema: tragičnost čovjeka u totalitarnom društvu - zasniva na samovolji vlasti
(učitelj Škunca - tragičnost intelektualca koji se mora pokoriti vlasti)
- likovi Shakespeareovog „Hamleta“ i Brešanovove tragikomedije međusobno su povezani
- likovi: **Mate Bukarica (Bukara)**- upravitelj Zadruge i sekretar Mjesnog aktiva Partije;
 - glumi kralja Klaudija

Mile Puljiz (Puljo) - predsjednik Mjesnog aktiva Narodnog fronta; glumi Polonija

Anda Puljiz - Puljina kći; glumi Ofeliju

Mare Miš (Majkača) – krčmarica; glumi kraljicu Gertrudu

Mačak - predsjednik Upravnog odbora Zadruge; u ulozi Laerta

Joco Škokić (Škoko) - seoski momak, zaljubljen u Andu; glumi Hamleta

Andre Škunca - seoski učitelj i režiser predstave

Šimurina - komentator i tumač predstave

- cijela radnja odvija se oko uvježbavanja glasovitog Shekspireovog djela (predstavnici vlasti smatraju da se narod treba “kulturno uzdizati”)
- sličnosti između „Hamleta“ i „Predstave Hamleta...“:
 - 1.) sličnosti između Bukare i Klaudija (obojica počinila zločin: Bukara ukrao novac i time indirektno utjecao na smrt nedužnog Škokića, Klaudije – ubio brata)
 - 2.) sličnosti između Škoke i Hamleta (Škoko želi doznati tko je njegovom ocu namjestio krađu, a Hamlet želi doznati tko mu je ubio oca)
- obje drame su i danas aktualne jer govore o nasilju, stradanju nevinih, nefunkcioniranju pravnog sustava i o pitanju prave i iskrene ljubavi
- Brešan je u drami prikazao kako primitivan duh može uništiti jedno vrhunsko djelo

Pavao Pavličić „Koraljna vrata“

- jedan je od najčitanijih i najproduktivnijih suvremenih hrv. književnika
- rođen je 1946.g u Vukovaru, a živi i radi u Zagrebu
- član je HAZU i profesor na Filoz. fakultetu u Zagrebu
- djela: *romani - „Večernji akt“, „Dunav“, „Nevidljivo pismo“, „Rakova djeca“, „Krasopis“, „Koraljna vrata“, *kriminalističke priče: „Dobri duh Zagreba“, „Slandal na simpoziju“
- roman između fantazije i zbilje
- vrijeme radnje: 1989.g.
- mjesto radnje: Lastovo

- tema: razmišljanje gl. lika o vrijednosti književnih djela, o granici savršenstva
- likovi:
 - Krsto Brodnjak** – zagrebački filolog, proučava stariju hrv. književnost
 - istraživač Gundulićeva *Osmana*
 - odlazi na Lastovo jer vjeruje da se tamo nalazi cjeloviti prijepis *Osmana* (zajedno s 14. i 15. pjevanjem)
 - zaljubljuje se u mjesnu doktoricu
 - prah od listova *Osmana* ima ljekovita svojstva
 - otkriva da je riječ o originalnom Gundulićevu rukopisu
 - osjeća duboku odgovornost zbog mogućih pogubnih posljedica čudotvornog praha
 - odlazak u crkvu razriješava ga nedoumice: na fresci sv. Lovre, kojeg spaljuju na lomači, nalaze se listovi *Osmana* i koraljna vrata koja dijele sveca od ponora paklenih sila
 - postavlja si pitanje: je li svatko tko pronađe *Osmana* završava kao sv. Lovro?
 - spaljuje Gundulićev rukopis i odlazi u Zagreb
 - u epu ostaju i dalje dvije rupe, kao što se i on vraća s dvije praznine u srcu: jedna je Irfan i na čas doživljen osjećaj očinstva, a druga je Zora pronađena i zabranjena ljubav
 - Zora** – mjesna doktorica, plemenita, odgovorna,
 - don Špiro** – stari otočki svećenik, na njegov poziv Brodnjak dolazi na otok
 - Onte** – otočka „luda“, nekad radio kao knjižničar u Zagrebu
 - potaknuo Brodnjaka na razmišljanje o vrijednosti knjiž. djela
 - smatra da cijeloviti Osman ne smije postojati, jer da postoji, djelo bi bilo savršeno, a na svijetu ne smije postojati ništa savršeno, posebice ne ljudsko djelo

SUVREMENA KNJIŽEVNOST (postmodernizam) (1970. – 1990.)

- književnost postmoder. nastajala je razdoblju velikih društvenih i polit. promjena
- početkom 70-ih dolazi do krize u socijalističkom sustavu – partijski reformisti zahtijevali su veću ekonomsku i političku samostalnost Hrvatske
- masovni pokret „Hrvatsko proljeće“ (1971.) završio je porazom
- nastupila su „olovna vremena“ – sastavljale su se liste nepodobnih autora, dok je izražavanje patriotskih osjećaja bilo zabranjeno
- smrt Josipa Broza Tita (1980.) označila je početak kraja Jugoslavije
- kriza je dosegla vrhunac krajem 80-ih – rušenje komunističkog sustava u Europi
- u svibnju 1990. u Hrvatskoj su održani prvi slobodni izbori nakon II. svj. rata
- u razdoblju postmodernizma dolazi do miješanja stilova
- početkom 70-ih na hrv. literarnu scenu dolazi generacija pisaca tzv. **fantastičari**
- okreću se iracionalnom, bizarnom i okultnom (nadnaravnom)
- u početku su pisali novele, a kasnije i romane (*P. Pavličić, G. Tribuson*)
- početkom 70-ih nastupa zlatno doba **„proze u trapericama“** ili **„jeans proze“** (kao predložak poslužio je Salingerov roman „Lovac u žitu“)
- „**prozu u trapericama**“ karakterizira lik buntovnog mladića (koji je i pri povjedač) koji se ne uklapa u duštvenu sredinu, on pripada manjoj grupi, „klapi“, s kojom dijeli sve, od svjetonazora i idealja, do kulture i žargona (*A. Šoljan „Kratki izlet“, Zvonimir Majdak „Kužiš, stari moj“, I. Slamnig „Bolja polovica hrabrosti“*)
- krajem 70-ih pisci se ponovno vraćaju stvarnosti (odnos pojedinca prema vlasti)
- procvat doživljavaju tipovi romani poput: avanturističkog, kriminalističkog, horor
- procvat doživljavaju i neke zaboravljene vrste romana: povjesni i obiteljsko- genealoški

(I. Aralica "Psi u trgovištu", N. Fabrio "Vježbanje života")

- javlja se i tip romana tzv. **žensko pismo** (predočavanje svijeta očima žene; Irena Vrklijan, Vesna Krmpotić, Dubravka Ugrešić)
- **poezija** - povratak vezanom stihu i tradicionalnim oblicima (sonet), teži se prema jednostavnosti i jasnoći izraza (Luko Paljetak, Ante Stamać, Branimir Bošnjak)
- **dramska književnost** je u znaku različitih dram. modela
- početkom 70-ih Brešan je svojom dramom „Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja“ najavio novi tip drame koja se temelji na intertekstualnosti („posuđivanje“ tuđih zapleta)